

Ігор Астапенко

Манолоч

Ігор Астапенко

ЧАПОЛОЧ

ЛЬВІВ

УДК 82-32
А-91

Ігор Астапенко
ЧАПОЛОЧ
Роман

«Чаполоч» — дебютний роман автора. Нічого схожого на цей текст досі не було в сучасній українській літературі. Ритм, стиль, шал із тонкими алюзіями на класиків, грою сенсів і підтекстів. Роман – виклик традиційним канонам художньої прози, поетичний бунт проти жанрових умовностей літератури. Головний герой, самотній філософ, живе у герметичному світі, в якому ховається від важкої реальності, долаючи ілюзії нестримної молодості в пошуках краси і смаку до життя, які втратив. Мов маленький будда із гетто «Школи для дурнів» дорослий чоловік намагається осягнути те, що бачить і боїться побачити під час глибокої психологічної кризи. І повернути втрачене — непідробну дитячу радість, первісну чуттєвість, голос трави, знання мови дерев, птахів і звірів, справжню повноту буття. Та чи не станеш ти сам звіром у дикому лісі людей? Глибоко метафорична притча про одвічну людську самотність, вразливість і жагу пізнати те, від чого втрачають людське, але здобувають силу, що існує понад людьми і їхнім світом. Світом без любові.

Усі права застережені. Жодну частину цього видання не можна перевидавати, перекладати, зберігати в пошукових системах або передавати у будь-якій формі та будь-яким засобом (електронним, механічним, фотокопіюванням або іншим) без попередньої письмової згоди на це **ТОВ «Видавництво Анетти Антоненко»**.

ISBN 978-617-7654-09-3

© Ігор Астапенко, текст, 2018
© Видавництво Анетти Антоненко, 2019

Зміст

7	Частина перша. Ліберті
69	Частина друга. Сильнавода
131	Частина третя. Юніверсум
185	Епілог

ЧАСТИНА ПЕРША

ЛІБЕРТІ

I

Скільки тут омели на акаціях, скільки тут омели! Чорне гілляччя круглою омелою вкочується у вись. Як ви красиво хирієте, тільки-но подивись! Дерево-дерево, Господа Бога нашого помоли. Свого Бога, акаціє, теж попроси за нас, людей деревоподібних, непевних, сльозогінних, бозна-кому-потрібних. Бог зна, кому? Як ви красиво хирієте, акаційки, як кругло виокреслюється ваша довершеність. Ваша хвороба — найвитонченіша й найдосконаліша. Як недосконало хиріє людина супроти тебе, акаційко! Хоча й кругло хиріє, як і ти. І живе кругло. І дихає. Але все ж так далеко їй до твоєї вроди.

Цікаво, чи були б люди красивіші без вух?

Милі омели на ламаних лініях тіл акацій, деревоподібними в темний ряд вишикуваних. Безлисті люди блукають між ними, хиріють у своїх протраціях. Господи, чому людині не можливо хиріти так вишукано? На деяких акаціях стільки омели, що й омелі ніде впасти. Усе в омелі. Усе у хворобі. Голе гілляччя обважніло від легких кругляків. Сьорбніть повітря, омелочки, станьте ще легшими! Сьорбніть височіні, акаційки, помоліться Господу-Богу-Дереву вашому за нас, деревоподібних!

Бачите двійко гайворонів на чорношкірому верховітті? Не бачите? То дивіться на омелу. Коли омеліле дерево

втрачає листя, його кругла недуга стає ще виразнішою. Як жінка, на якій залишилися тільки родимки й хрестик. (До речі, хто додумався вішати Ісусика на ланцюжок?) Чорно-зелено, пухлинно, ошатно визріває акаційна хира довершеність.

Я більше не можу про омелу, добре? Сутінь влягається в цей студений простір, і омела підкочується до мене ще ближче. До скону досконала сутність. Сутінь. Я. Омела. Але все, ні слова про омелу!

Але, мо', омела?

Ні. Пізніше.

...

Розкажи мені про мене, Мілочко.

Ти, тоість Ви, красивий. Да, а ше не можна на «ти»?

Не можна.

Добре.

Який ше?

Жорстокий. Ви дуже жорстокий.

Налий мені. Завтра приходити?

Приходь. Подай яблуко.

Ше Ви теплий. Не всігда. Я б сказала, рідко. Може, ше раз?

Не съодні. Налий мені. Покуримо?

Да. Ви хочте знати про мене?

Не хочу.

І я. Такий вітер. Зодягайся і йди, Мілочко.

То завтра?

Да. Подай яблуко і йди.

...

Дивіться-но, як це місто обросло омелою! Деякі місцеві недолужики кажуть, що це гнізда. Ахахахахахаха! Гнізда! Ви чули таке? Ось там — за цукрозаводом — найбільше

омели. Акації там, розумієте? Коло дюшки* теж море оmeli. На тополях. А на коржyku** — берези. Теж хирі. Кругло. Бачите двійко гайворонів? Правильно, дивіться на омелу. Гнізда! Перед переїздом — цвинтар. Маленький. Єврейський. Під камінням — деревоподібні. А зверху, знаєте, що на них дивиться? Тепер ні слова про омелу.

...

Мілочко! Пам'ятаєш минулий березень? Снігу було по самі душі. Ше хтось у криниці втопивсь. Зоя, здається. Я не любив її. Не вона? Тоді й зараз не люблю. Буде довго жити. Налий. Так ось, я тоді зрубав аличу. Аличу Йосі. Він досі не знає. Вона мені заважала. Але я не про це, Мілочко. Коли в тебе день народження? Ти ж знаєш. Тоїсть — Ви знаєте. Підкури.

...

Нащо вам знати, як зветься це місто? Достатньо того, що стела з його назвою втратила букву о. Для чого думати, що назва міста може щось змінити? Що сонце може сяяти тут по-іншому. Для чого думати, що люди народжені заради життя в ньому? Я пам'ятаю, колись ховали одного майже-поета. Його дружина — пристаркувата присохла груша, звісно, плід-груша, а не дерево-груша, хоча ні, і з деревом в неї теж є певна схожість, глянути хоча б на цей захлялий живі-моці стовбур із руками-гілками й пальцями-бруньками, — тоді сказала, що він — її чоловік, майже-піїт — та яке там майже! — просто словоблуд-пийак, — заслужив померти саме в цьому місті, що він не міг би вмерти в іншому місті, що інше місто не прийняло б його у свою землю. Знаєте, що я тоді сказав їй? Що рис у коливі сирий.

* Тут ДЮСШ — дитячо-юнацька спортивна школа.

** Тут — від кожазавод, місцева назва шкірзаводу.

І нащо вам знати, де це місто? Достатньо того, що його омиває море омели. Коло районки* воно впадає в цілий омеловий океан. А тоді вже за межі міста. Хай собі тече. Вулицями пухлинними, коліями зміїними, звивистими дорогами, понад церковними рогами, попід дахами всмальцованими. Чорно-зеленими хвилями межі людськими бадиллями, межі птахами шпаркими, межі холодних риб, і вигинайся углиб. Неба, набитого хмарами, хмар, перебілених парою, сонячною гітарою із оберемком струн. Там ти знайдеш великого Господа-Бога-Дерево, в Нього стовбурів семеро п'ють омеловий шум.

...

Ти любиш море, Мілочко?

Дужче, ше дужче, прошу!

Море любиш, Мілочко?

Ше сильніше, візьміть сильніше! Глибше!

Ти бачила море?

Я вже почті, ше трошки.

Дай мені відповідь, суко!

Люблю море, люблю, дужче візьми мене, візьміть мене, аааааа, болить! Я вже почті! Уже, уже, да, да, да! Уууу-ж-еее!

...

Нащо вам знати, скільки тут проживає людей? Йося сказав би, що людей нині не зосталося — одні нелюди, а на тому слові обов'язково пирснув би комусь із вас в обличчя слиною: «нелюддди». Пришелепкуватий Йося. Я спав з його донькою, ну як спав — просто засадив їй межі кістлявих хай-бог-милує-відвертає сідниць коло санстанції на Зелене свято. Було ще раз. У якомусь затхлому під'їзді.

* Тут — місцева назва районної лікарні.

Але я тоді не кінчив. Це рахується? Мабуть, ні. Як же її звати? Зоя, здається.

Якось Йося прийшов був до мене з пляшкою. Розповідав щось про наше місто, що не той тепер миргород, хорол-річка не та, що все йде, все минає, і краю немає, куди воно ділось, відкіля взялось, що життя іде, і все без коректур, що і день іде, і ніч іде, і що куди не плюнь (при цьому плюнув) — нелюд. Знаєте, що я йому відповів? Щоби йшов підкурив од свічки.

...

Мілочко, хутко час іде, я з ним іду на межу, люди питають, щастя де? Що я людям скажу? Наливай!

Може, більше не треба?

Треба.

Завтра приходити?

Не. Розкажи мені про мене.

У Вас жовті ногті. І кашель. І Ви жорстокий. Дуже жорстокий...

Перегорни календар. Уже середа.

Сьодні неділя.

Добре. Підкури.

Може, більше не треба?

Треба. Потанцюєш зо мною, Мілочко?

Да. Ахахахахаха, не ставайте на ноги. Ну куди Ви, знов? Я вже не можу...

Можеш! Дивись-но на наші тіні, ми схожі на дерева!

...

Хрест у руках хрест у ногах хрестом хрещусь хрестом молюсь янголи по боках а святая діва марія стереже мое тіло зранку до півночі з півночі до білого світу поки бог назначив мені віку. Акаційки недужні дівочки хорі дай бог вам корінням лапчастим завше землю хупаву

вціловувати коби нам деревоподібним сльозогінним самим-собі-потрібним споглядати коли прийде край цвіт ваш підземний хліб наш насушний дай нам сьогодні дихати і хотіти дихати бо твоя єсть сила і слава і воля бо наша єсть слабкість й неслава й неволя дай нам краси боже бо вже кисню катма ні дурень ні мудрий нічого не знає живе умирає одно зацвіло а інше захляло яко свіча поминальна яко віра у чаші кадила яко бадилля трави яко кадилля трави яко і ми захлянемо з винуватцями нашими деревоподібними непевними сльозогінними як-і-ми-чи-зна-бог-кому-потрібними але поки отче дай вдих і видих як на небі так і на землі бо задушся бубнявіє яко звук із дзвіниці яко баня церковна яко голод жовтавий яко час у годиннику лопне й не буде нас отче акаційки бережи наші омелілі амен!

...

Йосічка, дурний ти дед, є ше горілка? Наливай. Шо ти такий злий, бе-бе-бе, а? Диви, який ти древній, ахахах, у твоїй пиці можна окуня розводити! Ви подивіться, бе-бе-бе, Йося насупився. Хочеш ше жити? Ох і борода в тебе смердюча, бе-бе-бе, на осьо сполосни в чарці, бе яке воно трухляве. Ну, давай, за Зойку твою, чи як там той живий труп звати? Пий.

II

Ну куди ви опускаєте відро? Не лізьте туди! Там же дівка була втопилась! Ага, у березні. Я в неї не питав. І вам гарного. Нема за шо. Ага. Хай ідуть до криниці Тадеуша, нема чьо в мою лізти, правда, Лорко? Та в його ж криниці Зіна наче й втопилася. Зіна? Да. Яка там різниця, аби

мою воду не вибирали. Не мою, а нашу, да? Да. Підвези мене до вікна.

Я не дуже люблю Тадеуша. Його внучка — висока пишногруда Агнешка, звісно, це не головне в ній, але що я ще знаю про неї? Хіба що її серцю — то точно! — під такими кругляками приємно битися. Завше мені підморгує дівка. Яюсь до мене заходила. Принесла денешти. Тільки кульок, каже, верніть, дед просив. Знаєте, що я їй сказав? Що хочу її. Так ось, про Тадеуша. Але — бог з ним! — забув. О, згадав. У нього донька була. Зіна, здається.

Ще є Міша. Або Миша. Так його називає Йося, коли вип'є. Я не знаю, може, варто писати «миша», бо я не питав у Йосі, яка літера — велика чи мала — має бути першою, але хай буде-таки з великої. Я люблю Мишу. У нього дуже вузькі плечі й кремезна голова. О! Уявіть собі найдешевшу свічку — гривня чи півтори — що пускає жовтавий вогник. Це викапаний Миша. Іноді здається, що ось-ось його жовта голова звалиться з огидної почервонілої шиї і покотиться межи бадиллям полуниці. А мо', межи крислатими горіхами чи білокровним молочасм. Але точно не межи смолистими вишнями. Це було б несправедливо. Миша робить дуже сласний вишняк — пам'ятаєш, як ми ним обпилися, Йосіку, дурню ти трьохвідровий? Нам же не треба, щоб у Миші відпала голова, да? Я люблю Мишу.

...

Гляньте-но, який густий туман! Ні неба, ні омели не видно. Треба дихати, — каже Лорка, впиваючись маленькими сірими очима в ікону Варвари, — треба дихати. Ти знаєш, що про дихання треба думати? Я вчора забула дихати, уяви! Коли лягала спати. І як я дожила до ранку? Я спала не дихаючи! От і зараз говорю з тобою й забуваю думати про дихання. Так не можна. Дихання треба кон-

тролювати. Тим, що думати про нього. Так само, як про ковтання слюни. Багато-багато разів. Про кожен ковток. Ось зараз договорю — й ковтну. Я коли була мала, знаєш, жди — ковтну слюну — о! — то я тоді думала собі. Знаєш, що? Шо Бог поганий. Я думала про це просто, бо так можна подумати. Я не хтіла про це думати. Бо я не хочу думати, шо він такий. Я не знаю. Але весь час думала. І зараз думаю. Хоть і не хочу. І про слюну. І дихання. Хто в тебе вчора був, Міла?

...

Ляня? Я не знаю ніякої Ляні. Жодної Ляні. Йосьька, ти знаєш Ляню? Воно й не дивно, старий ти труп, бери мойву. Якби я знав Ляню, я сказав би. Нащо мені брехати? Я не вмю брехати. От зараз я хіба що збрехав, хіх, я вмю брехати, але я не знаю Ляню. Диви-но, туман почав розсіюватись. Хліб будеш? Бери. Ааааааааааа, Ляня! Да, я знаю Ляню. Я чого не зразу згадав. Бо її немає. Ну, як немає? Тобто — вона собі живе, але я викреслив її. Забув. Якщо чесно, я зразу згадав про Ляню. Згадав — це трохи неточно, бо я не забував її. Я просто не хтів про неї говорити. Але вам треба знати про Ляню. Я зустрів її біля океану.

Ну куди ви знов роздягаєтесь? Животи сховайте!

Біля омелового океану. Ми дуже довго мовчали. А потім купалися. *Ми навіть втонули. Перестаньте хреститися! Ми ж не вмерли, просто втонули.* Тоді ми почали говорити. Про різне. Про місто, омелу, акації, океан. А тоді ми почали говорити словами. Про різне. Місто, омелу, акації, океан. Мені сподобалась Ляня. У неї красивий голос. Вона не з цього міста. Як і я. Йосьька, подай сірники. Ми часто там зустрічалися. Нам було цікаво. Якось ми купалися вночі. Був навальний шторм, і ми ледве вигребли. Ляня довго віддихувалась. А потім ми цілувались. Здається,

ішов дощ. Миша каже, що дощ падає. Аби твоя голова не впала, Миш, ахах! А потім ми цілувались губами. У Ляні великі губи. І дуже прудкий язик. Я не люблю, коли язик так швидко працює. Тобто — настільки швидко, як у Ляні. Мені здається, коли жінка так хутко працює язиком, ну — так хутко, як Ляня, вона дуже голодна до чоловіка. Не їж мойву з головою, Йось! Тоді ти можеш зробити з нею все. Але я вже не хочу згадувати про Ляню, добре?

Я не знаю, чи зараз доречно говорити про Дану. Але хай. Дана теж красива. Я казав, що Ляня красива? У Дани неймовірні стегна. Я дуже люблю їх торкатися. Гуляти ними своїми пальцями. Наслинивши вказівний і середній. Чергувати пливкі рухи з продовжними. Іноді я беру її стегна обома долонями й жадібно стискаю. Потім я довго гуляю її тілом. Я не люблю швидко її роздягати, як Мілочку. Я повільно входжу в неї. Спочатку — ледь-ледь, а потім глибше і глибше. Але повільно. При входженні Дана кусає губи й заплющує очі. Я впиваюсь правою рукою в її густе волосся, а лівою стискаю її сідницю. Увесь час вона дуже збуджено дихає. Вдих і видих. Вхід і вихід. Вдих і видих. Вхід і вихід. Потім усе змішується: руки з руками, стогін із вдихами, видихи з криком, рухи й тіла, цілунки й укуси, шрами і плями, вдихи і видихи, входи і виходи, вдихи і видихи, входи і виходи, вдихи і видихи.

...

Так, Лор', у мене вчора була Міла. У тебе такі синці під очима. Жовто-сливові. І коли ти стала такою сивою? Лорочко, сонце моє, коли ти стала такою сивою? Ну не мовчи знов, Лорочко! Мені страшно, що ти стала старіти. Ти ж знаєш, що я боюся часу. Глянь на наш годинник, ти знаєш, чому на ньому завжди о пів на восьму? Тому

шо саме тоді сталося те, Лорочко. Ні хвилиною раніше, ні хвилиною пізніше. Те, що змінило все. Зіпсувало все.

Я ніколи не любив тебе. Навіть тоді, коли ти могла ходити. Пам'ятаєш, як ми їздили на кальобанку? Я віз тебе на рамі «україни», твоє волосся — воно ще й не думало сивіти — розвіювалось на жаркому літньому вітрі, ти оберталась подивитись, як дорога тікає назад, і ти думала, якщо дивитися назад, то швидкість здаватиметься вищою. І все тікало назад. Люки, паркани, дерева, вибоїни, мертва кішка, здається, я ледь на наїхав на неї, точно!, було таке, десь коло вулиці якогось маршала, а може, генерала чи космонавта, але точно не академіка, я не хотів би, щоб кішка вмерла там, це було б задуже банально, а може, то був кіт, ми ж не перевіряли, із його лапи, а може, її, проростали червоні квіти, я не встиг роздивитися, які саме, але бог з ними!, острівці пірію, розхилисті подорожники, бля-шанки, люди, нелюди, криниці, птахи, але птахи не лишалися позаду, а розліталися в різні сторони, хтось обганяв нас, Лорко, я не люблю, коли мене обганяють, півбіді — гайворони, але голуби — це взагалі ненормально!, могили, ліхтарі, дроти, інші велосипедисти-народ-плечистий, сади, господи, каміння, усе тікало від нас, Лорко, краки* вовчих ягід, життя, озвуки, наші тіні, копанки, жаби в копанках, суніці, вужі в суніці, тільки ми вдвох лишалися, припаяні один до одного, я казав, не дивися назад — голова закрутиться, а ти казала, крути швидше, я хочу відчувати цей рухливий простір, цю легкість повітря, цей молодий вітер, — звідки ти знаєш, що він молодий?, — бо він чіпляється тільки до молодих лип, справді, глянь, старими він нехтує, вони стоять, як

* Краки — куці.

потім ти почала танцювати руками, і сіра вода розкраплювалася над гладдю, наче хтось почав трусити водяне дерево, і всі плоди поплигали доверху, і, розбившись об прозоре повітряне дно, повернулися до води, щоби бути водою — суцільною, абсолютною, нероздільною, я теж намагався танцювати, але в мене виходило незграбно, кожен рух був важким, як мокрий криничний ланцюг, потім ми вийшли на глинистий берег, вкрийся, Лорко, тільки не починай плакати, ти знаєш, я не терплю цього, не зли мене!, потім ти танцювала ногами на команиці*, Миша називає її івасиком, я плескав себе по колінах, хотів бути в одному ритмі з тобою, я не знаю, чи виходило добре, воді було краще чутно, у неї тонший слух, тоді я підняв тебе захекану і носив межі деревами, ти цілувала мене в маківку, ми голосно сміялися — всенький білий світ чув нас — деревоподібних, непевних, сльозогінних, бозна-кому-потрібних!

*Ой Петенеро-циганко,
Йо-йой, Петенеро!
Не ішли за твоїм гробом
панночки манерні,
що в будень і в свято носять
мантільки біленькі,
що Христові дають коси,
благі та смиренні.*

(Переклад Миколи Лукаша)

* Команиця (лемків. діалект.) — конюшина.

III

Йось! Перестань плакати! Я не знаю, хто зрубав твою аличу. У цій місцині багато недолужиків. Рясна ж яка була алича! І висока. І кому вона на дорозі стала? Наливай, старий ти бідаха, хай їм руки одсохнуть — нелюдам таким — знайти би та як вгріти тою гиялкою по спині, шоби більше не лізли в наш двір, суки! Нічьо, посадиш ще одну, не плач, бо й так лице, як квашений огірок. О, слухай, ти знаєш, шо сльози смердять так само, як сеча. Ахахахах, воно тобі треба?

...

Я занурюю руки у відро зі студеною криничною водою і вмиваю своє висхле обличчя. Потім я виливаю воду на груди й сідаю на стовбур білого наливу. Я знаю, зараз почнеться найкраще. Вечір буде повільно вмирати, спершу на небі з'явиться легка матова плівка, вона протримається зовсім не довго — три, мо', чотири самокрутки, — потім прийде час стуми* — ви ще не скажете, енні люди, що вже стемніло, але вже буде й не світло, це період нетривкої невизначеності, якраз Агнешка виходить говорити з кимось по телефону, на ній тоненька льняна сукенка, я не знаю цього когось, вона називає його «ти», цей хтось, мабуть, любить її, я відчуваю, він гірший за мене, інакше вона б не підморгувала мені, потім з'являється перша зоря — я завжди загадую бажання, про яке ніколи не розкажу вам, деревоподібним, потім я вилажу на дах нашого будинку — осьо прямо зараз стаю на хитку соснову драбину й роблю кілька зграбних кроків, останній рух — і я вже тримаюся за старий цегляний комин. Сідай

* Стума — (заст. поет.) — напівморок, напівтемрява.

коло мене, журна горлице, заспівай мені про серце омели, про акації преосвященні, про їхню добірну хирість, про прашурхотіння одвічного пралісу, в якому хочеться вмерти, про синизну чудотворну, про простір неозорий, про неосягнення лету, про все-на-світі пій мені, дівочко крилата! Я дав би тобі ім'я, але воно розіб'ється об вітер, просто сиди коло мене, дихай і знай: я люблю тебе, шпарка птахо, як це приречене надвечір'я, це димне повітря, цю пільму, вона вже вляглася в небо, я — Пан, я — раб сього неосяжного рózмаху, я люблю тебе, бо ти бачила серце омели, ти — край мій, горлице, і початок!

Я стою на даху, тримаючись за комин, і викидаю з горла жовтий розкотистий кашель. Кожен порух моїх грудей супроводжується лунким озвучком. Сьогодні до мене вперше прийде Ляня. Я не хочу її бачити, але ми маємо поговорити. Вона не знає, де я живу, може, довго блукатиме нашою вулицею, зазиратиме в різні обійстя, лякатиметься прив'язаних собак, але вона знайде мене. Я сказав їй орієнтуватися на омелілу акацію, на ній сорок три кругляки, я знаю це точно, і на голого мене, який стоїть на даху нашого спільного з Йосею будинку і пускає в повітря димові кільця.

IV

Шо було потім, Горку? Ти справді хочеш знати? Я приніс тебе назад на глинистий берег, там були якісь люди, ми їх майже не помічали, вони стрибали з верби, брали її, як суку, за довгі розтріпані коси й стрибали в мілку дурнувату кальобанку. Я теж стрибнув один раз, і ти сміялася з мене, як сміється шестикласниця з хлопчика,

який програв свій забіг на фізкультурі. Я прокусив тобі губи, кров змішувалася з моєю слиною, я зализував рану, ти кричала, я стискав твої руки, ми хотіли один одного, довго цілувалися, ми були збуджені, ти повела мене межі дерев. Я трахав тебе, і луна твого стогону розносилася на весь ліс, я був ззаду, дивився на твою спину в рясних родимках, я був жорстким, твердим, не можна сказати, що ми кохалися, ми саме трахались, Лорко, це був жорсткий хмільний секс, який буває в пральних кімнатах затхлих студентських гуртожитків. Коли ми закінчили, я побіг до кальобанки, я не пам'ятаю, де була ти, але мені треба було зануритись у темну воду, це був не найкращий секс, я хотів змити його, я ненавиджу сперму на собі, я зовсім не терплю цього, я біг і проводив руками по пахкій землі, прикладав їх до ніздрів, торкався стовбурів, не кривися, Лорко, я ніколи не любив тебе.

Ми верталися додому п'яною «україною» — так вертається вуж із малинника в ставок — якраз уперіщив дощ, нагострені краплі влітали в нас, як ножі, ми героїчно трималися, глевка земля прилипала до коліс, ти трималась руками за голову й дивилась назад — крути швидше, Горку! — повітря бубнявіло вологою, вода втрачала цілість заради нас, ми не їхали, а летіли, Лорко, вийди, вийди, дощику, зварю тобі борщику зі старої дощечки, посиди ще трошечки! Ти мене слухаєш? Подивись на мене, Лорко! Покажи мені очі, я сказав! Я не розповідатиму далі! Жодного слова! Ти мене роздратувала, де мої сірники?, ніколи не чіпай мої сірники!, перестань плакати, не зли мене, замовкни, я зачиню тебе на тиждень і даватиму тільки бульйон на сироватці, ясно? Я не подивлюся, що ти моя дружина! Усе буде нестерпно і потворно, думки тебе

з'їдатимуть страшні, репресія — це завжди неповторність, якийсь безсмертний дотик до душі!

V

Шо-шо, Йось? Аааааааа, зараз гляну, чекай! Рівно о пів на восьму!

VI

У мене широкі плечі й досить великі руки. Мої пальці пахнуть тютюном, нігті — блідо-жовті, долоні — сухі й шорсткі. У мене густа чорна борода, сіро-зелені очі, приховані ямки в щоках. Я високий, жилавий і сильний чоловік. Обличчя злегка пошрамоване, але, кажуть жінки, привабливе. У мене мілкі зморшки, добре — не зовсім мілкі, але й не надто глибокі, вірте мені, я ще дай-боже-дядько, хаха, навіть не *ще*, я просто дай-боже-дядько.

Я стою голий на даху нашого з Йоською спільного будинку й пускаю в повітря димові кільця. Ляня ще не знайшла мене, але ми говорили вчора, і вона обіцяла прийти. Я хотів сказати їй точну адресу, але вона відповіла, що не треба. Місяць такий повний — *каїн дивиться на авеля* — я дивлюся на акацію, я знаю кожну із сорока трьох омелочок, Миша каже «омелюхи» — він завше вставляє п'ять копійок — саме стільки він і заробляє — дубоголовий учитель української мови й літератури — його здоровезна голова набита купою непотрібних слів — але я люблю Мишу — він урятував мені життя. І він робить вельми сласний вишняк.

Коли я тільки приїхав до цього міста — стела з його назвою тоді ще мала о — Миша одразу прийняв мене. Я жив на горищі його будинку — щурі бігали моєю постіллю — якоюсь дірватою рядюгою й подушкою з лаванди — їх було близько десятка, трійко чорних, інші — сірі, там пахло сіном і їхнім послідом, якби я помер там, мене б ховали з кровистими виразками. Миша не пускав мене до свого будинку, він трохи побоювався мене, ми майже не говорили, хіба що на перекурах, він курить червоні «прилуки», його дружина — молода кучерява Дана — часто виходила з нами, клала руку на його коротке плече й просила затягнутися. Про що ми говорили на тих перекурах? Я пам'ятав би краще, якби не Дана. Одного разу ми точно говорили про музику. Миша виніс гітару, ми пили горілку, Дана кривилась, але теж пила, алича Йосі була якраз до столу, ми довго співали й говорили про музику, потім розвели багаття — пекли картоплю й цибулю, нам було дуже добре втрюх. Нам було дуже добре вдвох, коли заснув Миша.

Я влаштувався сторожем у шостій школі — там працює Миша, усього в місті п'ять шкіл, але третьої немає, — кажуть, її спалили євреї, не подумайте, я міг би працювати вчителем, але для мене не було місця. Є ще одна причина, чому мене не взяли б, але про це потім. Я не хочу зараз про це, і так болить голова, треба випити, у мене ще щось було під батареєю, треба тільки спуститися з даху. Я бігом. О! Скоро стане легше, чекайте — о! — тепер закурити б. Три через три — можна жити, якщо трохи спати вночі, всю ніч не виходить, бо треба час від часу виходити на вулицю — дивитися, чи немає кого на задньому подвір'ї. Іноді посеред ночі спрацьовував дзвоник — Бах завжди лякався, починав судорожно махати хвостом, я брав його на руки і шось казав. Бах-Бах-Бах, ти нещасна псина, їж

цей сухий хліб, пий цей прісний узвар, ти не здаси мене, я знаю, малий! Одного разу дзвоник заклинило і він розтинався кілька годин — я не стримався й розбив велике дзеркало у фойє.

Фух, стало краще — о! — слава богу, знаєте, що я робив у три неробочі доби? Я передумав, не хочу про це. Хочу. Я лежав і дивився в трикутню стелю Мишиного горища. Яюсь — ахахахаха! — двійко щурів сіло поруч і дивилося зо мною. Так було перший час. Миша приносив мені книжки й молоко, я пив книжки й читав молоко, ой — тобто навпаки, ви зрозуміли, виходив на перекури, дихав, ковтав слину, говорив із Даною — *ти будеш Джек, ніякий мені не Женья!* — казала вона, — *глянь на свої плечі, який же ти Женья? Ти Джек!*

Яюсь я збирав антонівку — вересень-місяць — в алюмінюве відро, головатий поправляє — алюмінієве — тьху!, хоч би не звалитися разом з цею ринвою, Йоська цього не переживе, уже темніло, — бог обрізав нігтик і кинув світитися, — Дана підійшла до мене, не, треба ще п'ятдесят чаполочі, вам теж не завадило б, а то тільки вилупили очі в ці чорні букви, шо ви там бачите?, один он уже дочитався — повезли чорного, як буква, в дурку — аж за омеловий океан — *Міша догадується про нас, ми більше не можемо, Джек!* — сказала вона. — *Поцілуй мене, Данко, — відповів я, — приходь завтра після десятої.*

Ого! Яка красива виходить дуга! Яка красива дуга! Яка красива дуга! Яка прозора сеча, бе-бе-бе!

VII

Тримай бульйон, трохи гарячий, подмухай. Будеш хліб? Зараз принесу. На, бери. Диви, який літачок полетів, о, вже

в хмару сховався, зараз впливе знов. Хочеш, я розповім далі? Я забуваю дихати. Лорочко, їж, ти не можеш не їсти. Я забула дихати. І думати про слюну. Хліб і ложечка бульйону. Сироватка свіжа, я брав у Тадеуша. Осьо так, добре. Ше одну. Їж! Пробач мене, Лорочко!

Злива стихла, коли ми вже були коло маслозаводу. Ми були такі ж мокрі, як і стомлені. Я ледве крутив педалі, ти шось нашіптувала мені на вухо й межи словами цілувала, я люблю, коли мене цілують там. Ми приїхали додому й лягли спати. Я спав там, а ти тут, якщо чесно, я не знаю, чи любив тебе, шось тоді снилось тобі? А мені снилося місто. Не це, інше, з якого я втік. Воно зовсім не таке, як це. Там інші дерева. Вищі дими. Вони вилітають із одутлих труб і саджають квіти в легенях деревоподібних, уявляєш? Їж, бо буде холодний. Там високі церкви з великими банями, одна на одній, іди й молись, людино, піднімай руки до небес, цілуй засклені ікони, став свічку в гливий пісок, збирай трійко пальців, маюй повітряний хрест, гріши, людино немічна, носи золотого Йсусика на грудях, вбивай, кради, дури, замолюй гріхи, їж крашанки, заїдай паскою, пий свячену воду, пий чаполоч, поки не пізно — бийся головою об лід, поки не темно — бийся головою об лід, пробивайся, вибивайся, ти побачиш прекрасний світ!*, бийся головою об соборну підлогу, давай гроші жебракам, причащайся, п'яній, ковтай проскурку, наживайся, вмирай, людинко, лишай по собі слід, тебе будуть пам'ятати — ти заслужила на це, як ніхто інший! Ти найкраща й найгірша у світі! Бери воду, Лорко, меду дати?

Я прокинувся першим і закурив у вікно. Де знов мої сірники? А. Було близько п'ятої. Я вийшов по воду — сонце застрягло межи гілляччям акації — я пам'ятаю добре,

* Фрагмент поезії Олега Лишеги «Пісня 551» із циклу «Зима в Тисмениці».

бо омелочки сяяли, як ліхтарики, хтось голосно кричав у Тадеуша, якась жінка. Посуд розбивався об підлогу — я люблю музику — я побіг туди, Лорко. На подвір'ї плакала Агнешка — їй було дванадцять, мо', чотирнадцять років, я не підійшов до неї. Двері були навстіж, я забіг усередину — Тадеуш лежав на підлозі, у його лисій голові вавка юшила кров'ю, Зіна — так її звати? — ревіла, обпершись на підвіконня — у неї була розірвана сорочка. Тадеуш указав пальцем на відчинене розбите вікно — я вистрибнув з нього й встиг побачити спину чоловіка — він був уже коло Мишиної хвіртки, я колись збив її із соснових дощок, ну — ще тоді, коли ти жила з тим дебілом, у нього великий? — я побіг за ним, але він був задалеко, якби я не босий, було би більше шансів. На гайдарі* я наблизився до нього, але сил майже не лишилося, дрібні камінці прилипали до ступень, його рухи стали диявольськими — я впав, Лорко, коло районки, одразу піднявся й продовжив бігти — я махав стесаними долонями й кричав йому в спину — мій голос був схожий на розірване ганчір'я — він кричав щось у відповідь — сил майже не лишалося, ноги почали відмовляти, — як тебе хоч звати, суко? — мене звати так само, як тебе, Юджін! Доїдай, Лор, хочеш знати, що було далі? — Я згадала: у нього великий. І я ніколи не любила тебе, Горку!

VIII

Не лякайся, вони добрі, Данко!

Я не можу, я боюся, Джек! Забери їх! Я йду звідси, як ти тут живеш? Боже, ти просто дикий, ти ненормальний, ти хворий, Джек!

* Тут — назва вулиці (Аркадія Гайдара), як її переінакшили місцеві.

Який я? Іди сюди! Дикий, кажеш? Хочеш знати, який я дикий?

Відпусти мене, я буду кричати!

Кричи, хто тобі не дає?, хочеш розбудити Мішу?

Да, я хочу, щоб він прокинувся і вигнав тебе звідси!

Пусти!

Нам же добре, Данко, хіба не?

Пусти мене, я боюся! Вони бігають прямо під ногами!

Боже!

Тут уже не страшно, правда? Крутни лампочку. Я хочу курити.

Ми розбили якусь банку, ахах, Міша буде злий. Ти чудовий. Я хочу бути з тобою. Як нам бути, Джек?

Якось та й буде, Данко, поцілуй мене сюди-во.

Не, скажи, як ми будемо, а? Міша догадується про нас, він вижене тебе. Куди ти підеш?

Я не знаю, не будем про це.

Я нічого не знаю про тебе, хто ти, Джек? Скажи мені, хто ти такий???

...

Я вчора добряче напився. У роті — як каже Йоська — котики накакали. Зараз би банку розсолу або ще краще — сто чаполочі. Добре говорити самим із собою. Лежати на росянистому бадиллі пирію, як от зараз, і говорити. Говорити і чути себе. Ви вмієте чути себе? Ніхто не відповідає. Ауууу! А інших чуєте? О, бачу, хтось почав тикати пальці у вуха, сірку хоче почистити? Бачте, ви не чуєте. Людина *ікс* каже людині *зет*, що любить її, а людина *зет* не чує. Людина *ен* каже людині *ен один*, що хоче жити заради неї, а вона не чує. Людина *а* каже людині *бе*, що треба лишатися людиною, а вона сміється. Смійтеся-смійтеся деревоподібненькі смертненькі шкіртеся їй-богу скільки

влізе раденькі-шо-дурненькі гарлапаньте рвіть глотки і ставайте ще глухішими будь-якими мовами чорними білими жовтими зубами чорними білими жовтими гнилими дірявими дядько з-під хмари визирне й кине вам презирливий осміх хи-хи-хи на восьмий день тижня про який ніхто не знає він називається понеділя або смертнота ви живете в ньому й не бачите який чудовий день ні часу ні простору просто житіє купа розбитих годинників будинки з розбитих годинників дороги з розбитих годинників їх не видно немає простору немає світла немає п'тьми є дихання є існування є люди із забитими вушними раковинами зором мінус два три чотири вісім ідеальним зором ідеальним слухом і всі бачать-чують однаково погано що я щойно сказав?

Холодний пирій. Кожна мокра бадилина під моїм тілом повертає мене до життя. Я дивлюся вгору крізь дим смачної самокрутки й думаю. Скільки ще дихати? Скільки ще можна не осягати сей простір, не бути спроможним розчинитися в ньому, взяти його за горло й душити, поки він не стане твоїм — тільки твоїм, — де є наше життя? Що ти, енна людино, називаєш своїм життям, допоки не можеш торкнутися вітру? Що ти, деревоподібна істото, можеш узагалі, допоки твій максимум — вдихати повітря? Що може бути кращим за вдихання повітря? За вдихання пахких димів із душею дерева-вишні? Ранкової студені? Дозрівання листя? Криничної води? Усе, що ти можеш, — називати свій рух життям. Свій рух до краю. Викидати зі свого лона, як ікру, оберемки слів, мріяти про вічність, співати про неозорий ю н і в е р с у м, брехати собі про сонцелику гармонію. Забувати про свою глобальну приреченість. Пам'ятати про вчорашне сміття. Там

була пляшка з-під чаполочі, тюлька, огризки денешти*, шкаралупа горіха, затхла салафанка, загуслі плювки, з десяток недопалків, книжка майже-поета, мертві котенята, діряві шкарпетки, трохи червоної вати, здається, усе. Що є ваше життя? Моє життя — чаполоч! Пахка зеленкувата чаполоч, у якій живе дух могутніх зубрів! Напій великої трави — чаполочі!

IX

Ніколи? Ти не можеш цього знати! Ти сказала це тому, бо я зізнався, що не любив тебе. Але я не знаю, мо', й любив. Тепер це не так важливо. Але ти не можеш казати, що ніколи, бо ти не пам'ятаєш! *Ігрик* говорив, що ти не можеш цілісно відтворювати минуле. Твоя пам'ять — частково паралізована. Ти згадуватимеш поступово. Але не кажи, що ніколи. Ти просто хтіла мене цим вколоти, да?

Не. Я не любила тебе. Ніколи. Мені просто треба був мужик.

Але ти казала, що любиш мене!

А цього я якраз не пам'ятаю, Горку! Треба дихати, дихати, дихати! Я не можу багато говорити! Я забуваю дихати!

Але ти брешеш! Ти не можеш знати! Я покличу завтра лікаря *ігрика* — він підтвердить мої слова — у тебе паралізовані ноги і пам'ять! Він дасть тобі червоні таблетки й триматиме за руку. Скільки мені років? Тридцять сім. Який у мене розмір ноги? Сорок п'ятий. Коли я зрубав аличу Йосі? Коли втопилася Зіна, царство небесне. Де ти народилася?

* Денешта — сорт яблук.

Не пам'ятаю.

Коли я почав жити в тебе?

Шість років тому.

Скільки тобі років?

Сорок.

Чий це будинок? Наш і Йосипа.

Скільки омелочок на нашій акації?

Сорок три. Як звали твого батька?

Я не знаю.

Що сталося о пів на восьму?

Не знаю. А хочеш знати? Не знаю.

Я зупинився, бо вже не мав сил бігти далі. Чоловік був метрах у двадцяти від мене. Я сів відхекатися, стесані долоні горіли, ноги почало зводити. Я хапав повітря, як спіймана риба, — хочеш, я насмажу риби? Багато-багато риби! Карася або коропа. Мо', окуня, Лор? Як тоді — у Зелене свято, пам'ятаєш? То був хороший день. Ми прокинулися ні світ ні зоря — клечана субота ще не встигла вивітриться — ти була дуже сонна — о, як я люблю сонних жінок! — я занурив руки під ковдру й почав водити пальцями по твоїх стегнах. Потім вище — потім знов поміж стегон, ледь-ледь — неквапними рухами пучок — тоді знову вище, але вже не так легко — пальці починають згинатися, нігті торкаються теплого тіла — м'яко, потім сильніше, знову м'яко — рука пливе між стегон — так слина тече на язик — рухи стають округлими, як плавання язика верхньою губою, — ось уже ціла долоня гуляє шкірою, час від часу вона вибухає короткими відрухами нігтів — вони впиваються в тіло на якусь хвилику й лишають маленькі дуги-сліди, потім рука стає швидшою, впевненішою, темп стає мінливим — від млявого до жвавого, цілунків

ще немає, хвилі, пришвидшене дихання — придиhi на-
кладаються на видихи, вдихи стають короткими — тоді
рука піднімається до губ — вказівний палець збирає з
них вологу, потім він проникає до рота й спиняється
слабким укусом — другий палець входить, коли язик
починає плавні рухи — два пальці входять і виходять —
три пальці входять і виходять — чотири пальці входять
і виходять — затим рука опускається до нижніх губ —
вказівний і середній довго пестять вологе лоно — зверху
донизу, коло за колом, знизу доверху, коло за колом,
знизу доверху, і! — як уперше — ах! — пальці ковзають
всередину, натягнуті, виструнчені — так виструнчується
в чоловіка лібідо — долоня схожа на револьвер — кожен
постріл влучний — швидко, дуже швидко, ще швидше,
неймовірно швидко — рука вилітає й за мить вона вже в
роті — постріли ті самі, язик хаотично рухається, пальці
стрімко труться об зуби — слина вистрибує з рота — рука
повертається до мокрої розкритої вагіни — жорстка музика
пальців стікає по розпашілому тілу — льоп-льоп-льоп-
льоп-льоп! — дужче, ще дужче, — благаю тебе! — друга
рука уже в роті — слова стають незрозумілими — *трошки,*
ще трошки! — це ти сказала? — аaaa! — крик виростає у
пісню — боже, як добре, як гарно розтікається біла густа
грандіозна ріка.

Коропа? Добре, я насмажу багато коропа. Цілу гору
коропа. Ми будемо їсти коропа і пити чаполоч, да? Ти теж
трошки вип'єш, правда? І говорити. Увесь час говорити.
Дай мені руку. Я хочу провести цей вечір з тобою. Хочеш,
я буду читати тобі Лорку? Або Кортасара? Або обох, да?
Я увімкну Баха й дістану бокали з божемського скла. Я буду
возити тебе нашим садом — від криниці й до сніжного

але в неї пробите колесо. Іду. Перший від нашого — будинок Тадеуша — невеличкий цегляний куб із трикутнім шиферним дашком і маленькими вікнами. Далі — старий, як світ, будинок Миші, оточений смолистими вишнями. А тоді — «лісова пісня» — затхла скляна наливайка, у якій люди — ліс — п'ють і співають — мавки й лукаші, потерчата й перелесники, русалки й водяники — напружують пропиті горлянки й заводять п'яну абсурдну пісню. Кричать і б'ються, п'ють і знов співають, обіймаються й знов співають, співають і знов б'ються. П'ють. Зайти б собі та й хильнути — сто журавлини, Мілочко, не, давай двісті! — дати комусь в синю пику, а тоді й затягнути разом із іншими цю химерну лісову пісню. Іду. Під мостом — колія із засоленими ребрами. Далі — поліграфічка*. Дерев, дерева, дерева. Багато мертвих дерев. Осьо несуть пачку пласких місцевих дерев — там написано, що народилася й померла енна кількість деревоподібненьких, а ще там великий кросворд і гороскоп — обидва складав Миша. А осьо пачка майже-поетичних дерев. Там написано щось про небо, яке плаче. Але ви вже знаєте, що йдеться про дощ, да? А, може, щось інше. Але таке ж тривіальне. І мертве. Як і ці білі дерева, обсипані літерами. За поліграфічкою — коржик — там театр беріз. Колись — казав Йоська — якийсь недолужик лишив на ніч по банці коло кожної берези, а коли зранку прийшов за ними, то забрав їх, наповнені соком і чиеюсь сечею. Смачно ж як! Ще метрів зо двісті — і вже районка — облущена коробка, у якій ніхто не виживає. Хіба що коричнева плиткова настінна змія в плитковій чаші. Тут є дряхлі дерев'яні лави з вирваними дошками — сяду й закурю смачно — ууууухххх —

* Поліграфічне підприємство.

хуууууу! — а затим і собі вирву одну пересохлу дошку, як тоді, коли ми з Мишою тут зустрілися.

Джек — тьху! — я називаю тебе так, як вона, давай вип'єм. Бери осьо. Я взяв симиренки, будеш? Ше по одній, да? Кусай. Ну, тепер слухай. Я — це — не знаю, як сказати, словом, я знаю про тебе й Данку. Давно. Ти любиш її? Не любиш, правда? Але я не про це — давай по третій, кусай з цього боку — о! — слухай, я не знаю, не, давай я спочатку розкажу, а тоді перейду до того, що хочу. Данка — вона сирота, я підбрав її, коли їй було сімнадцять — вона ще була цей-во, ну ти розумієш, а я був сам, глянь на мене — не, ти глянь! — хто на мене міг клюнути? — во-во! — ніхто! — а Данка, бач, вона мене полюбила. Ми жили душа в душу, знаєш, — давай нап'ємось, а? — я жити почав. А яка вона в цих ділах! Дивись мені в очі, кому я це розкажую? Любиш, коли вона зверху? Скаче й кричить, скаче й кричить! А я все розпланував. Ти думав, я такий простачок, да? Неєєєє, це ти дарма. Я не такий, Джек, тьху ти господи! Я тебе чого до себе взяв? Просто так, думаєш? Ага, ніхера, — наливай більше! — диви, який ти бик, здоровий, зараза! — я тебе взяв, бо ти не звідси, і ти мені треба в одному ділі. А вона цілувала тебе ось там? — я завжди так збуджуюсь, коли вона це робить — Даночка, моя дівчинка! — сука ти, чув? Ти сука! Наливай мені, суко! Вдариш мене? Давай! Шо ти ждеш, а? Бий! Чого не хочеш? Я тебе ненавиджу, але ти ще мені заплатиш! Ти це зробиш для мене! Да? Зробиш? Знаєш шо? Ти зробиш мені дитинку! Ти підеш до Данки і зробиш мені дитинку! Синочка. Або хай буде доня! Мені похер! Давай вип'єм за мою дитинку! Скільки ти хочеш? Чого ти мовчиш, а? Дай-но свою скрутку, покуримо її на двох? Ти ж у нас мастер ділити на двох! Даночка, боже, — моя дівчинка! Ти зробиш мені дитинку, і йди нахер! Ясно?

Нашо ти рвеш дошку? Ти мене не торкнешся, суко! Я вижену тебе, як собаку! Але не зараз. Для початку ти дещо для мене зробиш, да? Опустити дошку, Джек! Опустити дошку! Ти не посмієш! Подивись на мене — давай сходим в «лісову», я пригощаю! Не чіпай мене, прошу! Ти не можеш!

XI

Бачите двійко гайворонів, чорних до синизни? Не бачите? А я бачу. Вони доїдають голуба кольору димчастого туману. Ще трохи — і вони вже на верховітті межі омелою — чорно-зеленою хворобою. Тут — в омеловім океані — так легко втопитися — шпаркі позирки виростають у погляди — а тоді — не встигнеш озирнутися — і ти вже захлинаєшся від споглядання грандіозності живого світу. Плавання стає сумбурним, метушливим, хвилі накривають всю твою плоть, усе, що вище плоти, усе, що більше думки! — людино! — порощить омела — я сильніша за тебе, як і дерево сильніше у своїй пухлинності!

Я прийшов сюди знову. Тут немає думок. Їх вимітають чорно-зелені хвилі. Зовсім немає думок.

Зовсім немає думок.

Зовсім немає думок.

Думати про відсутність думок. Думати про думку про відсутність думок. Думати про те, що не можна не думати. Бо думки — такі ж самі хвилі. І ти, деревоподібна істото, приречена на розтяжне повсякчасне думання. Кожна порожня думка, кожна порожня думка про порожню думку вкладається в пам'ять.

Зовсім немає думок.

Зовсім немає думок.

Зовсім немає думок.

Пам'ять. Вона росте, як християнський цвинтар. Ось ти стоїш, рокований копач могил із великим сядливим заступом, і вкладаєш у ями спогади. Біля кожного ставиш хрест і йдеш далі. Туди, де —

зовсім немає думок.

Зовсім немає думок.

Зовсім немає думок.

Бачите двійко гайворонів? Вони щось каркають у безкінечний простір. Може, навіть про нас. Немає різниці.

Порожнеча.

По ро жне ча.

Омеловий океан розливається чорно-зелена повінь духмяне сухе вино шугає слинавими ротами тече в очі голови думки абсурдні хирі кругла довершеність із хвилястим діаметром мене поглинає уже по коліна я супроти стихії шматок матерії тихенький тихенький тихіш од трави взагалі я дуже тихенький* я людина із квіткою в грудях що б'ється й чекає на край як і ви люди з того боку білого плаского дерева колись вагітного омелочками а тепер обсипаного словесами про порожнечу люди з квіткою в грудях зі стеблом кровообігу з кореневищем артерій повінь по пояс мені вже зелене то любов а чорне то журба свідомість мутнішає як небеса перед розкрапленням води порожнеча набухає наповнює кругляк із вухами яко чашу з вином що чує жадні ковтки кругляк із очима приреченими на покліпи межі якими лиш бачення світу круглого як омела по груди мені вже океанна півнява омиває вже й квітку що б'ється в червоній воді а ритм і я аритмія квітчастого стукоту припиниться й квіти нести-

* Фрагмент поезії Євгена Плужника «Галілей».

муть туди де саяливі лопати землю надихані стомлені знуджені знизу доверху однакові рухи натруджені руки і ріки зі сліз по шию мені вже я весь в омелі о мені вже втонути так скоро так важко гребти коли стільки краси неосягнення світу неси не неси свого хрестика з дядьком а прийде іще один з лезом коси і зведеться на пси твое дихання дихайте поки ще видно прозорий кругляк що у нім хробаки хочуть жити у повзанні їхнім малюється час ти відійдеш як черв але більше землі понесеться у лет перед тим як впаде на холодне і жовте що тілом твоїм називатись не буде більш тільки подоба і відблиск від тіла блідий яко місяць голодний полóвий тож дихай тепер бо кисень скисає потроху тримайсь вже мене з головою накрило тону і тону омелова навала і ти мов одна із омелочок дéрева роду висиш серед інших таких що приречені бути і впасти коли буде примха великого дядька маленького дуже що на ланцюжку хилитається й мучиться яко білизна на хирій мотузці що вітер надме і здіймається в лет боже скільки ще дихати скільки іти цим чорнезним шляхом яко стовбур акації після дощу повітря немає вже майже тону і тону в омеловім суцїллі живий потопельник у мертвім саду омелі!

ХІІ

Лорочко! Подивись на мене! Шо з тобою? Ти мене чуєш? Ти знов плачеш? Перестань! Я сказав: перестань! Хочеш, як тоді, да? Хочеш? Не зли мене, я ж просив! Якби ми могли, я б тебе зараз трахнув! А так я трахаю Мілу! Ти чуєш, як вона кричить, не? Я саджу її на наш кухонний стіл і трахаю! Мілочка ше та баба! Бери осью воду. Перестань!

Лікар *ігрик* сказав мені багато говорити з тобою. Знаєш, що було далі — тоді в Зелену неділю? Я сів на «україну» й поїхав за зіллям — Миша каже «татарка» — не, спочатку я випив сто чаполочі й покурив, хоча про це можна було б і не згадувати, але не, як можна не згадувати про чаполоч? — було тихо, тепло, я повільно крутив педалі — жодної тобі душі — одні дерева й сира трава. Уже коло моста я побачив якогось пузатого — на базарі вже є хто, не знаєш? у мене папи ноччю не стало, тра' вінок який взяти — не знаю, дядьку, тримайся! давай, мо', по сто? пом'янем старого, а? — давай! о, я тебе знаю, про тебе тут всі баби говорять на Ватутіна, це ти з Ларіскою щяс, да? — а тобі що? — нічьо, Тольку жалко, він брат мені, він любив Ларіску, а ти його подвинув вроді, так баби кажут' — ти всьо сказав? — ну чьо ти сразу? просто Тольці херово, співаєтьсся, ше трохи — й згорит' к чертям, а всьо із-за Ларіски, я того й начав, а папу, да — тра' помянути, вмер почті на зелений празнік, хороша була людина, поет був, знаєш, таке писав, аж за душу брало, денег не було в ньо' ніколи, да, а сам був золота людина, жалко, завтра будуть ховати, приходь в столовку коледжа, мама коливо варить, плаче, і я чучуть плакав ноччю, да, помянути тра', бо херово на душі, дуже херово.

Так він говорив, Лорко, пузатий брат того дебіла, з яким ти жила. А мамка його так рис у коливі й недоварила. Страшне їдло — недоварене коливо, о, це точно, як вірші того майже-поетика, та бог з ним, хай собі лежить під хрестиком. Я не пив з пузатим, поїхав далі — лікар *ігрик* казав багато говорити, то слухай: я поїхав далі на старій «україні» за «татаркою», колеса були приспущені — крутилося дуже важко — наче мене посадили рухати два великих чортових колеса дощового Лондона — я шось знаю

в поезії, правда? — лікар *ігрик* казав трохи приправляти свої розповіді — так тобі має бути легше. Я доїхав до поліграфічки — там якраз друкували «красну газету» — чого ти не виправляєш? — ніхто не друкує красну газету в зелену неділю, Лорко, будь дуже уважна, я можу шось переплутати або домалювати — у цьому місті з буквою о важко шось розуміти.

Мені треба дихати, дихати, дихати, Горку! Я забуваю дихати! Точніше — думати про дихання! І про слюну. І про Бога. Я не можу про це не думати. Але я стараюсь чути тебе. Я, чесно, не можу все зразу запомнити, але я стараюсь, повір, Горку — ковтну слину, чекай, о! — ти розкажуй, розкажуй мені, шо було о пів на восьму? Тоді було жакливо, Лорко, було те, шо все зіпсувало. Я не хочу про це, чого ти питаєш?

Просто. Не зараз, Лорочко, тільки не зараз, я не знаю, чи тобі це треба знати, я насмажу коропа, дуже багато коропа, чаполоч і риба, я вибиратиму кісточки за тебе, хоч? Дивися сюди, у мене ше свіже лице? Я ше нічьо, да?

Да, ти ше нічьо — ахахахахах!

Ми ше такі молоді, такі живі! У мене жовтуваті зуби, але це нічьо, правда? Правда, нічьо, але в тебе такі руки, такі страшні ногті, я ніколи не любила тебе.

Ти знов про це? Ти не можеш цього знати, замовкни, я розповім *ігрику* про тебе, він буде давати тобі більше червоних таблеток.

Я ніколи не пила їх, Горку, ти знаєш це? Я ховаю їх під язиком — диви, отак! — грег батькович думає, шо я їх п'ю, а я не, я навчилася його дурити, зараз — о! — і тебе, ти думаєш, я ковтаю цю дрянть?!

Мені все одно, чи п'єш ти цю дрянть і шо *ігрик* тримає тебе за руку, ти взагалі мені малоцікава, бо я ніколи не

любив тебе, але ти, — я не хотів цього казати, ти — інвалідка — людина-каляска з ногами-болванками, ось хто ти, Лор! Не починай плакати! Мене бісить це! Жінка з мертвими ніжками — ахахах! — кому ти треба, скажи мені, а? Боже, пробач мене, Лорко, моя Лорочка, я не можу так, Міла казала правду про мене, я дуже жорсткий, нам треба заспокоїтись, да? Давай послухаєм Баха. Другий Бранденбурзький концерт — наш улюблений, то як? Осьо, я вже вмикаю. Гарно, правда? Слухай. Чуєш, як флейта говорить до нас? Хай грає, Лорочко, а я розповідатиму далі — так радив *ігрик* — дубоголовий лікар, у я кого світяться ребра — літера *ігрик* у білому халаті — рогатка з тонкими руками — чого він піднімає руки доверху? — літера *вай* — натягнути б миршаву мотузку й пустити його обсмоктану головешку в повітря! Хай летить, Лорко, дурнувата голова *ігрика* — тупого лікаря з районки зі змією в плитковій чаші! — разом з його червоними таблеточками! — хай собі летить!

Я поїхав далі, Лорко, на «україні» за «татаркою» до чорної копанки, тої, що називають оком циганки — чого циганки, а не цигана, знаєш? — бо в ній тече вода, вода не може бути чоловіком — правильно, Лор, але я не впевнений, що її так називають, я хтів знати, що ти про це думаєш. Я нарізав зілля — двадцять, мо', двадцять п'ять бадилін — я хтів був скупатися в копанці, але не хтів їхати мокрим, я ліг у траву й закурив, я був, як копанка, цікаво, куди воно дивиться — це заплакане циганське око? Тоді я поїхав на базар — зілля прив'язав до рами — їхалось ще важче — я наче крутив — зараз придумаю, чекай — о! — дві великі криниці з важезними відрами — не, це не то — два набубнявілих сонця, точно, два сонця! — колеса вгрузали

в ямах, ноги швидко стомилися, я багато кашляв і часто спинявся. Шо ти тоді робила, Лор?

Я не знаю, Горку, не можу пригадати, я могла лежати й дихати або підмігати — не могла, бо ж Зелена неділя, будь уважна! — да, тоді я могла пекти хліб або — чекай! — або співати.

Добре, Лор, не вигадуй, ти просто спала, я знаю точно. Я приїхав на базар купити коропа — люди бігали, як мурахи — коропа плавали, як люди, у великій мисці — я купив три рибини в якоїсь опухлої жінки — туману з руками й ногами — ну чого ж не можна, Лор? вона справді була схожа на туман! — тут важливіше сказати про коропів — як воно вмирати отак, а? астматично вдихати повітря в прозорій салафанці без аш два о аж два о жодного аш смерть уже скоро трійця рибин із хвостами верткими все менше і менше квапливих конвульсій допоки зустрінуться ніж з головою облизлої риби яка як і люди від леза іде коби стати нічим як до того як стати живою! — тоді я знов покурив і поїхав назад із татаркою й коропом на дурній «україні» — крутилось ще важче, наче мене посадили крутити дві круглих планети — не, два ю н і в е р с у м и — аж два о, Лорко, аж два великих о-подібних юніверсуми! Я їхав у вранішній червень із татаркою й коропом на дурній «україні» — для чого я повторююсь? бо так сказав іґрик — сонце було ще оранжевою калюжкою — коло церкви я спинився, Лор, перехрестився — отако, диви, я хрещуся — і Отця, і Сина, і Святого Духа! — звідки ти знаєш, шо не треба «і» перед «Отця»? спочатку було слово, і слово було «і»!, не поправляй мене, ти нічю не знаєш! — я повернувся назад із татаркою й коропом на дурній «україні» — ти ще спала — я приліг коло тебе й закурив — а тоді став чистити рибу. Не, перед цим я розклав зілля — осьо там і там, і на

кухні, і ше бадилину коло варвари — я любив тебе, Лорко, точніше, я тоді так думав, бо вірив у нас, але зараз я знаю, шо ні, шо ніколи так не було, бо зараз я думаю, шо знаю більше, але слухай далі: я взяв ножа й почав чистити коропа: промив у холодній воді, відрізає голови й став шкрябати луску, а тоді розрізає, дістає зябра й нарізає на шматки — а!, перед цим ше одрізає плавці, це не можна забувати! — уже потім почав маринувати: сіль, перчик, трохи часнику, олія, коріандр — ти прокинулась, коли все вже було готово. А!, забув сказати про кляр: борошно, два яйця, трохи води, можна солі, але буквально дрібку. Наче все. Я заніс трохи Йосі, ми дьорнули по сто — а тоді ми сиділи і їли, я вибирав за тебе кісточки, ти була така весела, Лор! — я точно любив тебе! — ти казала, шо я аполлон — ахах! — не чіпай мене жирними руками, аполлон! — та́к ти казала того ранку в Зелений празник. Шо було далі? Я багато пив — ми лежали під акацією на гарячій траві — омела вже була зеленою — ти в'язала вінок із кульбаби — я складає собі трикутник з газети — не, навпаки — я — вінок, ти — трикутник — ми розгадували кросворд — вертикально — столиця Мозамбіку — горизонтально — сорт груші — ключове слово — с в о б о д а — я пам'ятаю точно, бо в нас тоді було це слово, ми були вільні, як ніколи — я ше заліз на акацію — ти мене слухаєш, Лор? — да, я слухаю, я намагаюсь! — я кричав шось у повітря, шо саме, не пригадаєш? — може, ти кричав шось про бога, Горку? — я кричав про с в о б о д у! — де твоя логіка?, *ігрик* був би не в захваті — де наша с в о б о д а?, я питаю вас — за подобою дерева зліплених — скалічених круглим ю н і в е р с у м о м, приречених на існування, яке всього лиш проміжок межи числами на могильній плиті; стомлених однаковістю денних анафор, однакові-

стю епіфор, прогнозованістю вдихів і видихів; нездатних пізнати світ, пізнати рокованість минушності, забувати про це в радості, щасті, згадати про це в простій думці, намагатись про це не думати, забивати голову непотребом, насипати пам'яті в торбу з вухами, висипати з торби відрубки пам'яті — наче червоні обглитані кістки падали; хирих на час, хирому на умовність; покараних тілом, що згасне, як свічка в піску пологового кольору, пополотнілого після згасання; голодних до життя, круглого, як омеловий ю н і в е р с у м.

Було вже надвечір, Лор, коли я, нетверезий, пішов прогулятися.

Чого ти мене кинув?

Я був нетверезий, будь уважна.

Але чого ти кинув мене?

Бо я був п'яним — хтів прогулятися.

Чого ти не лишився зо мною?

Я вклав тебе спати, поцілував і пішов гуляти.

Добре, що було далі? Розкажуй, Горку, я була красивою?

Да, ти була дуже красивою. Я обожнював дивитися на тебе — так японець дивиться на лілейну сакуру — ти і зараз красива, аби не ця сивина й каляска! — я не можу любити каляску — половину тебе, Лор, я кажу правду, ми нещасні співмешканці, які ділять частину будинку.

Люби хоч половинку мене, Горку, мою верхню половинку — чекай, о! — у мене красиві груди, да? Глянь, вони ще даже не обвисли, і соски такі маленькі, як ти любиш, да? — о! — і шия така тонка — а лице ще нормальне?

Нормальне, Лор, одягни назад, не треба. Поговоримо даліше. Я вставив сірника між зубів і пішов гуляти. Не думай, що я був під чаполоччю й нічю не пам'ятаю, я можу відтворити все до найменшої деталі: Йоська дри-

лював черешню — у Миші горіло на кухні, з комина ліз водявий димок — якраз був час свинцевої стуми — Тадеуш шось палив на городі — *Бог* в поміч! — казали *боги*, шоб і ви помогли! — тихо так, знаєш, було, сумирно якось — я йшов і відчував кожен нерв цього містечка з буквою *о* з іншими буквами з площею *ен* кілометрів квадратних із населенням *ен* тисяч деревоподібних недолужиків яке омивається чорно-зеленим омеловим океаном і межує з населеними пунктами *ен1 ен2 ен3* та *ен4*. Коло білого дому* я став покурити, Лор, сперся на якийсь кістяк й запустив у себе зміючку диму. Аж зараз осьо захотілося — чекай, о! — чекай, о!, це ти? — та́к мені сказала охляла жінка, коли я кури́в, — це я. Ми про шось довго говорили з нею — худюю, як сірник між моїх зубів — про шось неважливе, дурне, як білий дім чорна муха — у мене гірше з розмовами, я їх гірше пам'ятаю. А, мо', й важливе. А! Ми шось згадували про чайну церемонію — точно! — вона ше складала отако руки й простягала до мене — для чого вона це робила? Великий син духмяного Хонсю поет Ісікава Такубоку вмер у двадцять шість, Лор, а ми ше живемо. Нашо?..

А шо було потім, я вже й не пригадаю.

Я пригадаю, Горку, ти трахнув Зойку.

Ну як трахнув? Просто засадив їй межі кістлявих хай-бог-милує-відвертає сідниць коло санстанції.

ХІІІ

Осьо. Тако. Диви. О! Неси ше! За моє дитя! Рібьонка, сука! Хахахаха! Вона називає його Джеком, чула? Оцю суку звати

* Тут — Білим домом місцеві називають міськраду.

Джек, гарне воно, да, смазлівеeeeeee? Дана-Дана-Дана, да-да-да-да-да, на-на-на-на-на! Шо дивишся? Хай тобі вилізе! Ти і цю трахав? Диви, яка баба! Взять би таку кобилку собі в хату, підеш до мене? — бееееееееееее! Хліба дай, і пива для цього! — сидить воно, либиться — смішно, да? Диви ондо — який місяць! Аааааа! — то плафон — допивай оце! — отакооооо, як я! — не хоч? — хер з тобою, Джек! Дана-Дана-Дана, да-да-да-да-да, на-на-на-на-на!

Ми, шаааааааа!, ідем спати, да? Ми, шаааааа!, ідем. Тримайся за моє плече, — ось так! — нам тут трохи. Шаааааа! — я кажу — люди сплять, не кричи, тихо будь, тобі сказано! Отак, маладец, уже доходим, осьво вже хвіртка, обережненько, не падай! Заходь, — шаааааа! — Данко, ти тут? — приймай товар. Зайдеш?

XIV

Людина нещасна, бо час — це свідомість. У моїй чарці чаполоч, тому я можу сперечатися з часом. Із часом не зможу й цього. Я одягаю світло-сині джинсові шорти, білу сорочку, сонцезахисні окуляри. Я знову кажу неправду — я ніколи не носив окулярів. Сонце. День. Серце дня. Яблука. Гарячі. Стигли. Час. Висить на гілці, шкіриться, знущається, рухається. Час — свідомість. Свідомість — життя. Жити — вмирати. Дерева. Простір. Не-осягнення. Духмяне димне повітря. Я. Людина з квіткою в грудях. Омела. Часу не існує, однак його відсутність тільки підтверджує існування. Світло й п'ятьма — це тільки кольори часу — чорно-біла свідомість, старий телевізор на лампах, фільм братиків Люм'єрів, гайворон у чистому небі, буква o на білому папері, кішка на снігу, великодня дряпанка,

тонконога зебра, береза зимова, мова жебрака, білий вірш африканця. Людина.

Я йду босоніж засмаглим розжареним садом. Огненна трава в рудому мурашші обпікає мої ступні, сонце висить-звисає, наче підпалена омела на невидимій гілці, розпромінюється, жде нас. Метелики літають, крилами пісню — тиху, жваву, більше веселу, ніж сумну — пишуть, сідають на щось. Живі ще. Вишні-черешні, всевишні-прийдешні, все-лишні-тутешні, денешти-де-мешти?, білі-наливи-біло-щасливі, сливи-кра(сиві), симиренки-семиденки, де-сад. Акація. День. Іду. День іде. Десь-інде тіні. Темні. Тануть. Тінь криниці, схожа на чорний гриб. Тінь аличі, схожа на смерть. Тінь часу, схожа на хрест. Квіти зі щуплими тінями. Я бачу вітер. На жарких рухомих тілах дітей саду людини містечка країни планети ю н і в е р - с у м у. Бачу великих зубрів, що з глевкої твані виповзли. Шестеро могутніх зубрів. Стоять-дивляться. Відкіль ви, стожильні діти л і б е р т і? З пущі. Хоче води криничної? Хочемо. Беріте. Хоче в тіні спочити? Хочемо. Лягайте. Каштановим тілом влягайтесь в траву духовиту, спочиньте! І я коло вас, неофіти с в о б о д и, побратими пашистої чаполочі-трави, ті, що бачили душу істинного пралісу, володарі дикого грандіозного простору з прозорим повітрям, ті, що пізнали праїстину цнотливих вод — рухомих, в'юнких, прозорих — нащадки золотої природи! Що вас принесло сюди, великі? Вітер. Шурхіт верткого бадилля кадилля трави що униз і наверх проростає допоки не звідає лева лишивши коріння у чорній землі як лишає життя чоловіка з останньою думкою страхом налиту як чарка із кров'ю людини слабкої непевної здатної жити лише до пори і до часу який не існує і всує не згадуйте тінь його плину якого немає бо є тільки ранок і вечір

що білими нитками зшиті і день що до ночі не здатний торкнутись ніколи ні коми ні крапки лиш літери чорні на білому дереві мертвому жертвами падають стовбури щоби вставали слова у книжках як на площі стає галасливий народ подивитись на страту Того Хто Вродився Того Хто Іде в небуття що ні часу ні світла у ньому а тільки ніщо непорожнє й неповне. І голос гілля що руками є плоті дерев до відновлення здатних за примхою часу який не існує бо є тільки літо і осінь жовтавістю зшиті й зима що востає у вєсну як скресне вода крижана до відновлення здатна й рокована бути у русі подібно до риби слизької що лезо побачить опісля сьайно́го гачка з волосіні тонкої пливи не пливи але край недалеко ось там за лілейним лататтям красою багатим вбирай не вбирай своє дихання зябрами буде нестерпно ось там за межею води де блукають істоти з ножами й тарілками діти й дорослі діди і баби із ротами й зубами слинавими боляче буде! І простір розкутий розложистий вітер у нім розкошує як Пан попід небом якого немає бо є лиш межа споглядання за нею ясний ю н і в е р с у м без краю й початку один як життя і людини і зубра у танці смертей що у нім заплітаються ноги верткі нетверезі невпинні як плин раз-два-три раз-два-три і скоріш і ще швидше наскільки можливо хай іскри летять із-під ніг навіжених Того Хто вродився Того Хто Піде але поки танцюйте щодуху щоруху нарощуйте темп мов на жарі багрянному танець ваш дикий щоб юшило потом із плоті на дерево схожої наче проміння зробилось водою гарячою й тілом стікає з обличчя до п'ят тож ось так витанцюуйте в танці смертей що у ньому одна витинає у центрі у соло її стільки пристрасті страшно аж ступні димлять у шаленому ритмі тримайтеся люди і зубри сьогодні і завтра у восьмий день тижня смертноту або понеділю!

Величні зубри, потужні володарі безмежного рбзмаху, що прийшли сюди — до цієї скромної господи з розхилистою акацією — заберіть мене із собою — слабкого, приреченого, деревоподібного — я носитиму вам невинну прозору воду, вириватиму оберемками преосвященну чаполоч, всотуватиму з вами кожний порух незбагненої пущі, запашистого пралісу й вітру, я бігатиму з вами неозорими шляхами, що ведуть до с в о б о д и! Ти не можеш, деревоподібна істото, іти з нами і бути з нами — вільними й нестримними — бо твоя є слабкість, неслава й неволя, як наша є сила, і велич, і воля, бо не здатне ти, двоноге творіння, торкатися вітру, осягати сей незмірний простір зі сущим повітрям, що тисячі виношує запахів, бо не спроможна ти, низька вищосте природи, пізнати привілля, всипаного з піднебесся, бо несила тобі, людино з квіткою в грудях, позбутися твердих лещат у круглякові з вухами, що ймення їм — думка!

Лягайте ж хоч тут — коло мене — дужі неймовірні зубри, полежимо мовчки на палахкій траві, як лежить сонячне коло супроти нашого погляду, спочинемо від томливого думання у сні міцному, спокійному, у сні без снів — порожньому, як думка про відсутність думки. — Не можемо ми, безпорадна людино, лежати й дихати коло тебе, тим більше — снити в бездумному сновидді, бо путь наша довга — до пущі смарагдової, сокровенної, де немає місця хирлявій істоті з двоногою подобою!

...

Сонце таке об'ємне, променясте, небо залило. Тінь омелілої акації, схожа на суху бабу з клунками. Сон це. Прокидаюсь. День лежить. Варвара дивиться. Думка родиться. Скрутка на столі. Газета. Чаполоч.

XV

Що було тоді в сім тридцять, Горку?

Зажди, Лор, бери осьо, я тобі почистив, не пересолив?

Не.

За нас, да?

Не! За мене й за тебе!

Добре.

Розкажуй — о! — тепер про те, що змінило все, зіпсувало все.

Добре, я розповім колись. А поки слухай:

Я хапав повітря, як спіймана риба. В очах мутнішало, серце вистрибувало. Їж, я ще почищу. Якийсь час я був без свідомості — як ти, Юджін? — я прийшов до тями від його міцних ляпасів — на́ води — голова болить? Я не пам'ятаю, чи я щось казав йому тоді, але пригадую точно: дуже боліли вилиці, я тримався за голову так, що пальці торкалися скронь, з потилиці цівкою струменіла тонка квітка крові — гарно ж, да? — ти так бігом оклигав, Юджін, будеш довго жити! Я би підняв тебе, але ти непідйомний, здоровий, сука, кіло дев'яносто-сто, да? Знаєш же мене, Ю, придивися — шоста школа, шістьорка, ну? — містер Грейв. Юджін Грейв. Він приклав мені до голови якийсь шмат мокрої рядюги — трохи легше, Ю?

Ми йшли дуже повільно — я тримався за його плече, він — Юджін Грейв — щось наспівував шепотом — так шелестить газетний трикутник на твоєму волоссі — *how many roads must a man walk down before you can call him a man?** — я потроху приходив у себе — куди ти мене ведеш? — ми йдемо на котлован, Ю, там, де узко-колейка,

* Початок пісні Боба Ділана *Blowin' in The Wind*.

був там?, добряче ти шандарахнувся, ну нічьо — *how many seas must a white dove sail before she sleeps in the sand?* — на ось, дьорни, трохи попустить — не ставай на люки, вони забирають енергію! — чого ми туди йдемо? — бо там тихо і добре, *Ю*, будем говорити і випивати трохи — у тебе є скрутка? — нема, тільки «пріма», будеш? — давай — *yes, and how many times must the cannonballs fly before they're forever banned?* Було близько шостої.

Я тебе згадав. Ти вів англійську в шостій. Я гнався за тобою, шоби добряче вмазати, — нашо ти бив Зіну?

Пий. Я не хотів, вона мене довела, шльондра. Я приходив до неї тільки так — спустити молочко — ну ти розбігся, а мене, ніхто — нікому, просто туди-сюди й розбіглися, а тут, оце съодні, давай мені про любов!

Шо таке любов, *Ю*? Це те, шо тобі не дано. Нашо ти бив її?

Вона вдарила мене — вліпила по мордасах, а тоді кинула тарілкою — отак, диви! — я зірвався, не хотів, чесно, *ай дідн'т вонт ту*, бери водку, будем пити, скільки зможем, поки ллється ця херова казьонка, — будеш?

Я питаю тебе: нашо ти чіпав старого Тадеуша? — Він кидався на мене з ножом, *Ю*, я захищався, твоя вавка засохла, *сенкс гад*. «Пріма» така нічьо після водки, да? Я вдарив його, Мілочко, ой, Лорочко, вибач, я буду старатись далі не плутати, в зашкарубле лице — ахах, містер Грейв! — тільки один раз — межі носом і лобом — так собі, не дуже сильно — як батюшка грішного — ахах! — шо таке любов, Лор? — Це те, шо тобі не дано, *Ю*! — Я ше трохи вичавлю лимона — так смачніше. Ми пили казьонку й курили «пріму» коло старого котловану з Євгеном Моголою — учителем англійської, якого вигнали, знаєш, за шо? Він приставав до гладких дівчаток.

XVI

Ти вернулась! Я скучив, золотко. Причині там двері, іди до мене бігом, я так хочу тебе, знімай це — шшшшшш! — швидше, ось так, я втомився ждати, я просто горю! — нічю не кажи, просто віддайся мені! Трахни мене! — я Вас? — да, ти мене, сідай отак, рухайся, давай — як тоді, на вахті, коли ше нам заважав Бах — забула? — не, я добре помню — цілуй мене тут, отак!, любиш це зо мною, да? — люблю, люблю, люблю, д-у-ж-е-л-ю-б-л-ю — бери його — глибше — да, так! — візьми рукою, як я люблю, не кусай! — у тебе таке волосся — яке? — не відволікайся, працєю! — прокурене? — працєю, я сказав! — ти це вмієш, де ти навчилась? — на вахті в шістьорці, хах! — працєю! — цукерок смачний, дуже смачний! — пташине молоко? — працєю, золото, буде тобі молоко — біле, смачне! — знов кусаєш! — просто роби це, не говори! — повертайся сюди, не, сідай на стіл — отак! — скрипить? — нічю! не зупиняйся! — сіль впаде — заткнись! — як же добре, як я ждав тебе! — люблю твої груди — подобається? — да! — не кричи так, Лорка буде плакати! — мені похер на Вашу Лорку, трахай мене! — замовкни! — не смій нічого казати на неї!, вона — каляска! — да, да, да! — тихіше! — злазь, ставай отут! — нагнись більше, отак, да! — шшшш! — а туди хочеш? — не знаю, попробуй, попробуйте — пальцем, спочатку пальцем, да, продовжуйте, як же добре, боооооооже — тихіше! — в-о-н-а-в-ж-е-і-т-а-к-п-о-ч-у-л-а! — ти мала сучка, я тобі не дам спуску! — тепер сюди, да? — да! — тільки обережно — больно, аааа!, не так глибоко, не виходь, не виходьте! — пальцем тепер, отак! — швидше! — кричи, сучка, не бійся!, нас уже й так почули, я так ждав тебе! — уже не болить? — не, вже добре,

дуже добре! — палець! — два пальці! — да, два! — я вже скоро, а ти? — ми багато говоримо! — аааааа! да! да! да!

...

Будеш курити?

Буду. У мене сьогодні день народження.

Можеш казати до мене на «ти».

Ти поздравиш мене?

Вітаю, Мілочко!

І всьо? Не. Тримай.

Що це?

Ніж.

Ніж? Для чого? Для чого мені ніж?

Я хочу, щоби він був у тебе.

Хто дарить жінці ніж?

Я. Уууууух — хууууу. Можеш шось ще зірвати в садку — буде тобі букетик! — святкуеш день наближення до смерті?

Не, я святкую день народження!

Добре, давай, за тебе тоді, не вмирай — ахахах! — ти ще мені треба!

Для чого?

Сама знаєш, для чого. Да?

Я спала з іншим.

Уууууух — хууууу. І як?

І так: я кайфанула.

То чьо приперлась сюди? Принести мені болячку від свого дружка? Відпусти мене — я тобі ніччо не винна!

уууууух — хууууу! — торгуєш передком, да?

Відпусти, я сказала!

Ти сказала?

Я розкажу всім, що ти спав зі мною, коли мені було тринадцять! Тебе посадять, хочеш?!

Сядь! — ууууух — хууууу! — випий, давай помовчим.
Шшшшшш!

Слухайте поки ось що. Казочку про сім сестер.

Жило-було сім сестер. Не. Краще «жили-були». Мо', просто «жили»? Бо як жили, то й були. Або просто «були». А як були, то теперки їх, діточки, уже немає. В глинку пішли. Але як то було — слухайте. Були собі сім сестер. А чого «собі»? Ще раз:

Були нам сім сестер у тридевятому царстві. Не було в них ні мама ні тати — тільки бабусь із дідусею. Жили вони бідно, їсти-пити обмаль, одержина рваненька, чобітки пошарпаненькі. Зібралися якось сестри та й вирішили, що годі їм у злиднях животіти.

«Як же ми грошей заробимо?» — питає найстарша сестра в молодших. «Ми можемо всі обрізати волосся й продати!» — відповіла сестра, старша за трьох, але молодша за трьох. Подумали інші три старші сестри та інші три молодші сестри й погодились.

Ідуть-бредуть сім сестер темним-темним лісом до дядька, який зрізує коси великою гострою косою, та й захотілось їм пити. Підійшли вони до прозорого озера в водиці напиться, глянули на своє довге волосся востаннє, осміхнулись сумно і пішли далі. Ідуть-бредуть сестри в одержині рваненькій, чобітках пошарпаненьких, та й захотілось їм їсти. Назбирали вони ягід, нарвали грушок-дичок та й пообідали. Ідуть-бредуть далі сімка сестер до дядька з великою сімкою в руках, що нею він зріже коси молодих дівочок, та й захотілось їм спати. Прилягли вони на моху лісовому та й заснули, а як прокинулись, то побачили, що лишилось їх тільки четверо. Поплакали сестри й пішли шукати тих

трьох, які зникли. Ідуть-бредуть четвірко сестер, протирають очі заплакані довгим волоссям, як бачать — трійко білих трупів висять на трьох соснах. Придивилися — а то їхні сестри. Заплакали знов сестрички, пообіймалися, пожурилися та й пішли собі далі. Ідуть-бредуть мовчки сестри в скорботі та й захотілось їм відпочити. Прилягли на траві прілій і заснули. Сняться їм мертві сестрички з розкішним волоссям, з усмішками чудовними. Прокинулись, дивляться — аж тут лишилось їх тільки двійко. Розгубилися сестри та й побігли стрімко шукати двох інших сестер. Ідуть-бредуть, як тут бачать шматки тіла людського. Придивилися — а то їхніх сестер хтось порубав люто. Розревілися сестри, пообіймалися та й пішли далі до дядька, який волосся купує. Дивляться — і вже нарешті видніється будинок, який і шукали. Підходять, стукають, як відчиняє їм чоловік дужий: «Ви волосся приймаєте? — Я, заходьте!». Зайшли дві сестри смутні, заплакані, підставили голівки з косами розкішними дядькові з великою гострою косою, та й лишилися без волосся довгого. «Тепер давайте нам наші гроші, дядьку!» — каже одна з двох сестер. «Я їх віддав п'ятьом іншим вашим сестрам!» — кинув грубо у відповідь дядько та й задушив сестер їхнім же волоссям.

Сидять-плачуть-жураються дідуса з бабусем, що ніколи не було в них ні дітей ні внуків. І ніколи вже й не буде. Хіба що станеться диво, діточки. А поки тільки біль і скорбота. І ще злість до того хирого дядька, який ходить-бродить, курить пахку скрутку та ще й вигадує всякі казочки про сім сестер, яких не було й не буде. Сто чортів йому в цицьку! Дурний вигадник з хворою уявою. Блукає — дітей лякає.

Ти заспокоїлась, всьо?

Да, ти так страшно кашляєш. Знаєш, чьо я прийшла?

Знаю, тобі треба секс.

Дурний ти, мене тут всі хочуть в «лісовій» — тільки ножки розставила — і всьо. Я прийшла, бо хотіла шось тобі сказать. Налий мені.

Бери осьо, пий. Така вкусна штука, шо це?

Чаполоч, Міл, кажи, шо маєш, і йди.

Да? А я думала, ми ше раз, як всігда.

Кажи. Я не знаю, мені перехотілось.

Чуєш, шо ми наробили? Лорка плаче.

Йди, я тебе прошу, завтра приходь.

Иду, якщо так.

Я — це — хтіла сказати: я дуже люблю Вас. Тебе. Дуже.

XVII

Я підкидаю свій трикутник з газети над головою — і стаю буквою *i*. Спершись на комин, пускаю різні димові букви в повітря. Людина з квіткою в грудях із цього боку білого плаского дерева. Той, хто прийшов і піде. Роковано. Миттево. Без можливості вибору. Туди, звідки прийшов. Уууууух — хууууууу.

Вона має мене знайти — жінка з великими губами й прудким язиком — Ляня. Я не хочу про неї, але ми маємо зустрітись. З королевою омелового океану. Куриться. Кашляється. Пригорща думок у кулаці голови. Ніч глуха, як голова. Кругляк із вухами. Кругляк блідий — обдмухана кульбаба в чорному полі — голова чоловіка, хворого на жовтуху — око схвильованої пантери — дивиться-вдивляється вниз — *авель благає братика* — дулька білявої попелюшки — жовтавий камінь жорен — сонце з ампутованим промінням — місяць. Тихо, як у могилі. Під хрестиком.

Я почув грузькі рухи ніг на драбині, приставленій до мого трикутника — тух-тух-тух — так звучить дерево в мить входження сокири — здоров був, Джек! — І тобі не хворать, Міш! Я приніс тобі ось що — ти не подумай, я назбирав з «красної» газети, тут небагато, але для мене це пристойна сума, на ню ти можеш купити собі беушну «україну» і трохи пожити. А мо', шось ше. Але ти знаєш, шо я прошу взамін, да? — Нахера мені беушна «україна»? — Шось друге купиш тоді.

Він поклав мені на коліна зібганий згорток купюр і був схожий на маленького хлопчика-прислугу. Свічку за гривню.

Я все підготував, Джек: там помиєшся — я нагрів води — а тоді — туди.

Він тицьнув кістлявою рукою в сторону літнього душу, а потім униз, де була кімната під горищем.

Давай покурим. Ууууууууу — хуууууууу! Скільки там?

Дві тисячі з копійками. У мене більше немає. Знаю, шо мало, але візьми, скільки є, не відмов, бог тобі дав більше, як мені, — глянь на мене! Тьху!

Я — ще дай-боже дядько — докурив скрутку і спустився драбиною — тух-тух-тух — до Мишиної господи. Я помився в літній воді — Миша рідко грів дзбан — ще раз покурив і вперше за весь час зайшов до будинку Миші. Світла веранда з великим старим диваном і кріслом-гойдалкою — чого він не пустив мене жити тут? — дуже велике вікно, грошове дерево, трюмо, стос газет — тоді вітальня — стіл із телефоном, балки на стелі, герань, алое, петунія, два стільці, етажерка з книжками, килим на стіні, палас на землі, сонце у вікні, горіхи в мисці, сервант — що далі? Далі — двері. Зайшов. Люстра у формі омели, телевізор, картини з пейзажем міста з о — а мо', це портрети? — го-

динник круглий скляний — руками махає — час у ньому задихається — ікона святого Михаїла — диван. На дивані — Дана.

Драстуй, Джек.

Драстуй, Даночко.

Стіл накритий: дві склянки, тарілки з кайомками, виделки, вишняк у графині, пюре, зелений салат, м'ясо, хліб. Маслини були.

Сідай з того боку, буду дивитись на тебе.

Серветки жовті, винограду ґроно, свічок трійко. Сідаю.

Тут можна курити?

Не можна. Але сьодні можна. Міша буде не проти.

Буде?

Він прийде завтра, ми двох тіко. Ура!

Данко, я хочу дихати у світлих стінах, я так давно не спав у ліжку — тобі смішно?

Не смішно, Джек, я просто радію.

Ціла ніч наша — гола ніч, довга, як Мішина шия — ахахах — наша ніч, наш вечір, Данко, — наливаю вже — свічка плаче — за нашу ніч, да? Да! Міша вміє робити вишняк, нічьо не скажеш. Хочеш про нь́ого?

Не хочу. Ууууух-хууууу. Їж. Бери осьо, це Міша робив. Ой, вибач, не хтіла. Він любить мене. Всьо. Давай пообнімаємось. Я скучила. Твоє тіло — ммммм — наш синок буде мати таке ж тіло, да?

Твій синок. І Міші.

Да. Але тіло твоє буде, очі твої?

Сідай. Поговоримо. Ось шо, Данко. Я хочу сказати тобі: ти не знаєш мене, ми трахаємось — подай мені маслинку — бо ти мене збуджуєш, я хочу тебе, люблю твоє тіло, знаєш? — знаєш! — я приїхав сюди — у це місто, в якому нічьо не можна зрозуміти, — бо так було треба — я не

хтів, просто так було треба — затягнись! — Міша — твій страшний головастик — узяв мене до себе, щоб я кінчив у тебе — він заплатив мені — ну як заплатив? — мазнув руку медком на один пальчик — і я взяв, бо на нулях — мені тра' їсти, Данко, дай маслинку, її Міша не готував? — перестань! — і я це зроблю, мені не важко, але ти завтра ж забудеш, що це був я, ясно?

Не говори так зо мною, Джек! — я хочу дитину, але Міша не може, він — цей — ти зрозумів! — але він буде хороший папка — ти просто зроби нам, і всьо! Давай пити вишняк! Мені вже добре — ахахах — а тобі?

А мені хоч би хни! Уууууууу — хууууууу.

...

Кохатися, щоб зачати дитину — не собі — іншому чоловіку, в голу ніч — довгу, сяйну, намолену — з красивою хмільною жінкою, яку хочеш, але не любиш — плоть любить плоть, енна людино — це кохатися з самим собою. Думати, яким буде це дитя — слабка одиниця *ен* населення *ен* міста *ен* країни *ен* — чи виросте таким же, як я? — чи буде це дівочка? — яка вона буде? — висока, як я, чи мініатюрна, як Данка? — чи буде нещасна, як ми двійко? А якщо хлоп — чи буде він дужий? — як він триматиме удар і як битиме сам? Краплино, що з неї родиться істота рокована, яким буде це дитя? Куди поткнутись творінню, обтяженому диханням? Краплино, що виростеш у дитину, чи здатна ти нести відповідальність за приреченість істоти, що матиме усвідомлення краю свого? Кохатися, щоб зачати дитину, — це ставити велику свічку за здоров'я у теплий свічник. Дуже теплий. Гарячий.

...

Я так люблю лежати на твоєму плечі, Джек. Тоді нічю більш не треба. Так якось добре — поцьомай мене — знаєш,

шо він сказав мені? — Хто? — Міша. — Шо? — Шо боїться тебе. Шось є у твоїх очах таке, шо не можна встояти. Тут ніхто нічо про тебе не знає. Де ти був до того, як приїхав сюди? Чим ти займався? Чого ти — здоровий мужик — живеш отамо зі щурями? Розкажи хоть мені — ми спим, і всьо, і нічо більше. Ти не розкажеш про себе. У тебе є діти? — Хто його знає, Дан'. Я для цього сюди прийшов? — Ти не розкажеш? — Не. — Скажи хоч одне: ти колись любив? — Да. Подай сірники. — Ууууууу — хуууууу. Куди ти підеш потім? Коли Міша тебе попросить. — Як звати дівку з отого дому? Ларіска. У неї є хто? — Є. Тільки його звать. Любить її — трясеться. Не варіант для тебе, Джек. — Вона буде моя. Ууууууу — хуууууу. Якщо я захочу. Я буду жити в неї. — Ну-ну. — Не віриш? — Не-а. Давай вип'єм — за наше дитя, да? — За твоє. Ваше. — Наше і наше, да? — Не. Тільки ваше. Як ти кажеш, Ларіска? — скільки їй? — Тобі згодиться. В неї папка вмер був недавно. Мамку вона й не знала — згоріла молодою. А хата лишилась. І це ж Тільки підвернувся — п'є, правда, трохи, але мужик наче нічо, толковий більш-менш, робить, папа в ньо' поет — так пише, аж за душу бере — про нашу вулицю був написав, то ми всі гуртом його — це — цитували, а про любов як пише! Любов — любов — любов! Сука ця ваша любов. Кому вона тра'? Тобі вона тра', Джек?

...

Говорити з жінкою — чужою, сп'янілою, легкою, як подув оксамитового бризу, доступно — це заповнювати тишу сухим здриганням повітря, вдавати цікавість, голос холодний, як тіло річного вужа, пускати в обшир порожній. Насправді мовчати. Мов час ти. Звучиш, як годинник на руці Господа. Монотонно. Безпредметно. Марно. Чого Господа? Бо тільки в нього на руці є годинник. Круглий, як

омела. Як ю н і в е р с у м. Час. У вас — деревоподібних — на руках лиш безглузді підробки з нервовими стрілками. Ходять по колу, наче ув'язнені навколо тюрми — худі, обсмоктані — коби вернутись туди, звідки прийшли — такі ж несправжні, як сміх від лоскоту. Котра година, Господи? Жодна.

Нема ні годин ні хвилин ні секунд тільки кола умовності вельми однакові поки стоїш з того боку лілейного дерева поки пливеш межи лебедів чорних що в рівних рядах як солдатики разом докупи зберуться й стріляють в людей пробиваючи наскрізь усе що живе у людині людського бо слово патрон що виношує порох як час у своєму масивному череві Тих Що Пішли й не повернуться більше бо є тільки раз для буття що дорівнює диханню час чоловік що народжує мертвих як жінка живих в животі чоловіка хрести і хрести що під ними земля а у ній немовлята сумирні що бачили світ не пізнавши нічого бо є лиш подоба і відтінь химерна примара осягнення обширу що нас прийняв не волівши впустити свідомість у себе о просторе сяйний пусти хоч погрітись обсмоктане тіло з кістками і кров'ю що квітку вмиває в міжгрудді як птаху запущену в клітку і бийся не бийся не випустять в лет безборонний о просторе сутий розкований чистий пусти хоч подихати плоть у своєму безмежжі дурні тілесá ходять-бродять коб істину вічну незбутню знайти яко папороть в цвіті бо є тільки віра в буття боже мо' нас немає так само як істини ти хоч існуєш? скажи не мовчи дай нам знати що є ти що сутність твоя се не сутінь свідомості я вже готовий помацати руку твою і вином причаститись солодким як правда про вічність я твій прихожанин що прощення просить гріхи розбрелись по дурнім кругляку все таке не таке я тримаюсь за думку як риба за гак із напнутим на себе слизьким

хробаком і живу і пливу наче риба німа і нема ні пощади мені ні розради тепер я люблю тебе прóсторе час у тобі розтікається мов краплі поту по плоті життя десь іде як рибалка на став і спіймавши всіх нас у торбину кладе ти рибина слизька як побачиш свій берег то край твій прийде але поки пливи під лускою ховай те що ближче до квітки що в грудях росте і що б'ється як риба об лід тому́ дихай і дригайся яко худа стрілка часу в годиннику бога його є лиш слава і сила і воля тривка і правічна!

...

Підкури мені, Даночко, хоч' зо мною по-циганськи? Ууууууух — хууууууу. Поцілуй мене тут — нижче — оближи — да, як я люблю це! — п р о д о в ж у й — я зроблю всьо, що скажеш, Джек, я твоя повністю! — спускайся вниз, але не, давай ше тут, о, так! — заткнись! — яка ти брутальна сука, да? — я твоя сука, да, хочеш таку суку? — дуже хочу, дай-но тут, отут, да, як люблю твої соски — продовжуй! — не щіпай так — ахах! — Джек, болить, ааааааай! — кричи голосніше, я збуджуюсь! — осьо тут, Дан'! — да! — нижче, не спіши, ше тут, спускайся, але повільно, я так люблю це — мовчу, мовчу, мовчу!

Язык такий слинавий, рухкий, шорсткий — ходить моїм тілом — так ходить вода біло-ніжним лататтям — так ходить слимак вапняною стіною — так ходить масляний пензлик у руці батюшки на чолі прихожанина — так ходить крапля майбутньої людини плоттю людини — я відчуваю кожен слинавий порух — доторк до тіла — так ходить ранкова роса тілом дитини поля — так ходить мурашка радості тілом дитини — так ходить пристрасть від коліна до живота: язык жінки — це дим чоловіка. Боже, Данко! — не згадуй Бога! — ахахахах! — я — твій Бог, сучко! — я — твоя

прихожанка, Джек! — як я люблю його — а як він любить твої губи — ахах! — добре тобі? — дуже!

...

Жінка — чужа, красива, гаряча, яку ти хочеш, — це радість несусвітня. Зайди до храму, хлопчику, — бачиш, як ллється бліде світло на тіло пахке, мокре, рухливе? Ніч, що рядно діряве на жовтосяйному обширі, свіжістю дихає. Засутенілий малюнок стрілки годинника на руці Того Хто Створив. *Котику сіренький, котику біленький, котку волохатий, не ходи по хаті, не ходи по хаті, дай життя дитяті. Дитя буде жити, котик буде снити. Ой, на ката дрімота, дитя вийде з живота. Буде собі плакати, а ми поки — трахатись! А-а-а-а! А-а-а-а!* Ніч — це заплющене око часу. Під його повікою, як під ковдрою, кохаймося, деревоподібненькі, доки тримається в небі плід великої грішної яблуні. Людина *ен* входить в людину *ен один*, і дві плоти течуть до третьої — лілейною річкою, яко обличчя (від)світу, — дитя білої пристрасної води, ким ти станеш?

...

Всьо, піднімайся сюди. Даааааааа-ночко, піднімайся! Хоч шé трохи? Ну добре, давай, візьми осьо вишнячку — ага! — глибше — отак, да — кххххх! — я люблю курити, коли ти це робиш — ууууууух — хуууууу.

...

Господи! Скажи, чи зароджувався Ти так само вишукано, як входить злотистий промінь у пахковиту ріллю? А мо', як можний чоловік у райські ворота? Про що ти думаєш, енна людино, кидаючи білу насініну? Чи не про те, що виросте велике стебло колосу з твоїм розхилистим корінням? Чи не про те, що за колоссям прийде косар з руками натрудженими? Життя прожити — це поле перейти: од білої насініни до леза кінчастого. Котра година, Господи?

...

Моя Даночко, я вже не можу! Руки впиваються в руки — жуки схрещують лапки — повільний напружений рух гарячою спиною — так альпініст рухається скелею — вверх і вниз, вверх і вниз, вверх і вниз — стегна! Ніжно облизувати шию — кусати в проміжках — і стискати стегна. Притискати наструнчене тіло жінки до свого. Відчувати порський язик у вухах. Спускатися до сідниць руками. Як добре, Бо', як добре нам — бозна-чи-Тобі-потрібним — у хвилини пристрасного єднання, коли усолода більша за мислення, коли плоть наша вища за душу, як баня церковна вища за ясла! Водити нервово напружений палець межі спітнілих сідниць. Думати. Про входження в жінку, яке ось-ось відбудеться. Запускати думки в гарячі чоловічі руки — думки виростають у рухи — так гусінь стає метеликом — бачиш, як бубнявляють думками жили? Жінко, я лишаю в тобі саджанець життя, що дихає втіхою! Якою ти будеш із важним куполом живота? Даночко!?

...

Не спи, людино, у час весни свого буття несосвітеного, коли квітка грудна буяє і стерпна ще думка про стухання її, про стихання стукоту червоного пуп'янку. Не спи, людино, коли пітьма хворіє на зоряні висипи, а тиша — плівка на шкірі повітря. Люби, ене тіло, у палахкому поті дух свій вихлюпуї, коли прамовчання природи стелиться в простір неозорий, коли птаха нічна клює прямо в час і співає про небеса пливкі. Плином сп'янілої плоті наповни сей келих, що порожнява ймення їй, чудовна істото, здатна на дихання і на кохання! На охання! О-о-о! А-а-а! У-у-у! Кричи з усіх сил од усолоди палкої, вивільнюї хіть свою невпинну, жінко, наче ніж у плоть твою увійшов — так

кричи, поки зорі полові цвітуть, свої стебла сховавши в небесну ріллю! К-р-и-ч-и!!!

...

Дай-но я зроблю тобі добре, Даааа-н! Осьо так, да! — язик ходить низом живота, долає доокола пупка жінки пливкі кола, заходить в саму ямку пупка — а далі? Нижче, іще нижче, і вже — і! — спочатку легкі доторки кінчиком язика — так торкається подув білої голови купава — а далі? Рухи язика стають акцентованішими — межі воложистими її губами ходять слинаві гарячі доторки — заходь до жіночого собору, язичку-шалунчику, повзай тілом — ах! — глибше уможуйся в едем пречудовний — п-р-о-д-о-в-ж-у-й! А далі? *Шість* і *дев'ять* кохаються на очах у вечора, *шість* і *дев'ять* стають числом пристрасті — чоловік і жінка стають єдиним цілим — п-р-о-д-о-в-ж-у-й — синхронна усолода тіл набуває градусу неможливості — боже, який недоречний ти в нашій глибокій втісі, але чого твоє ім'я викрикуємо ми в мить високого блаженства? — *Божеееее!* — як добре нам, як легко нам у спільному задоволенні викрикувати *ймення* твоє! — чи гралися адам із євою в шістдесят дев'ять? — ми, збуджені, мислимо гарячими тілами, спраглими до злиття, що завершиться апогеєм тріумфу плоті, але поки не будемо про це. Іди сюди, Данко, — іду сюди, Джек, — я хочу зверху! — сідай отак, да! — льоп-льоп-льоп-льоп-льоп! — а так у нас вийде дитя?

...

Ніч — жінка-метиска із золотавими очима. Як тобі вона, небесний дядьку? А вам, енні чоловічки? Тихо так — чути дихання схололих стовбурів, розстріляних денним сонцем. І дихання нас — людей після пристрасного кохання. Про що ти думаєш, деревоподібна істото, після грандіозного тріумфу єдиного доказу свого існування — тіла? Мовчиш.

Куриш, осміхаєшся, порожняву думку вигулюєш. Яко пса. Знаю-знаю: думаєш, що ще є час, що є ще порох і порух є соковитий, що здатний ще до любові біло-волоγοї, сподіваєшся. Думаєш. Ходиш-світишся. Про край забуваєш. Живеш.

...

Ну, ти кінчив у мене, Джек?

Не. Не буде нічьо. Не буде. Я передумав.

Уууууууууу — хуууууууууу.

XVIII

Він приставав до гладких дівчат, Лор. Одна, кажуть, спала з ним пару років, а коли взнала, що він лізе до інших, розказала матері про те, що він її змусив силою. Ніхто не довів його вину, але зі школи його вигнали. Ми пили казёнку й курили «пріму» коло старого котловану з Могилою. Я вже не згадаю, про що ми говорили, ми напились і, здається, плакали. Сміялись. А тоді заснули. Нашо ти пив з ним? Не знаю. Скільки ти тут живеш? Шість років. Де ти народився? У місті *ен*. З високими димами. Іншими деревами. Як звали твого батька? Я не знаю.

Ти ще забуваєш дихати?

Да. Жди — о! — нашо ти нагадав? Я почала потроху не думати про це. І про Бога. Ну, що він поганий. Я не хочу про це думати. Але я не можу.

Не починай плакати! Я посаджу тебе на бульйон, ясно?

Не кричи на мене!

Я не зношу, не зношу, не зношу — мать твою! — сльози! Ти чуєш, шо я кажу? Ти мене дістала! Я вивезу тебе в ліс із твоєю дебільною каляскою! І хай там тебе катає ідіот

ігрик з піднятими руками — до кого він їх здіймає? — до того, хто всадив тебе на це крісло? Ахахахахах! Не реви!

...

У цьому місті з буквою *о* нічого не второпаєш. Я наливаю чаполочі в чарку рота й рахую: одна, дві, три — тридцять три, сорок, сорок одна, сорок дві — сорок три??? Де сорок третя омелочка? Ще раз: одна, дві, тридцять три, сорок, сорок дві. Де? Йось, ти не бачив? Агнешечко, сонце, ти не бачила мою омелочку? Даааааааан, Міш, мо', ви бачили? А ти — як тебе? — ти не бачив??? Хто съодні в «лісовій», не Міла? А вона не бачила? Лянь? Ти де? Прийди сюди, покажи мені, де вона! Лорко, ну хоч ти скажи, не мовчи, де моя омелочка? Ніхто не бачив? Дівочко кругла, досконала, де ти???

Я випиваю півпляшки залпом і закурюю обсмоктану, як тіль моя деревоподібна, скрутку, тримаючись за комин. Під місяцем — лисим, половим, довершеним — шукаю омелочку сокровенної акаційки. Босий і голий шукаю. Ступнями бадилля-кадилля трави прілої до землі притискаю. Приречений. Ще дихаю. До пори до часу в годиннику Того Хто Створив. За вас, енні люди, за мене — рокованого, за сутіль хирляву, за зубрів величних, що бачили серце трави чаполочі!

ЧАСТИНА ДРУГА

СИЛЬНА ВОДА

I

Велика золотава груша-бера на цегляному квадратику церкви енного чудотворця. На яку букву схожа людина, що просить милостині коло церковного двору? На букву є. Ранок червневий бубнявіє — сонце вродило на ниві лазуровій, тільки зірвати зась — кволий подув леготу. Мокрий схололий деревій коло облущеного церковного паркану — він знає усі молитви. Я. Стою, курю, імпровізую дихання. Здоров був, дядьку, дай на їду копійку! Держи, помолись там як тра' за мене! Духовите повітря початку літа. Чорні свічки бабусь із кольоровими вогниками хусток. Стоять — чекають — ротами в блідих обличчях рухають. Хочуть жити. Ось хлопчик у рясі вибіг — жвавий, як хитке кадило — цеберком махає, носа до небес дере. Живий служник Того Хто Створив. Хлопче, слава Ісусу!, є вже батюшка? Слава Ісусу!, який іменно? Зіновій. Є, проскурки сортірує. Як звать тебе? Мирик. Ялина корчаста посеред двору, схожа на церкву — мурашшя в ній причащається. Людина конечно посеред двору, схожа на жертву — нещастя в ній осміхається. Це ти, Дан'? Це я, Жень. Уже не Джек? Уже не Джек. Ти так схудла. Але гарна. Будь здоровий! І ти будь! *Жити — не-жити, жити — не-жити, жити — не-жити* — ворожить Спаситель на квітці, що б'ється у грудях в червоній воді.

Я — ще дай-боже дядько — хрещуся — і отця, і сина, і святого духа — коло храмових воріт і заходжу в обійстя. Повітряний хресте, що тебе вимальовує рука, скільки в тебе художників? Ланцюжок людей, до сповіді виставлених — повалена вавилонська вежа на земному підвір'ї. Я — ланка в живому ланцюжку — камінчик у гріховній вежі — дихаю й мовчу. Ходять-бродять словеса кругляком із вухами — так стрілка ходить підробкою на руці людини — слідів не лишаять. Проходьте-проходьте, я останнім буду! Ставай, синок, у тебе гріхів більш, як у нас — старих баб — чи не? Хто йо' зна, мо', й у вас не менше! Лінія, що тягнеться до очищення, рухається, вигинається змієм мідним — пашею в храм вплітається.

Як звати раба Божого? — Євгеній. Євгеній Горко. — Хрещений? Да. — Говори. — Я прийшов розказати все. І це не влізе в одну сповідь. Я все розписав. Кожну деталь, кожне слово, кожну думку. На шість днів поділив я свою сповідь, батюшко, а на сьомий мовчати б мені і прощення бути. Чи дасте Ви мені цих шість спроб — шість кроків туди, куди не дійти ногами, Зіновію? — Як така твоя воля, син, то хай буде. Схиляй голову.

Маломаєтні і багатоімущі порослі гріхами дорослі і діти повзуть сповідатись нема куди дітись од докору думки нема кому вірити тільки востатний порух до світла аби сподіватись на *дим* і на *слово* повзуть коби рухом засвідчити хиру присутність в денешті планети хиткої на гілці лапчастого дерева більшого в корінь у числа яких не існує за стовбур гіллястий з плодами великими дуже маленьким хробаччям у плоті оскомній повзуть і повзуть і на шиях своїх карусель ланцюжкову несуть а на ній чоловічок гойдається-грається третєся об шкіру тілес що створив не подумавши добре бо пахне гниттям од великого плоду

планети тепер і застояний сік яблуневий тече по щоках і руках нерозумних прискішників дією тихих на слові гучних подарованих *космосу* в час коли квітне цвітінням легким лебединим руків'я дерев ти лягаєш в траву і вкладаєш слова у молитву стару яко яблука в кошик на спаса спаси нас великий що дав нам лиш двері не давши ключі до єдиної істини скільки ще нам шкандибати по дну не узрівши чудесного сяйва тогобіч води як немудро шукати роковану суть і котити планету на гору безглуздий сізіф натомивши долоні заснув на великому камені то́му що світ і зламав свій хребет о життя що ми котим тебе догори коб піти назавжди чом не здатні ми бути сізіфами лиш розростається довгий крижастий квітник із залізними квітами коло хрестів чоловік що вигулює стадо словес на надгробній сторінці у книзі буття приголомшені букви лежать на плиті як натруджена пам'ять про тих хто були і не можуть вернутись не пустить їх той що впустив у життя як кораблик з паперу у круглий ставок і пливе і пливе найнешасніша плоть у маленькому човнику часу що стрілка пласка із загостреним дзьобом клює прямо в ніс чорні позначки плину який тільки вміє що лізти смолю на стовбурі долі людини лохини тварини модрини країни марини малини о лине нестерпний заблуканий звук монотонного тікання тільки тікай обертатись не треба на слід що за спиною тільки вперед на обдуману сповідь спустити слова у загноєний стікс де невмитий харон загубив свої весла і вже не знайти їх повзи не повзи як вологий слимак але сонце заходить за свій виднокруг і під плівкою стуми всміхається ніч молода і жива яко сотня вужів коби вмерти уранці як вийде сльоза на бадилля трави і супокій хиткий увіллється у дзбан що ім'я йому світ і сліпі хробаки будуть довго купатись у власнім

житті о життя як пізнати тебе коли треба бігом біговою доріжкою часу я є одиниця нестримного руху і тінь поза мною біжить і дає мені впевненість в тому що я не один в мене відтінь химерна висить на плечі я живий я живий я живий я живий!

II

Я народився в місті такому-то в році такому-то. Я народився й щодня щипаю себе ось тут — під бровою. Я народився. У мене немає братів і сестер. У мене є тридцять сім років — мій календарик, Боже, схожий на ліс, у якому лежать зрубані дерева — так лежать закреслені цифри на аркуші існування — так лежать закреслені люди на аркуші смерті. Я виріс із гріха — мій батько кохав мою маму в одну з літніх ночей, вона, мабуть, викидала в духовитий обшир звуки стогону від усолоди, а може, це було дощового вечора, коли всі покійниці світу спускають з неба своє прозоре волосся, а може, ні риба ні м'ясо ранку. Я не знаю, як звати мого батька, мені достатньо носити в собі знання про те, що я — плід гріховної насінини. Моя мама — тонка висока осока — я кохав би її, аби не пам'ять про те, що я виліз із її привабливої плоті — за цю думку пробач мене, Господи, за багато думок про це! — у неї маленькі пружні груди і рівний животик. Її кохали різні чоловіки — голос солодкого раювання лився з кімнати — так ллється сік із тіла гріховного яблука — один із чоловіків впустив у неї білий цвіт. Мені було мало років, щоби розуміти глибину того нагостреного голосу, але я не міг брати тарілку з рук матері зранку — мені уявлялося, як її облизував один із тих голих чоловіків. Але коли я трохи

підріс, я почав мастурбувати на те, що відбувалося в іншій кімнаті: кожне поскрипування ліжка, кожен звук злиття тіл — льоп-льоп-льоп-льоп-льоп! — кожна тінь тваринного голосу людини — усе це збуджувало мене, коли я стояв коло дверей, і одного разу сперма таки вилетіла з мого стержня, як і багато разів потім. Після цього я виходив у затхлий під'їзд, слинив холостий скручений папірець і вдавав, що курю. Мастурбував і курих папірці зі шкільних зошитів. Перший час. Другий час я курих цигарки. Третій час я став підпивати горілку, коли виходили курити вони — мама і той, хто входив у неї. За це прости мене, Боже, як умієш прощати винуватцям своїм! Вони напилися сумирними вечорами і знову злягались — ах, як красиво кричить ніч, коли в неї заходять кульки великої ведмедиці! — і я знову мастурбував коло дверей — чи ти зненавидиш мене, збідованого, за цей скупий відчай, непорочна частино мого існування?

Вона народила мене в шістнадцять. Її голос, мабуть, ще був ажуровою мелодією, коли звуки — блискотливі квіти хупавого саду — ростуть і приносять ясний просвіток закоханій квітці, що б'ється в грудях. Я збуджуюсь, коли жінки курять. Це красивий гріх, Боже, дозволь так думати, але і це гріхом буде. Моя мати курила витончено, випускаючи лілейний дим, ледь відкриваючи тонкий рот, повільно, смаковито — так пара покидає озеро в соннім поранні — так вільгість покидає заспану осоку — я обожнював дивитись на це. Ми жили у двокімнатці віддаленого району міста *ен* — двійко сполоханих птахів, які бояться самі себе — ти був з нами третім, Боже? Я не пам'ятаю головного, але мені досі чується її «*син, ми — сильна вода*». Не така — розведена з варенням, що ми пили вечорами, тримаючись за руки. Її звали Анна.

Саме десь тут треба сказати: *каюсь*.

Кажу: *каюсь*.

Вона продавала рибу на базарі. Я тримався за гачечок її сарафана і був рибою. Удвох нам було легше. *Мені було б легше без тебе!* — кричала вона. І продавала рибу. Ми знімали із себе луску пилу, коли поверталися додому. А тоді їли неспродану рибу. Я пам'ятаю запах і смак, я пам'ятаю руки в кісточках, я пам'ятаю ікру і зябра, але я не пам'ятаю, чи вона — висока осока — колись клала мене спати коло себе. Хоч убий!, не можу згадати. Вона не знала, чи любить мене — тендітна Анна. Колись я спитав у неї, чи вона не покине мене. Немає різниці, що вона відповіла. Її руки пахли річковою водою.

Кашель із її горла був схожий на падіння камінця зі скелі. А може, на доторк ножа до дерева. Я не можу відтворити цей звук достеменно, Боже, але ти легко його почуєш, коли сядеш на східці нашого затхлого під'їзду і захочеш дізнатись, як живуть люди квадратної цегляної коробки з квадратними коробками. Як вони *ще* живуть? Чи це ти, Господи, вигадав вважати *ще не вмерти* синонімом до *жити*? Я любив її. Дуже.

Ми прокидалися рано — може, найпершими в нашій коробці — я пам'ятаю, як гостро бачились контури черепа нашого будинку — як тонко чулись кроки облущеними східцями — як смачно вдихалося задимлене повітря — як народжувалось щось праістинне в невагомості снування — я любив ранки. Ми йшли мовчки — так ідуть після похорону — вона курила, я ніс обід — місто коробок і псів було байдужим до нас. У тебе немає ранку, Боже, бо чи можеш ти пити з нами каву, коли серце с'яйної Гавани кличе тебе заспівати з ним колискову? Я плював у смітники. Мені було п'ять. Або шість.

Кажу: каюсь.

Кава з коньяком — ось що вони пили зранку — базарні люди з чорними руками. Анна пила теж, осміхаючись до чоловіків з нашого контейнера. Вони хотіли її. І багато з них були в ній. В одного з них, добре пам'ятаю, була така борода, як зараз у мене. Мо', то і був мій батько. Я не хочу його знати. *Каюсь*. Але не буду про це. Про інше. Я не ходив до дитсадка. Я продавав рибу. Либу. Либку. Либуньку. Щоби почати розуміти: життя — це паліндром — звідки не читай, але прийде край — як у слові Анна. Звідки не пливи, опинишся в круглій мисці. Ю н і в е р с у м у.

Боже правий, що межі ребрами носиш істину, я такий голодний на цій таємній вечері, яку життям назвав ти. Налий мені хоч води прісної — я розкажу тобі про інший бік довершеного сонця, про безхліб'я душі, про неможливість протистояти тому, що на руці носиш, про круглі озера й дерева наструнчені, про мову журної горлиці, про великі машини із залізними серцями, про рух хирлявої подоби, про ілюзію сокровенної вільності, про вітер міста і вітер містечка, про цвинтарні сади з однаковими квітами, про квіти на квітах, про воду пляшкову, про цукерки в яслах, про хліб круглий, про хліб прямокутний, про виснагу нестерпну і про мелодію монотонну, але налий мені води прісної, бо сухо мені в горлі — ні слини ні крові — лишень словеса чахлі, лишень пустота в кахлі, і губи ось-ось тріснуть, і звукам худим тісно, а спрага нага пухне, і сухо мені, сухо, я вмрти тепер можу, пожити ще дай, Боже!

III

Мені треба всі подробиці. Найменші деталі. У мене з'явився шанс знайти його. Іншого може не бути. Якщо не важко, сто журавлини. Перше, що Вам спадає на думку про нього?

Я зовсім не знаю його, якщо чесно. Я йому треба тіки для сексу. Як і він мені. Осьо, лімончик врізати?

Хіба тут, крім нього, нема чоловіків?

Є. Але — як сказати — він дай-боже в цьому. Мені нравиться.

Ні, дякую. Коротко про себе, якщо можна.

Ну, я живу з мамою. Вона — шиє. Роблю осьо тут — у «лісовій», але співати — ахах! — не хочеться. Я закончила шосту школу — всі класи. Мушу теперки думати про те, як заробити копійку. У цьому гóроді нема роботи, але є люди. Їм треба жити. Тут багато крадуть — заводи не роблять, земля стоїть гола — хтось ловить рибу, а хтось вирізає удочки. Дошло до того, що хтось був одрізав жилізну о з таблички гóрода здати на металолом. Тут усі п'ють. Безбожно.

Розкажіть про свій перший досвід. Сексуальний досвід.

Для чого? Це якось касається діла?

Дуже. Я намагаюся встановити логічний зв'язок між подіями. Я обіцяю, уся розмова залишиться тільки між нами.

Ну... Я хтіла з кимось ше років з одинадцяти. У мене прорвалась кров звідти на день народження мами — я плакала, само собою. Я дивилась на чоловіків як на тих, хто можуть мене — ну це — і мене рвало. Я багато фантазірую про це. І мені весь час хочеться. Якось я побачила, як наш вчитель англійської — ми називали його *містер Грейв* — цілував мою однокласницю в нашій бібліотеці.

Я заглядала в щель і — ну як це? — мастурбувала. Потім він трахав її прямо на столі — і вона дуже кричала. Я хтіла з ними. Але він любив тільки дорідних. Я — не худа, але й без лишнього, видно ж. Женя любить моє тіло.

Кажуть, ви почали спати з Горком давно. Це правда?

Неправда. Да, це могло случитись, ще коли я в школі вчилась, але нічю не було.

Розкажіть детальніше, будь ласка.

Це було в один із тих зимніх днів, коли дуже рано темніє. У мене ще були малі груди, але вони бистро росли. Він сидів на вахті й читав якусь книжку, якусь поезію вроді, бо потім цитував мені шось іспанське — *ломка, хлорка, ложка, горка* — шось таке, не скажу точно. Я лишилась після уроків, бо вже знала, що буде він. Сиділа в бібліотеці й думала про те, що може бути між нами. Тоді бібліотека закрилась — я ждала в туалеті, поки всі підуть. Мені було страшно. Я випила трохи коньячку. І потім прийшла до нього. Він був дуже. Ну дуже.

Передайте своїми словами ваш діалог тоді, будь ласка. Це важливо.

Ну, це було десь так: Як тебе звати? Міла. Шо ти тут робиш? Вчуся. Чого ти ще т'ут? Я вчила параграф. Вчила параграф? Да. Тепер ідеш додому? Я вже і так — тей-во. Спізналась? Да. У мене є трошки коньячку, будете? Да? Звідки? Я купила. То ти вже доросла жінщина? Не. Я ще девачька. Іди додому, девачька. Я піду, але будете трошки? Не. Як звати тебе? Люда. Людмила. Міла? Можна й так. Міла. Куриш? Да. Бери. Хто навчив? Жизнь навчила. Вам тут скучно? У мене є Бах. Ти куриш не в затяжку, не кури так. А як? Дай покажу, як треба. Покажіть. Осьо так — а тепер отак — скільки тобі років? — Шістнадцять. — В якому ти класі? — Не скажу. Чого? Бо не важно.

Далі. Будете вінстон?

Да. Дякую. Я полізла до нього першою. Він не хтів — точніше — так показував, що не хтів, але я не знаю точно. Ми довго говорили й курили. Він достав пляшку якоїсь горілки — зеленкуватої, але її можна не запивати — і ми випили з півпляшки.

А потім?

Я хтіла поцілувати його в шию. Він сказав, що нічого не буде, і відпихнув мене. Десь тако це було: Я нікому не скажу, чесно, тільки Ви і я. Іди додому, я тобі сказав! Я кое-що вмю, хочте — покажу? Не хочу. Марш атсюда, поки мамці не розказав! Я пішла. Через пару днів я переспала з другим. Мені було тринадцять — не шістнадцять.

Як часто ви бачились з ним після?

Я приходила до нього часто. Він читав мені якісь вірші й часто розказував про якусь болячку дерева. Я сиділа в нього на руках зимовими вечорами і просто слухала його голос. Ніякої близьості тоді не було. Не вірте нікому. Нашому народу тільки аби пообсуджать когось, пхають свого носа куда не нада.

Зараз. Що у вас з ним зараз? Кажуть, Ви до нього часто заходите. Якщо можна, ще сто. Дякую.

Можна. Женя тоже любить журавлину, кстаті.

Знаю.

Не так і часто. Я не бачила його вже місяці півтора, мо', даже два. Я приходила до нього в іюні.

А як же його дружина?

Ларіска — ше та сука. Хоть і жаль її, знаєте. Женя каже, вона поїхала трохи. Раньше вона жила з Толькою, але кинула йо', хоть він любив її. Але вона сама розкаже. Не хочу лізти.

Можна вже й лимон, Люд.

Осьо. Я й сама хотіла б його найти, чесно. Він дорогий мені. Бог його знає, де він пропав. Йосік — його сусід — нічю не знає. Бачив його тижнів шість назад. Шо він сказав Вам?

Те саме.

Тоді більш не знаю, шо Вам ше розказать.

Ви говорите, наче бачили його вчора. Чогось мені так здалося. Ви мене не обманюєте?

Ви прийшли сюда мене тут допитувати? Я сказала правду. Хотите ше правди? Мені нема часу з вами тут лясати точити, я нічю Вам не винна.

Ну чого ти, красавица? Я ж нормально спитав, а ти так зразу.

Мені більш нема про шо з Вами говорить. Я закриваюсь. Виходьте атсюда!

Ну-ну. А бути заодно з криміналістом — знаєш статейку? Сядеш, сонце, разом з дружком — мамка плакати буде. Шило сльозками залле, да?

Ти мені тут не «тикай». Допивай і йди отсюда, поняв? І мамку мою не трогай, а то як дам зараз, мало не покажется! Вишов!

Ого! Така грозна! Знаєш, як у нас кажуть: любиш сосати, люби й податки заплатишь. Ти в мене ше заплатишь, Мілочка! Разом з Горком! За вас!

IV

Кажу: каюсь.

Отче Зіновію, вислухайте мене.

Я брав столову тарілку й грався у водія. У той час, коли не продавав рибу. Я крутив свій маленький *юніверсум*, Боже: зупинка *свідомість*, наступна — *підсвідомість* — кінцева. Висока осока в короткому шовковому халаті тримала руку в мене на колінці й читала газету.

Я підглядав за нею, коли вона милась, ще дуже малим. Груди, стегна, сідниці, піхва. У неї був невеличкий вузький острівок на лобку — зараз я люблю, коли волосся взагалі там немає, але тоді воно мені подобалось. Вона — власниця соковитого тіла — ненавиділа наше життя. Ненавиділа за двох, Боже, спльовуючи підступні кісточки неспроданих карасиків. Сплвуючи сперму коханців. Шкодуючи, що я живий.

Я пішов до школи, не вмюючи читати. Осоці було двадцять два, і їй було не до мене. Її батьки — я бачив тільки їхні могили — лишили по собі квартиру, де ми жили. Де ми ненавиділи життя. Але мова не про те. Я майже нічого не можу пригадати з ранньої школи, окрім стомленої молоді Анни у дверях класу — вона забирала мене й вела на базар. *На сьогодні це твій папка!* — казала вона, віддаючи мене в руки єнного чоловіка — *поздоровайся з ним!* Я кляв цих чоловіків, наскільки пам'ятаю, імпровізованим антиотчєнашом. Каюсь.

Пам'ятаю ось що: вони вчили мене битись. *Тра' бити в дихало, малий, а тоді ногою під коліно. Отако, малий, маладчага.* І я бив. Вони прищеплювали мені тупу агресію, а я був хорошим учнем. Дуже хорошим.

Першою моєю жертвою був якийсь товстяк зі школи. Я побив його досить жорстоко, як для дитини. Здається, він сказав: *твоя мамка спить з дідами.* Другий був значно старший за мене, не скажу, за що, але я бив його ногами: кров юшила з його обличчя, а мені було смішно. Далі було

багато інших — один почав задихатись (я бив у дихало! тоді — ногою під коліно! після — була моя імпровізація), і його ледь урятували. Велике і чесне *каюсь*. Мене боялися з малих років. Але одного разу зі мною вчинили розправу: їх було троє — символічно! — і вони майже вбили мене. Старший із них змушував мене цілувати йому голі ноги. Я цілував і плювався кров'ю. У лікарні осока дратувалась од моїх сліз — плач робив її сатанічно злою.

Не в церкві!

Вибачте, отче Зіновію. Каюсь.

Читаю далі: Вона брала мене пропахлою рибою рукою за горло, коли я плакав. *Не реви, ти мене бісиш!* Коли сльози змінюються страхом, Боже, дуже хочеться бігти. Доти, доки дихання й ноги стануть настільки важкими, що лишається просто впасти. І знову плакати. Але вже зовсім по-іншому. У цьому плачі вже є нотка полегкості, навіть просвіту від можливості втечі. Я робив так часто, і, коли повертався до Анни, вона теж плакала. Я приносив нам воду з варенням. І ми пили. І тікали. Один від одного.

Якось на базарі ще дуже малим я побачив, як пес їсть кішку. Я мав би перелякатись, але мені здалося, що це було дуже красиво. Хтось із енних чоловіків Анни хотів затулити мені очі, але я відмахувався. Це було під розкидчастим деревом — воно обросло омелою — ця поезія смерті здавалась мені геніальною — Боже, пробач за таку зухвалість. У ній приреченість римується з відходом. У ній багато білих віршів. Із досконалим ритмом. Він нагадує ритм коси, що заходить у голос трави.

Далі була школа середня. Тут я пам'ятаю більше. Мене вважали пропашим бідняком. Якби не моє вміння битись, мене би з'їли, як пес кішку (висока осока таки щось знала, коли віддавала мене базарним чоловікам). Я вчився так

собі, мені було не до того: важливіше вміти жити, аніж вирішувати задачки про швидкість човнів і течій. Мені навчання давалось легко, тому й з останніми я справлявся, але мене не любили в школі: моя сорочка не була бездоганно білою. Одного разу мене вигнали з уроку через брудні нігті. Я вийшов зі школи й закурив. *Каюсь*. Бруд у голові гірше за бруд під нігтями.

Коли хлопчики вперше почали смикати свої збуджені прутики, я вже добре знав, що таке злягання чоловіка і жінки. Спершу я цілувався з якоюсь старшокласницею в затхлому дворіку, а через рік-два мені вже робили мінет у заростях коло нашого будинку. Це була місцева проститутка. Я продав браслет Анні, щоби розрахуватися з нею. *Каюсь*. Пам'ятаю добре: тоді був день міста. Але нас із Тіною це мало цікавило. Тут треба додати: я цим ніколи не пишався.

Хтось із недолужиків — *каюсь* — мешканців нашого дому розповів про це Анні. Вона посміялася і дала мені цигарку: тоді ми вже курили разом. І я збуджувався від того, як вона це робить. Знаю, Боже, це зовсім не нормально. І зараз, коли я несу цю сумбурну сповідь, мені хочеться занурити своє висхле обличчя в студену криничну воду і змити своє минуле. А після — стесати до м'яса долоні об гостре каміння, щоби знищити лінію долі. Лінію життя. Усі лінії, які говорять про мене. А мо', легше їх обпекти? Фізичний біль — це тільки підтвердження нашого існування. Іноді — коли всередині тебе бучавіє прозорість, і відчуття нестерпності стає достеменним і наскрізним абсолютом — хочеться увігнати в себе гостре лезо.

Каюсь. Каюсь. Каюсь.

В Анні були подруга. Скоріш за все, вона жива й зараз, але я не можу знати точно. Востаннє я випадково зустрів

її в парку міста, з якого приїхав. Точніше — втік. Це було років десять тому. Вона гуляла з нашим сином.

Боже праведний, вічний сумніве, що на тебе стікають обсмоктані свічі, мені так глибоко в цій неозорній простиглій річці, що тримає в ній не вміння плавати, а страх утопитися. Мені так незносно дивитись у її суту глибінь і бачити понівечених риб, що в русі забувають про власну приреченість, і так огидно бути такою ж рибою. У цій річці немає води, Боже. Але:

тут є безліч цегляних акваріумів, наповнених слізьми; тут є завожена багнюка з різким запахом; тут є ковчеги і шхуни, набиті ворухким мурашиям; тут є пластмасові водорості, яким обпалюють кінцівки, щоби не вкрали; тут є хвилі, що несуть звуковий бруд у вушні мушлі; тут є пісок і каміння, з яких проростає біль; тут є Ти — з величезною риболовною сіткою; тут є ми — здатні лише на сумирне споглядання власного наближення до.

V

Що він зробив? Чого його розшукують?

Він зробив страшно. Я не можу сказати цього до того, як знайду його. Мені треба дані про нього. Прошу відповідати Вас чесно, Дано.

Господі, мені вже страшно. Добре.

Скільки разів у вас було?

Звідки Ви знаєте, що в нас щось було?

Ваш чоловік мені вже децю розповів.

Багато. Хто ж буде таке підщитувати?

Ви робили це тільки заради зачаття?

Боже... Я не хочу про це говорити. Це діло тільки нас двох. Я нічого не скажу про це.

Двох? А Ваш чоловік?

Міша Вам уже ж мав сказати про те, що він безплідний. І як це прив'язано до Жені?

Ви хотіли сказати — Джека?

Давайте без цього. Ви лізете туди, куди не треба. Я готова відповідати тільки на те, що касається діла.

Це касається. Мені важливо розуміти психологію злочинця і його потенційних жертв.

Злочинця?

Так.

Боже! Не може бути!

Може. То ви робили це тільки заради зачаття?

Не можу повірити. Він когось убив? Ізнасілував?

Я ж уже сказав, що не можу цього розкривати. Ви все дізнаєтесь. Але пізніше. То тільки заради зачаття?

Фух... Зараз я би цього не зробила. Но тоді я була дурна. Влюбилаь в нього. Міша був мені більше як папа, у мене не було нікого, крім нього. Мені було тяжко, і я жалію тепер. Я взнала тільки потім, що в Міші був такий план. Женя був йому треба тільки для дитини. Ми нічого не знали про нього. Він не розказував про себе.

Ви помічали за ним прояви агресії?

Ну... Це була більше страсть. Він міг заламати мені руки або взяти за горло. Яюсь, помню, він трохи сильно мене здавив, але відпустив, коли я сказала. Думаю, це нормально, коли люди зацікавлені сексом. А так він був спокійний. Ларіска розкаже більше — вона з ним довго жила до того, як він пропав. З нами вона не говорить, то ми нічого не знаємо.

Що Вам не подобалось у ньому? Або не подобається?

Не знаю. Він багато пив. І кутив часто. Думаю, і зараз так само. Я би сказала, він дуже равнодушний. Йому наче нецікаво жити. Якось так.

Може, у чомусь він був дивний?

Треба подумати... Да, він трохи не такий, як всі. Ми з Мішою чули, як він щось говорив у себе на чердаку. Сам з собою. І щось вроді писав у якісь зошити. Ось що ше: він всігда був якимсь разним.

У якому сенсі?

Сьодня веселий, завтра ні з ким не говорить, ше позавтра — якийсь серйозний, сконцентрований. Міша казав, шо боявся його?

Чоловіки про таке не говорять. Він любить людей?

Не-не-не. Це точно не до нього.

А що він любить?

Ну... Він щось розказував про зубрів, вроді, шо вони кращі за нас. І про дерева чьось любив говорити. Казав, у них є душа — щось таке, а омелюхи — то для нього святе. Странний він, словом. Але це й підкупляло якось. Мо', перечитався, бо він з тих книжок не вилазив.

Коли він перестав жити у вас?

Зразу після того, як ми мали зачати дитину. Я розказала Міші про те, шо Женя не захтів, і він попросив його. Гроші не вернув, але й не просив лишитись. Пішов, і всьо.

Пішов куди?

Бог його зна. Перед тим, як жить з Ларіскою, його не було тут місяці півтора-два. Він пару раз приходив до неї, я то знаю, чога, але не хочу говорить. Це до неї. Вона всьо розкаже.

Ви бачились після того, як він пішов од вас?

Не.

А як же той вечір, коли Ваш чоловік від'їжджав у справах?

Він і це Вам розказав?

Ми ж домовлялися про чесність.

Да. Було. Але потім я розказала Міші. Це був прощальний вечір.

Був секс?

Не мучте мене.

Був. І як відреагував Ваш чоловік?

Я сказала, що ми пробували ще раз. Не знаю, чи він повірив. Тепер це не так важно.

Для чого Вам це було?

Я не знаю. Не знаю! Не знаю!!! Я більше не хочу про нього!

Останнє. Мені сказали, що бачили його з Вами біля церкви у червні. Це правда?

Правда. Ми почті не говорили. Я не дуже хтіла його там зустріти. Ми вже можем закінчити?

Можемо. Дякую.

Шо Ви з ним зробите, коли найдете?

Переживаєте?

Ви посадите його?

Злочинці мають бути покарані, правда?

Не вбивайте його, добре?

Він сам себе вб'є.

VI

Треба бути послідовнішим. Логічнішим. Із повагою до часу. Тому все за порядком.

Кажу: каюсь.

Анна хотіла здихатись мене якомога раніше. Будучи підлітком, я заважав їй будувати особисте життя. Будучи

матір'ю, вона заважала мені робити те саме. Їй було вже тридцять, і я думав, у такому віці вже можна схаменутись, знайти постійного чоловіка, але вона тільки підтверджувала свій статус «слабкої на передок» жінки. Мене вважали вже не просто бідняком, а й сином проститутки. Аннушки.

Але мені не було куди йти. Моє життя, Боже, було схожим на дощове небо. Тільки замість крапель — дні. Падають і розбиваються. Стають суцільям. Я писав лаконічні замальовки. Здебільшого вони були про коханців Анни і присвячувались їй. Це було щось схоже на таке:

Ця ніч із круглим серцем — його стукіт об небо почує лиш пес Бога — приведе до нас ще одного дикого звіра. Анно, Анночко, дівчинко-жінко, ти кричатимеш у квадратний простір, і голос твоєї усолоди, розбившись об стіни, вбиватиме в мені бажання любити. Любити людей. Не неси їй квітів, дикий звіре, який ніколи не станеш мені другом, увійшовши в її плоть, ти поставиш хрест на своїй суті. Завтра, коли вивітруватиметься твій незносний тваринний запах, я ненавидітиму людину ще більше, ніж сьогодні. Сутінь серпневої ночі пробита цвяшками із сяйливими голівками — істоти потойбіч неба терплять у своїх ступнях їхні загострені стрижені.

Вона ніколи не читала цих текстів. Вона ніколи не читала мене. Ми жили й мовчали. Як риба, що ми продавали. Безголосся стигло всередині нас, щоби колись вирватись, вибухнути, розірвати кокон нашого існування. Одного разу воно достигло:

У той вечір я читав Ісікаву Такубоку, покурюючи у вікно своєї кімнатки. Я взагалі дуже багато читав тоді — самотність не залишала мені вибору — книги давали відчуття абстрактної співприсутності. Вона повернулася пізно й була п'яна. Зняла одяг і повністю гола зайшла до

моєї кімнати. Я накрив її ковдрою й приніс пігулку. Я не хочу передавати наш тодішній діалог, Боже, але суть його була в тому, щоби я вимітався з її квартири. Ми кричали один на одного, наче це був останній шанс усе висказати. Я тоді наговорив зайвого — мамо-осоко, пробач і забудь, якщо зможеш! — і ще: я вдарив її.

Каюсь. Каюсь. Каюсь.

Каюсь, але не прошу прощення. «Мам, ми — сильна вода?» — спитав я зранку. «Я тобі не забуду!» — відповіла вона.

Зараз, уже наковтавшись пилюки життя, я би плюнув на все і пішов з дому. Але тоді я терпів. Інколи я задумувався про життя матері, і мені було шкода її. Розкішне тіло цієї жінки могло би підкорювати великі подіуми й засмагати на березі лазурового океану, але воно стало всього лиш прихистком для базарних дикунів, запах кожного з яких був по-своєму обридливим.

У мене були дуже високі шанси стати наркоманом або злодієм, або злодієм-наркоманом, але я зупинився тільки на цигарках і невеличких дозах алкоголю. У старшій школі я навіть почав учитись і добре опанував деякі дисципліни. Найкраще мені давались гуманітарні науки, а мій багаж знань із літератури дозволяв мені вільно почуватись в інтелектуальних дискусіях. Після занять я й досі продавав рибу з Анною, а вечорами так само читав. Ночами — слухав стогін осоки і тваринні звуки її коханців. Мене вже менше тягнуло на вулицю.

Треба бути конкретнішим. Чіткішим. Я тут — розказати правду.

У тих умовах виховання це було майже подвигом — *каюсь!* — але я закінчив школу досить успішно, що дозволило мені вступити на філологічний факультет без особливих

проблем. Мати відмовилась од моєї допомоги на базарі — заробітки падали — тому я залишився без грошей. Тут почався не надто тривалий період мого життя — книжки і цемент: зранку я навчався, удень — працював на будівництві стадіону, увечері — читав, уночі — те саме, що й раніше. На вихідних хоча б для якоїсь соціалізації я виходив гуляти з університетськими приятелями — у їхніх очах я був цілком собі вихованим хлопцем із пристойної сім'ї. Але тут треба сказати: більшість із них я зневажав.

Кажу: *каюсь*.

Їхній нездоровий інтерес до всього поверхневого, обивательського, побутового викликав у мене відразу. Гуртожитський макаронно-консервний запах, розповіді про перші злягання, нескінченні й завше нецікаві *а в нас так!* і тупі жарти про кнопки на вчительському стільці ніколи не викликали в мене захвату. Я намагався полюбити їх, сприйняти, дати їм шанс, але, Боже, з кожним днем я ще більше обростав презирством. Не давши мені любові, Анна навчила мене любити себе. А я здібний учень. Дуже.

Чи винна людина в почутті нелюбові? Відрази? Презирства? Чи кращим є неістинне силування в собі любити для тебе чуже, неприйнятне? Чи не все, що супроти природи сушої людської думки, є таким же гріхом, як і первинна неприхильність? Якщо нелюбов є переднішою за потребу її зміни на протилежне, то що тоді є достеменним благом? Ненависть, як і любов, робить нас залежними, а отже, убиває. І якщо наша з'ява у світі людей має хоча б якийсь сенс для майбутнього, то чи не є любов таким самим деструктивним началом?

Я питав про це в себе, і відповідь не приходила. Натомість прийшла любов, на яку я зовсім не розраховував. Її звали Соня, і її вже немає серед живих.

*Пренепорочний Отче із просвітчастою подобою, що нею
тече криштальна кров, чи вцілована рука пробоща колись
торкалась Тебе? Чи ланцюжкові каруселі з Твоїм сином на
наших шиях урятують нас од протяжного суму, вилитого з
Твого келиха? Ті, хто шукали шлях до Тебе у Вавилоні, давно
знайшли його, як і ми, душі в смішних тілах, вийшовши з
них, знайдемо Тебе, ставши словами на плитах. Що може
бути жорстокішим за нашу метаморфозу в слово? За дум-
ку поета, який пише епітафії? За руки скульптора, який
ліпить гіпсового янгола? За пам'ять, яку сізіфово котиш
у прірву? За камінне мовчання пластмасових квітів? І Ти
знайдеш нас, трисвятий Боже, у великій книзі з іменами,
що лежать один на одному, яко піщини, а поки:*

*я бачу як хлопчик щуплявий з м'ячем усередині себе малює
в повітрі хрест*

*а дівчинка що коло нього тримає надію на краще в кишені
спідниці ляльки*

*ти житимеш хлопчику знаєш комусь іще гірше його вже
нема і десь*

*сідають граки на верхів'я дерев що ростуть над моги-
лами змалку*

*я бачу як жінка несе чоловіку обід на роботу і ввечері
він приповзе*

*нап'ється з півпляшки бо стомлений вляжеться посеред
хати*

*а діти онукам розкажуть що це так потрібно що їх-
ньому дідові зле*

*і хтось переплавить сонце на місяць а всім буде байдуже
знати*

*я бачу як люди несуть свої долі в наплічниках в когось
дірявий уже*

*і тітка що голку в долоні тримає замість зашити уколе
життя що тікаєш од нас хай господь тебе береже
у свічці вогонь пританцьовує бавиться руки цілує болям.*

VII

Я буваю тут рідко, не питайте мене, я нічого не знаю.

Ваш батько сказав, що підозрює зв'язок між вами.

Не було ніякої зв'язі. Я не буду з вами говорити.

Людина, про яку ми говоримо, злочинець.

Мені нема до того діла. Я його бачу раз в місяць. І всьо.

Шо Вам ще тра'?

*Мені треба деталі вашого спілкування. Це все дуже
важливо для розслідування.*

Нема ніяких деталей. Ви не тих розпитуєте.

Я розпитую всіх, хто його знає.

Я його не знаю. Папа ж Вам всьо розказав. Він з ним живе. А я шо? Навідуюсь рідко сюда. Я про того Женьку толком нічого й не скажу.

Чого Ваш батько думає, що у вас були інтимні стосунки?

Та откуда я знаю? Старий шось там собі надумав, а Ви вже вірите.

Вам сподобалось?

Шо сподобалось?

Тоді, в Зелене свято.

Не понимаю, про шо Ви.

Про Вас і Євгена Горка. Про сексуальну близькість.

Це старий таке змоллов?

Так. Ви самі йому це розповіли. Забули?

Хто Ви такий, що я маю Вам тут всьо розказувать?

Я — слідчий, який веде справу Євгена Горка. А Ви — людина, яка може допомогти слідству. То Ви розкажете про те, як все було?

Я не збираюсь нічьо розказувать чужій людині. Я Вас перший раз бачу.

То Ви будете приховувати інформацію?

Я нічьо не скриваю. Просто це лічне.

У Вас є чоловік?

Є.

Ви живете разом?

Да.

То Ви зраджували йому з Горком?

Хахахах. Ви іздіваєтесь? Я тут должна отчитуваться перед Вами?

Я просто намагаюсь зібрати факти. Ви замовчуєте інформацію про злочинця. Це не на Вашу користь, Ви ж розумієте?

Шо? Шо Вам розказать??? Про той один раз коло сан-станції? Ми були п'яні, я почті нічьо не помню. Так полу-чилось. Я йо' даже не знаю нормально. Мужик мужиком. Папа знає більше.

То все так просто?

Да. Все дуже просто. Ми хтіли — ми зробили. Перед чоловіком мене совість не гризе. Він — алкаш. Уже й душу пропив.

Чого, Ви думаете, Горко захотів з Вами сексу?

Бо він мужик. Всі мужики хочуть. Ви не хочте?

Ви помічали за ним агресію?

Я ж кажу: почті нічьо не помню.

Це був єдиний раз?

Да.

Хіба? А як же той другий раз? Прощальний?

І це старий розказав? Звідки він знає? Я не розказувала.
Він не розказував. Я просто припустив, що так могло бути.

Взяли на понт тоість?

Хай буде так. Розкажете?

Будете сто грам?

А що у Вас?

Чаполоч. Пили таке? Мене Женька навчив робить її. Ну як навчив — рецепт розказав. Вкусна штука. Беріть осьо.

Фух. Щось дуже знайоме. Смачно. Але розкажіть мені про Євгена Горка. Це дуже важливо.

Фух. Ше більш настобялась. Ну я ж сказала: мужик як мужик. Шо тут ше додати?

То у вас було тільки двічі?

Да. Два раза. В Зелений празнік. І ше раз. Коли вже Ларіска стала інвалідкою. Я ше наллю, да?

Можна. Коли це було, якщо бути більш конкретним?

Фух. Года півтора назад. Я посварилась зі своїм, випила, зайшла до Женьки. Вроді як муку взять — у нього вона всігда єсть — він рибу часто готувить. Кажу, мол', давай прогуляємся, поговорим. Він не протів був. Посиділи десь коло річки, поговорили, випили, а тоді він до мене трохи приставать начав. Було вже темно. То ми пішли в перший же під'їзд і зробили це.

Агресія. Він виявляв агресію?

Ну як агресія. Трохи здушив мене отако. Якщо це агресія, то да.

Ви кричали?

Не. Це ж був під'їзд. Ми тихо. Давайте, хай бог дає!

У Вас були почуття до нього?

Не було. Це лишнє. Переспать — да. Чувства — не. Мені вже сорок шість. Уже — ахахах — якимось і непрілічно, да? Бери осьо. Бере тебе трохи?

Як Вас краще називати?

Зоя. Можна Зоєчка, я не обіжусь. Можна на «ти».

Зоєчко, сонце, він тебе сильно душив?

Трохи да, але я, чесно сказати, хотіла б ще раз. Йому похер на мене. Він спить з Мілкою. А мому алкашу тільки водка в голові. Жінці тра' секс, розумієш? Бо тоді шо? Недойоб. А я вже вішаюсь. Давай ше?

Давай. Як він ставиться до твого батька?

Отак, давай, за нашу зустріч. Строгий такий, да? А де форму забув? Форма мене возбуждає — ахахаха!

Ще раз: як він ставиться до твого батька?

То ти такий тіпа холодний, да?

Заспокойся, Зоєчко.

Старий казав, Женька трохи з нього насміхається. Но по-доброму. Шо ше, капітан?

І як він в сексі?

Чесно — обичний. Любить жостко. Він не для любові. Тварина. Зробив дело — і всьо.

То тобі треба секс чи ніжність?

Смотря шо ти можеш мені дати, капітан. Бери стопку.

Зоєчко, я прийшов поговорити. Він щось розповідав про своє життя до втечі?

Втечі? Куди він втік? Він шо — цей — авантюрист? Візьми мою руку. Осьо так.

Я зараз серйозно. Він утік сюди після того, як скоїв злочин. Він розповідав про своє життя до цього?

Та боже, нічо він не говорив. Мені на нього пофіг, як і йому на мене, як ти не в'їдеш? Туда-сюда і розбіглись. Ахахахах.

Але ж ви про щось говорили?

Да. Про якийсь бред. Дерева, водку — випий осьо — він про омелюхи шось розказував вроді, про своїх баб, я не помню вже. Ти обнімеш мене, капітан?

А друзі є в нього тут?

Та не знаю я. Відлюдько він. Не думаю, шо хтось з ним дружить. А мо', я не знаю. А де ти живеш тут? Нашов яку бабу?

В готелі. А що?

Останешся в мене? Старий оно вже заснув. А ми можем — ну ти поняв.

Я подумую. А як ви любили це робити?

Як ше можна це робити в тих умовах? Взяв мене ззаду та й всьо. Пий, капітан. Хароша штука — ця чаполоч. Поцьомаєш мене?

Я поїду в готель.

У тебе є баба, капітан?

Це вже не важливо. Треба їхати. Ти красива, але ні.

А якщо я зроблю отак?

Зой! Перестань! Я ж зараз не стримаюсь.

Давай покурим, капітан! У тебе така щетіна — ммм-мм — дура я, да?

Не знаю, Зой. Перестань!

А так?

Ти йому так само робила?

Мо', ми не будем про нього, а? Тобі нравиться?

Дуже. Да. Перестань.

Сиди тако. Мовчи. Зараз я візьму морожене.

...

Розслабся, капітан. Нічо не роби. Лежи!

VIII

Соню! Сонечко! Дівочко з малахітовими очима! Пробач, що про тебе згадую в час гризотного покаяння, коли слова — маленькі діти, які лізуть у куток стати на гречку. Хтось настирливий грає у сквош зі стінкою моєї пам'яті, і я не можу забути тебе. Інколи я плачу за тобою — і це поразка. Кажуть, не можна нам — тим, хто сильніший. Із цупкішим голосом. Із ширшими плечима. Не можна нам, Сонечко, чи ти чуєш мене?

Кажу: *каюсь*.

Ми познайомились одного з вечорів, коли я ночував у гуртожитку. Тоді було якесь свято — скоріш за все, хтось для чогось родився, мо', навіть вона. Я вмів поводитись із жінками, принаймні я так думав, але перед нею мені чомусь було ніяково. Я запросив її на балкон покурити, і вона відмовилась. Коли самовпевненому чоловіку кажуть «ні», йому не лишається нічого, крім стати настирливим. Я пробував говорити з нею, але вона відповідала сухо, без інтересу, сидячи на колінах у якогось рудого єврея — і я хотів його розчавити. Каюсь. Я багато пив і намагався здаватись дотепним — коли ти робиш це перед людьми, яких зневажаєш, Боже, то граєш дві однакові моновистави: актор однієї з них є водночас глядачем, і він хоче закидати (т)себе гниличками. Соня була глядачкою з іншого боку мого я — їй було нецікаво.

Соню! Сонечко! Та, що змусила мене сумніватись щодо раптовості людських зустрічей, я полюбив тебе з того вечора — і став слабшим. Залежність од тебе — це слашний мазохізм, начинений божевіллям.

Щоранку я зустрічав її коло гуртожитку. Перший час я боявся навіть торкатись її — рухи моїх рук нагадували

хитання трави од леготу — така сокровенна чистота вперше стала суттю моїх помислів. Вона досить переконливо тримала дистанцію, і мої почуття засліплювали так стрімко, що я не можу пригадати нічого зі свого тогочасного життя, крім неї. Як жила тоді Анна? Що було в країні? Як я складав сесії? Чи був я тоді життєлюбом? Не пригадаю.

Ми поцілувалися вперше в ботанічному саду на мій день народження. Була точно субота або неділя — я не працював на будівництві — і вона не знала, що то був день моєї скромної з'яви у світі людей. Ми випили червоного вина, розслабились, я тримав її за стан, і хотілось плакати, і плакалось, і було так добре, і плакалось, і танув лілейний сніг мертвого ботанічного саду, і плакалось, і було прохолодно, і ми цілувались, і вільгість свіжого обширу, який ми не здатні підкорити, тримала наші тіла, і плакалось, і пісня безхлібного гайворона — літери на небесному аркуші — була тлом нашої втішливої прихильності. Любити — це забувати про власну приреченість. Ми любили — і забували. Ми забували — і дихали прискорено. Коли ти вперше починаєш почуватись комусь потрібним, то уподібнюєшся до пса. Не так: ти стаєш ним.

Наша закоханість була схожою на плавання потопельників. Твої рухи нервові, конвульсійні, ти хочеш жити, ти готовий на приниження перед стихією, ти виснажуєшся, але пливеш, ти захлинаєшся, але пливеш, ти потопельник, і коли виходиш на суходіл — твої рухи спокійні, виважені, ти виснажений, ти спустошений, ти не хочеш жити, ти не готовий на приниження перед стихією, ти небіжчик, але живеш, ти аморфний, але живеш, ти людина плоті — порожнеча в шкіряній коробці. Ти-ти-ти-ти-ти-ти-ти-ти! — у тебе стріляє пуста.

Соня — брюнетка з розкішним волоссям і смачним тілом — не була надто мудрою. Я любив у ній щось інше — причини цього мене ніколи не цікавили — наша історія була вищою за сухі виссані з пальця пояснення. Ми були разом рівно сімсот двадцять днів, між першим і останнім днями часу не існувало, днів теж не існувало: суцілья любові — це вода під потопельниками. Як описати цільність водної гладі, коли твій максимум — слово?

Але я хочу бути ближчим до спокути, Боже. Я хочу, щоби Ти знав:

Я почав ревнувати Соню ще до того, як ми стали парою. Мені хотілося замінити їй повітря, і кожний її порух не в мій бік змушував мене нервово ламати пальці. Чоловіки, що дивились на неї як на об'єкт задоволення своєї хтивості, голодні шлунком і любов'ю студентики, її приязність до соціуму — усе це породжувало в мені нездоровий страх утратити те, заради чого дихаєш. Соня тільки сміялася з цього — *ти себе їси, а для чого мені людоджер?* — але це тільки посилювало моє божевілля. Ти починаєш плутати любов і страх, власність і жертвність, егоїзм і відданість — усе це разом робить тебе несамовитим. Вечорами, після прогулянок із нею, я відчиняв вікно своєї кімнати, закурював і плакав. Відчуття щастя викликає глибокий острах загубити його. Усвідомлення тотальної кінечності себе вчить нас боятись. Страх учить нас бути сентиментальними до себе. Кутив і плакав. Ненавидів себе за слабкість. Людей — за можливість причетності до мого щастя. Ним була Соня.

Кажу: каюсь.

Час міг би допомогти мені, але я був надто нетерплячим до нього. Ми поїхали відпочивати на море в наше перше літо, і там сталося, Боже, жахливе. Одного вечора, коли ми пили шампанське на віддаленому дикому пляжі, Соня

почала розповідати про свій сексуальний досвід до мене. Це почало збуджувати мене, хотілося дуже жорсткого кохання — дикого, тваринного — ми були під алкоголем, тіло горіло. Я почав недвозначно торкатися Соні, вона відштовхувала мене — у неї були місячні — у якийсь момент я майже заспокоївся, але одразу ж вибухнув знову. Я наполягав на своєму і почав насильно роздягати її, вона була налякана, хотіла вирватись, але я продовжував — мені хотілось увійти в неї, уявляючи, як це робили її попередні коханці. Я роздягнув її повністю — вона кричала й вигиналась, я затуляв їй рот долонею — заламав їй руки — у неї не було шансів протистояти мені фізично. Поблизу не було нікого. Коли я увійшов, Соня почала голосно плакати, я божеволів — рухи були глибокими й короткими — усе тривало кілька хвилин. Я вийшов і одразу ж забіг у море — бив себе в обличчя кулаками, кричав — я був огидним собі. Ще трохи, і зважився б самогубство.

Каюсь. Каюсь. Каюсь.

Каюсь, але не прошу прощення. Смерть — прощення тому, що не можна стерти.

Що могло бути після цього? Порожнеча, яку я не зміг заповнити. Сотні моїх спроб повернути Соню не мали й найменшого натяку на успіх. Вона нікому не розповіла, але обіцяла, що зробить це, якщо я не зникну. Я не міг зникнути. Точніше — міг. Але назавжди. Для всіх. Після еної поразки перед нею я просто пішов у довгий запій. І зник. У тьмяних насуплених двориках міста, яке ніколи не любив. А воно мене? Так само. Шістдесят сім днів втрати себе, межі якими — відсутній час. Алкоголь, цигарки, сон. Тримання земної осі на лінії диму. Безформне існування коробки тіла.

Сонечко! Якщо ти чуєш мене, пробач! Я знайшов твою могилу. Двійко смолистих гайворонів п'ють дощову воду

на твоєму холодному хресті. Цукерки і фрукти забирають жебраки. Квіти на твоїх грудях квітнуть і відцвітають. Бур'ян не встигає вирости. Епітафію я замалював. Каюсь.

Але треба все розповісти до кінця:

Коли я став повертатися до життя, Соні вже не було серед живих. Про її смерть мене сповістив хтось зі спільних знайомих, не пригадаю хто: вона вистрибнула з вікна гуртожитку в один із травневих вечорів. *Пробач, Господи, рабу Божу, Софію*. Я недооцінив її. У сліпій гонитві за ефемерним щастям я бачив тільки себе. На її похованні мене не було. Я пив у якійсь закинутій будівлі й питав у себе: *це я вбив її?* Ніхто зі знайомих так і не зміг пояснити, чому вона зробила це. Хтось казав, що це випадковість, хтось наполегливо мовчав, треті підозрювали, що причиною було розірвання наших стосунків. Її батькам розповіли про моє існування, але шукати мене ніхто не став: звинувачування не повернули б їхньої доньки.

Тепер я не можу сказати точно, чи любив її. Можливо, це була якась екстремальна реалізація власного я через людину, яка виявила приязнь до мене. Я не знаю, чи справді існує це химерне утворення всередині нашої свідомості. Що, коли нашій зв'язок із людьми, яких ми називаємо коханими, — тільки програмування себе на думку щодо їхньої відповідності нашому умовному ідеалу? Що таке *твоя людина*? Хіба це поняття — не плід штучного налаштування себе на пошук відповідних ознак у партнері? Наше існування в певному обмеженому в кількості суспільному колі тільки підтверджує високу ймовірність умовності *своєї людини*. Може, вона мешкає десь у Болівії, Еквадорі чи В'єтнамі — така, на наш погляд, довершена модель, приклавши яку до своєї, отримаєш щасливе спільне життя? Чи існують пари, які, знехтувавши

пошуком за принципом свого кола, приналежності до однієї нації чи близьких націй, серед мільярдів світового соціуму, зуміли знайти істинно *свою людину*? Утеча від самотності, притаманна більшості людей, — робить свою справу. А потім — залежність від звички, страх перемін і втрати набутої спільності. Тримання спільного простору чотирма руками. Любов.

Що було далі? Я загруз у своїй спустошеності, і моє життя зводилося до зміни вдиху видихом. Смерть Соні назавжди змінила мене.

Боже сутий, могутній, що Твоїм іменем окроплене життя немічної істоти, що Твоє вухо чує мільярди голосів водночас, що Твої руки, струшуючи зорі з тверді небесної, струшують нас у твердь земну, що Твоє серце схоже на грандіозний двигун незмірного ю н і в е р с у м у, скажи мені: як утримувати спрагу до неослабного думання про неодворотний відхід у стуму, з якої ми, скрикуючи, виринули? Як утримати цей важезний невидимий камінь у людській голові? І як, наковтавшись життя, не захлинутись думками про власну немічність, неможливість супротиву й відсутність тотальної сили змиритись? Внутрішня боротьба думок не здатна зламати кістки, але здатна викручувати тіло. Як сироватку з марлі, викручувати хвилясті звивини, пробивати стінки свідомості, ставати нав'язливим глобальним тлом усього суцього.

Отче наш! Що позачасно єси на небесах! Давши нам можливість стати частинкою Свого царства, ти забув нагородити нас тим, чим нагородив комашиця — спромогою жити без усвідомлення цієї даності. Біологічні люди щасливіші. Їхнє існування не обтяжене пошуками первинного, істинного, не-тілесного. Вони — комашиця, здатне говорити.

А ми:

легіон одутих нестримним думанням із залишніми подобами непевних невизначених недовершених конечних рокованих на суєтне блукання хитких ув абстрактному поступі легіон засуджених до еної страти протягом так званого життя так званого подарунка долі так званого відтинку межі пунктом А і пунктом Б межі однаковим тим що до і тим що після легіон побитих своїми ж руками й думками водою з глибокого плавання в тихому океані себе в чорному морі себе легіон зверхніх і байдужих до світу матерії до комахшия здатного говорити до ноти до з якої рождаємось до ноти сі з якої згин наш росте до тривкого монотонного звучання дихання легіон оповитих фатумом що шкіряться з власника вештається настирливою тінню за одиницею населення міста країни планети ю н і в е р с у м.

ІХ

Що Ви знаєте про Євгена Горка?

Дядя Женя? Сусід?

Так.

Я чула, він десь пропав. Шо з ним?

Я не знаю. Намагаюсь з'ясувати. Ви спілкувались?

Ну як спілкувались, драсте-досвіданье, і всьо.

Він виявляв якусь симпатію до Вас?

Та як сказать. Не думаю. Не виявляв.

Ви зробили паузу. Щось недоговорюєте?

Не то шоб недоговорювала. Просто не знаю, чи це може про шось говорити.

Розкажіть у будь-якому разі.

Ну, добре. Якось так було: я прийшла занести їм денешти — дяді Жені й тьоті Ларісі — дед послав передати.

Ну, я зайшла, віддала, він поблагодарив, я вже йти хтіла, а він так узяв мене за руку й каже: красива ти, приходь якось. Я на шутку перевела вроді, а він улибнувся так якось хижо, а руку не відпускав. Я серйозно, — сказав — тіки ти нікому ні-ні. Хочу тебе. Деду привіт передавай. Денешти великі такі, — сказав — і на мою грудь подивився. Я знов на шутку. І вирвалась. Оце і всьо. А так він нормальний. Він маму — царство небесне — защіщав.

Від кого?

Був тут один сука. Бігав до неї. Руку піднімав, урод, на мамку. Вроді як по хазяйству помагав. Дядь Женья раз був зловив його, в морду дав. Воно більше й не приходило після того.

Незручно питати, але як померла Ваша мама?

Втонула. В криниці.

Сама?

Да. Втомилась жити. Не будем про це.

Вибачте. Більше не було ніяких випадів од Горка?

Не. До мене точно не.

А до Вашої мами?

Не було. Він з нами не дуже.

Ви були в нього тільки одного разу?

Я, буває, до тьоть Ларіси забігаю, але, коли його нема.

Чому?

Вона так попросила.

Яка причина?

Я їй розказала про той случай.

Для чого? Вона ж інвалід.

Да, але вона знає, шо він гуляє. Змирилась уже. Його тоже можна понять. Жити з інвалідкою не кожен зможе.

Ви виправдовуєте зраду?

Я просто кажу, шо його можна понять. Я не оправдую.

Тадеуш. Так звати Вашого діда?

Да.

Як він ставиться до Горка? Конфлікти були?

Нормально. Після інсульта він не говорить, а до того нормально всьо було. Не сварились вроді. Дядь Женя не конфліктний.

У Вас є хлопець?

Да. Томаш. Ми разом в костьол ходим.

Вірите в Бога?

Да. Всім треба вірити.

Ясно.

Х

Я вже на підступах до головного, Зіновію. Ви дуже терплячий, дуже! — Ти гарно описуєш. Тобі треба книжки писати. Бог почує тебе і відпустить, якщо від серця сповідаєшся. Читай.

Мені стало легше десь через півроку. В університеті я ледь втримався після численних пропусків — смерть Соні допомагала мені виправдовуватись. Після літньої сесії я влаштувався коректором в одну досить скромну газетку з мізерним тиражем — зарплата маленька, але робота проста: ходиш межи словами, сапаєш їх, полеш, як парость виноградної лози, плекаєш. Жити на ті гроші було нереально, але шукати щось інше я не мав бажання: апатія і пасивність повністю підкорили мене. На вихідних я допомагав Анні з рибою — якась копійка була з цього — а вечорами ми навіть трохи говорили. До нас почала навідуватись мамина подруга — Ася — утрьох ми випили не одну пляшку вина й викурили не одну пачку

цигарок — мені це, як не дивно, подобалось. Напевно, це був найкращий період у стосунках із Анною. Навіть її дикуни здавались не такими нестерпними.

Ася — маленька ростом жінка з великими пружними грудьми — почала приваблювати мене майже зразу. Точніше так: не вона, а бажання завоювати досвідчену жінку — їй було тридцять один у мої двадцять. Сексуальний потяг — ось що зіграло головну роль — невгамовне лібідо *тварини розумної*. Скільки разів я роздягав її подумки! Скільки разів цей наш уявний спільний гріх не давав мені спати! *Каюсь*. Мені хотілось узяти її щоразу, коли вона затягувалась цигаркою й сексуально випускала дим. Відсутність злягання з жінками після Соні не давала мені жити. Ася теж хотіла мене тоді, як я дізнався потім.

В один із вечорів ми випили більше, ніж завжди. Ася просила провести її — ситуація стандартна — коли ми закурили на вулиці, вона впустила дим прямо до мого рота. На наступний ранок вона стрибала на мені в ліжку. Анна продавала рибу й нічого не підозрювала. Я ніколи не забуду той день — це була дуже красива перемога. У церкві гріх говорити про деталі, але нам було страх як добре. *Каюсь*. Наші рухи нагадували рухи рук дзвонаря. Тонкий вітер хитав фіранки, підігруючи нашому стогону.

В Асі була квартира неподалік нашої. Як і Анна, вона водила туди коханців і не шукала постійного чоловіка. Після розлучення вона не надто перебирала партнерами — багато жінок обирають таку модель поведінки. Я став одним із коханців мініатюрної жінки, але це не дуже влаштовувало моє еґо — присутність інших у її тілі не просто біла в обличчя мого самолюбства, а доводила мене до шаленства. Я мав будь-що-будь стати її єдиним власником. Через три тижні я зробив їй пропозицію. Вона

погодились. Коли ми прийшли розповісти про це Анні, вона лежала під якимось пенсіонером. Вона відреагувала на наше рішення майже нейтрально.

Я переїхав до квартири Асі одразу після того, як ми розписались. Вона працювала перукаркою, я — коректором, в основному ми жили на її гроші. Усе це було з розрахунком на те, що я закінчу університет й почну заробляти достатньо, але це був не той випадок, коли я хотів комусь доводити свою «чоловічість». Мені було байдуже. Я пив бренді й кури в на балконі чужої квартири. Пристрасть до Асі минула дуже швидко — коли досягаєш мети, почувашся, як після злягання.

Чоловік дуже прагматичний у своїх діях. Волюючи чогось, що, на його погляд, працює на самоствердження, він готовий на первинне приниження, яке в перспективі має привести його до успіху. Як тільки цей успіх здобуде, чоловік видає себе жорстокістю. Якщо йдеться про жінку, ця жорстокість дорівнює байдужості. Великодушність — ось чого бракує чоловікові. Власна жертвність заради спільного блага. Диференціація сексуального та морального. Перенесення задоволення його на задоволення універсальне. Підключення внутрішньої опції мислити за двох і для двох. Інститут сім'ї насправді дихає на ладан не через зовнішні подразники й віруси, а через посилення концентрації на власному его. Через втрату інтересу до асоціювання себе зі спільнотою. Привіт, греки!

Ми прожили разом напрочуд довго, зважаючи на мою дуже швидко втрату інтересу до Асі. Що тримало нас? Нічого, крім спільного житла. Її житла. Треба сказати, у неї було досить погано з інтуїцією — моя імітація приязні працювала досить успішно протягом перших двох років. Я спокійно прогулювався межі рядами слів у газетці й

не прагнув до вибухових емоцій. Спокій і стабільність цілком влаштували мене. Але:

Я почав активно зраджувати їй на другому місяці стосунків. *Каюсь*. В основному це були одноразові злягання зі студентками, які легко віддавались за кілька компліментів і дві склянки сухого вина. Чутки про мою чоловічу пристрась швидко розповсюджувались у жіночих колах, і мені гріх було цим не скористатись. Тобто — гріхом було скористатись. *Каюсь*. Але:

Такий спосіб життя швидко остогид мені. Далі сталося найгірше, що може статися зі свідомістю — невизначеність. Куди можна рухатись, коли обабіч тебе прірва? Відсутність орієнтиру? Присутність зневаги до життя? Мені було двадцять із хвостиком, і моя старша дружина почала натякати на дитину. Звісно, я був не в захваті од цієї ідеї. Але:

Я погодився.

На той час я не вважав це великою подією. Продукування нової людини мало чим відрізнялось для мене від, наприклад, продукування деталей для машинобудування. Планування зачаття мало чим відрізнялось од, наприклад, планування прожити енний день. Із третього разу в нас вийшло. Але:

Після того, як я дізнався про вагітність Асі, я почав думати про втечу. Біологічне виготовлення людини *en* з жінкою, до якої байдужий, не має нічого спільного з любов'ю. Продовження себе через дитину не може бути неусвідомленим. Для чого я це зробив? Для створення ще одного людиноненависника.

Каюсь.

Каюсь.

Каюсь.

I:

Я не пам'ятаю, як звати мого сина.

I:

Я не хочу пам'ятати, як звати мого сина.

I:

Я не хочу вже мати дітей.

I:

Під час вагітності Асі я багато займався самозадово-
ленням.

I:

Коли я раптово зустрів Асю з сином у парку через кілька
років, я нічого не відчув.

I:

Якщо він колись знайде мене і гляне в очі, я скажу, що
не знаю його.

Найгіршим у цій історії був момент моєї імітації радіс-
ної реакції на новину про вагітність Асі. У моєму внутріш-
ньому театрі застрелився молодий перспективний актор.

*Ти впадеш, у нас буде дитина!!! — Ура! Ми змогли! Давай
нап'ємся! — Я люблю тебе! А ти мене? — Да. — Точно? —
Точно. — Точно-точно? — Точно-точно!* Вона показала
мені живіт, і я мав покласти на нього руку. Погладити.
Поцілувати. Молодий перспективний актор зробив це за
мене. І розбився в моєму кулаку, що з усієї сили полетів
у стіну під'їзду, коли я вийшов курити. Сплюнути огидну
гру. Подумати про т е ч у.

Я пішов од Асі, коли вона була на четвертому місяці
вагітності. Наше прощання було досить драматичним:
вона плакала, кричала, біла мене в обличчя; я мовчав
і був байдужим. Я тоді попросив її ніколи не турбувати
мене. *Я не люблю ні тебе, ні дитини.* Після того, як вона
кинула в мене стілець, я заламав їй руки і кинув на диван.
Це був останній доторк до Асі. *Каюсь. Але:*

Після того, як ми розійшлись, я кілька разів уявляв її під час самозадоволення. Пам'ять про тіло тримається не в голові.

I:

Я хотів би побачити, як вона це робить із кимось іншим.

Офіційно ми розлучились через кілька тижнів. Відтоді ніколи вже життя Асі, як і мого сина, мене не обходило.

I:

Якби мене запитали, як я вчинив би зараз, я відповів би: *так само*. Присутність мого сина у світі людей не заважає мені жити.

Дужа сутносте тогобіч тверді небесної, об'ємиста віро, надчасовий виміре, я тримаю в засхлих долонях шматки мерлих дерев, на яких живе нестерпна пам'ять про гріх, і хочеться:

розбити чолом грубу кригу, що над нею — безмежжя; обличчя, що в ньому награвся час, омити первородною водою крові; опинитись підвішеним в обширі межі двома землями, скрикуючи, як сизий гайворон; увіпнути руки у волосся і дерти їх дерти і дерти:

допоки не біль і не розпач а відблиск хоча б розуміння відтинку між криком із плоті й падінням в трапецію вириту шістка кутів дерев'яного тіла в яке покладуть невітхненну сугестію Того Хто Був і спіймався на гак ти так са́мо не смійсь підпливеш до небес і розкриєш вуста наче пуп'янок квітки яка ще росте і спіймаєш залізо у роті тоді буде біль-чоловік він тебе понесе ой куди понесе ой куди полетить оболонка твоя ой куди ви усі молоді і старі а ще зовсім малі ви так само туди де кістки де квітки де кроти де прийдуть і стоятимуть коло душі тож не смійсь бо нема тут нічого од того що радість а є лиш сутемрява хира що йоти у ній

і нема од життя ой життя ти куди ми ж тебе як дитя берегли як могли ми ж тобі віддали все що є і нема тож куди ти тепер так босоніж біжиш наче ми не твої мов сторонські тобі ніби ти не одне тож куди ти як тінь од того хто упав як вогонь од води як сліди від дощу ми ж тебе пронесли через час що хотів із колиски тебе як із ясел христа викрадати а ми не дали бо подумали що́ нам під силу цей бій а насправді нізчимні удари у плин і сумирний приречений по́шуг життя не лишать і просвіту ви ще не знаєте що уже вище у русі до неба не бачити вам ні спочину ні руху назад навіть сон це долання дистанції до несвідомого вічного сну тож не смійся бо спиш ти а час навпаки ой куди ж ти біжиш ой куди ж ти од нас ми ж тебе на руці ми ж тебе на стіні ми ж тебе в голові як ікону несли ми молились тобі ми мов лились в тобі голосами людей але ти не зважав у ті́канні од нас і у ті́канні ти так нестямно болів нам у скронях що ми покорились тобі й тихомирно пішли ой куди ж ми пішли ой куди ж ми такі малосилі і тьмаві не гідні тебе побрели щоби бути допоки не біль і не розпач а відтінь хоча би од сенсу присутності в просторі де́ нас ніхто не чекав мо' й тому́ нам дали цю спромогу ввійти у сподобне життя щоб забрати його щоб налити ясу́ в наші погляди і замінити її на пречорну смолу у хвилину коли нас не треба уже ой не треба уже буде тут де ми є тільки гостями і ні на краплю не більше не смійсь бо у плач подадуться тобі твої згляди смутні але поки ще є у легенях життя тож забудь про усе що ламає тебе що розносить тебе що пустошить тебе в небі сонячний пруг яко м'яз яко в'яз що плететься в життя нагадає тобі що ти є і твоє існування це час у якому є тік у якому є так вдих і видих повзуть на голгофу свою випий склянку води випий склянку вина і живи і пливи охогох ахахах як же смішно коли ти лиш згусток енергії в тілі яке лиш

могила що в ній оселився твій дух охогох ахахах начепити б хреста на обсмоктану плоть і на празник піти і напиться як чорт і сп'яніти як чіп залицятися до некрасивих жінок цілувати вуста і кохати всю ніч у лілейнім саду тільки ту що тебе у танок повела і хотіла тебе і любила тебе але зранку піти і забути її і розбити уцерьт все що бачив у ній бо ім'я її смерть.

XI

Тепер Ви. Я зібрав усе, що міг, опитав усіх, кого Ви порадили. Дещо я для себе зрозумів, щось — іще треба з'ясувати. Ви хочете знайти його?

Да.

Для чого?

Він не розказав мені те, що хтів.

Про що Ви?

Він весь час вів до чогось. Шось сталось у ньо' колись. У сім тридцять. Він на цьом акцентував. Хтів розказати, але так і не зміг. Думаю, це було шось важне. Знаю, а не думаю.

Здогадуєтесь, про що?

Не. Йо' нелегко предсказати. Від ньо' можна ждять всьо шо хочеш.

Добре. Нам треба розібратись. Якщо можна, усе спочатку. Ви будете говорити правду?

Да.

Обіцяєте?

Да.

Дякую. Тоді так: розкажіть, як ви почали жити разом.

Ну... Це довга історія. У мене був Толька. Ми не розписані були, просто жили. Спочатку всьо в нас було душа

в душу — років три точно, а тоді сказались йо' п'янки. Не кожна баба це витерпить. Я хтіла йо' була вже вигнати, але держало то, що треба був хоть якийсь мужик в хаті. А тоді Горко став до Тольки приходити вроді як по дружбі: шось помагав — руки в ньо' на місці — Толька і пити менше став. Я тоді ше не понімала, що Горко це робить раді мене. Ну як раді мене? Раді криші над головою. Хитрий мужик, що сказать. Зразу він зо мною почті не говорив, а тоді начав уже й шось підшучувать, і в комнату став заходити — оцю, де ми зараз, — був раз якусь даже книжку подарив. Чесно сказать, нравився він мені як мужик трохи, а Толька мені немало крові попив. Але я нічьо тоді не показувала Горку, держалась нейтрально якось. А тут заходить він раз і каже: мені б таку жінку, як ти, тоді б нічьо більш не треба. А я промовчала. Між нами шось тоді пробігло.

Ви любили свого попереднього громадянського чоловіка?

Не знаю. Думаю, поначалу шось було. Але потім це пройшло. Даже перейшло в якусь...

Неприятнь?

Да.

Добре, продовжуйте.

Ну, я стала задумуватись про Горка. Знала, що він буде мене добиватись — в ньо' це на лиці було написано. Мені лишалось тільки ждати. І я дождалась.

І як все сталось?

Як сталось? Горко став спаївать Тольку. Всьо більше і більше. Я цього й хтіла, бо мені треба був якийсь серйозний повод. А один раз Горко приніс йо' до мене без сознания. Це був фініш. Я пішла до йо' батьків і попросила йо' забрати. Об'яснила, що більше з ним у нас нічьо не буде. Вони пообіщали, що він більше не буде до мене приходити. Так і розбіглись.

І він більше не приходив до Вас?

Та приходив. Шось там кланявся, вернутись хтів, ну а я вже йо' не воспрінімала. А через місяць-півтора уже Горко став зо мною жить, то він уже того Тольку й нагнав, шоб той не приходив. Було раз, і вмазав йому.

Ви так спокійно про це говорите?

Ну... Да, а як я маю говорити? Плакати?

Не знаю. Це не моя справа. Вибачте. Де жив Євген Горко до того, як поселився у Вас?

Він не казав ніколи. Я не знаю.

Чому Ви прийняли його до себе? Закохались?

Не. Мені треба був мужик у хаті. І я йо' нашла. Я вже про це сказала.

У Вас були почуття до нього?

Було шось. Але це точно не любов. Підвезіть мене до вікна.

Розкажіть про те, як ви жили спочатку. Було легко?

Да. Поначалу все було добре. Я робила медсестрою в районці, Горко — ше в школі сторожував. Він тоді був більш адекватним, як зараз. У нас даже була якась романтика. Цвіти там, вино, на ставок їздили. Добре було, словом.

Ви кажете «більш адекватним, як зараз». У чому він був неадекватний останнім часом?

Думаю, тут треба всьо по порядку.

Добре. Розкажіть тоді по порядку.

Ну... По-перше, поначалу він менше пив. Випивав, але трохи там, шоб аж дуже п'яним — я йо' не бачила. Ми зразу пришли до того, шо ніхто нікого контролювать не буде. Свобода була в нас. Але треба сказать, шо ми не жили як чужі. Наоборот — ми весь час шось разом робили — я даже вже хтіла з ним розписатись.

Чого ж не розписались?

В ньо' не було документів.

Ви цікавились чому?

Да. Він сказав, що мені краще не знати. Я і не допитувалась.

Вам було байдуже до минулого Вашого громадянського чоловіка?

Не. Я просто про це не задумувалась. Тепер я хочу знати.
Добре. Розкажіть, як було далі.

Спочатку ми жили як жили. Як і всі живуть. Він собі щось там на кухні робив весь час — щось записував у зошити, читав багато, музику слухав. По дому робив щось. До Йосипа заходив частенько. А я тут — в кімнаті. Ми друга друга не трогали. А так вроді й нема що згадати більш з того періоду.

Він був агресивним до Вас тоді?

Не. Тоді всьо було спокійно більш-менш. Але потім почалося уже. Він став іноді кричати на мене. Це був тривожний сигнал.

Руку піднімав?

Не. Замахувався пару раз, але то вже після того, як я каляскою стала. Він мене так і називав — каляска.

Вибачте, що питаю, але чи виявляв він фізичну агресію під час сексу?

Ну... Іноді він був трохи грубим, але це ж секс. Усі таким грішать.

Вас це не насторожувало?

Тоді не. Зараз я вже розумію, що він тиран. Тільки одне поняття не можу: як він так умів маскуватися? А мо', я, дурна, просто не бачила поначалу це всьо.

Що помінялось потім?

Не знаю, як сказати. Ну... холонуті ми стали один до одного. Причём якось в один час. І це не було несподівано.

Ми як бродто зразу були готові до того, шо будем просто сожителлями. Так і случилось. Я думаю, це нормально. І ми жили б так дуже довго, якби Горко не став мінятсья. Він якийсь нестабільний.

Я знаю, Вам неприємно про це говорити, але розкажіть про Вашу травму. Наскільки те, шо Ви перемістились на візок, вплинуло на ваші стосунки з Горком?

Мене збила машина. Це було зранку в неділю. Я ішла на остановку, хтіла поїхати на базар за продуктами. Горко всю ніч пив з якимсь вчителем англійського, він якраз вертався додому, коли мене збили. Я цього не помню, бо я була не в сознанії, але люди з «лісової» казали, шо він був добре випивший і дуже побив того водітеля.

Ви подавали заяву до суду?

На водітеля?

Так.

Не. Горко хтів був, але яка вже разніца, коли в мене одняло ноги. Я — інвалід. Я вже змирилась. Заяви вже не допоможуть.

Ви довго лежали в лікарні?

Да. Почті три місяці.

Горко часто до Вас приходив?

Був, мо', разів три-чотири.

За три місяці?

Да. Я йо' не просила приходити.

Мені сказали, Ви частково втратили пам'ять. Це правда?

Тут тоже всьо по порядку. Коли я лежала в больніці, до мене приходив псіхіатр, бо в мене було сотрясеніе. Якийсь час я справді не могла шось вспомнити, але це було недовго. Доктора звали Григорій Михайлович, Горко називав йо' *ігриком*, я підігрувала — «грег батькович» казала. Вот. А тоді пам'ять стабілізувалась. Ногам, як

бачте, уже всьо. До колін нічю не чувую. З доктором ми дуже багато говорили, він мені реально поміг тоді. Горко відвернувся якось. То ми з цим *ігриком* — ахах! — можна сказати, рідними стали. Ну... і шось у нас намалювалося з ним.

Стосунки?

Да.

Вибачте, але наскільки повноцінні стосунки?

Якшо ви про секс, то да. Ми спали. І зараз спим. Не дивіться, шо я інвалід. Ми тоже зацікавлюємось цим. Горко не знав про нас. Горко в принципі почті нічю не знав.

Що Ви маєте на увазі?

У нас із доктором свій план був. Григорій зразу побачив, шо в Горка є проблеми з психікою. Він рішив провести експеримент, в якому я мала прикинутись больною. За задумкою я мала сказати Горку, шо багато чого не помню, а він мав би допомогти мені всьо згадати. Тоїсть розказати від себе.

Але для чого?

Для того, щоб доктор міг понять його психіку. Він би сам ніколи не визнав, шо в нього з цим проблеми. А він ставав уже незносним. Різко якось міняється став. Мо', це алкоголь його так міняє. На кришу чьось лазить начав — сидів там без толку, буває, і роздітий. І страшно, шо ніколи не знаєш, шо в ньо' там в голові. То він веселий, то кричить — аж очі красні — то шось говорить до себе. А главне, шо ніколи не скажеш, шо в ньо' шось не так з головою, поки не поживеш з ним.

То чому Ви терпіли це?

У мене нема нікого. А Горко, як-не-як, мені і їсти готував, і розказував весь час шось. Не давав мені вмерти. Іногда він даже був романтичним. А кому треба съодні одинока інвалідка?

Григорію Михайловичу?

В ньо' жінка. Діти. Він їх не кине раді мене. А в Горка мотивація хоть була.

Яка?

Криша над головою. Він це добре понімав.

То чого пішов?

Не знаю. Мені кається, він до чогось весь час готувався. Думаю, це не було в ньо' спонтанно.

У нього були інші жінки?

Да. З Мілкою він прям на кухні осьо трахався. З дочкою Йосипа — Зойкою — спав пару раз. Вона мені сама розказала. Ше була якась Ляня — він мені шось говорив про неї — але її ніхто тут ніколи не бачив.

Ви практикували якесь лікування Євгена Горка?

Да, я підсипала йому спеціальні дроблені таблетки, які притупляють сознание. Він думав, шо я їх п'ю, а насправді він сам їх пив, не знаючи. Він називав їх червоними таблеточками.

Допомагало?

Мені кається, не дуже. Мо', того шо він мішав їх із своєю зеленою настойкою. Чаполоччю називав її.

Ви припускаєте, де він може бути зараз?

Не. Зовсім не. Його дуже важко розгадати.

Думаєте, він ще у цьому місті?

Не знаю.

Чому Ви попросили мене так терміново приїхати?

Горко був незносним. Останній раз до ньо' прийшла Мілка — він її трахав там, на кухні, а мене до батареї прив'язував. Коли вона приходила, він всігда так робив. І тоді, коли вони стали там дуже кричати, я не здержалась — плакати начала. Він мені, як-не-як, не чужа людина, хоть і больно зробив не раз. Після того, як вона пішла, Горко

став дуже кричати на мене. Він не терпів, коли я плакала. Йому шось як робилось тоді, вроді як аж шось нечисте вселялось в ньо'. Він став бити в стіну, потóm кидався чашками — мені було страшно. Слава Богу, хоть мене не трогав. А тоді пішов десь. Я була уверена, вернеться ше. Але після того я рішила, шо більше не буду це терпіти, і набрала Вас.

Звідки Ви взяли мій номер?

Якось ми з Григорієм нашли в Горка записник і переписали звідти телефонні номери. Я вибрала Ваш номер наугад, бо вони були підписані якимись шифрами, а не іменами, то мені повезло, шо ви оказались следователем. Якраз так вийшло, шо і Ви йо' шукали. Значить, є Бог на світі, да? Ви должні йо' найти. Він опасний для общества. Йо' треба ізолювати. Але перед цим хай розкаже мені то, шо недорозказав. Те, шо случилось в сім тридцять. Думаю, це було шось серйозне. Він казав, шо це всьо поміяло, всьо спортило.

Саме тому я його і шукаю.

Не розкажете?

Не можу, поки не знайду його.

Але чого?

Ви самі все зрозумієте. Пізніше. Ви дуже красива. Я теж інвалід. Але не фізичний. Євген Горко зробив мене ним.

XII

А тепер, Зіновію, я готовий зачитати головне. Всю ніч я не спав. Зранку хотів випити, але стримався. Мушу сказати, мені страшно. П'ять днів Ви слухали мене, і тепер — останній крок.

Після розірвання стосунків з Асею я повернувся жити до осоки. Я не міг собі дозволити винаймати квартиру — хіба що кімнатку, але я не звик до такого. Я занадто любив себе для таких імпровізацій. Тоді. Зараз я люблю себе не так сильно. *Каюсь.*

Анна почала співатись. Замість допомогти їй я почав підпивати з нею. З університету мене таки вигнали, у газетці я тримався, але додаткової роботи не шукав. Я не знаю, чи це варто називати лінню — скоріше пасивністю. Іноді мені здається, що я вже колись прожив своє незграбне життя, і нічого цікавого вже не побачу. А може, мені просто було так зручно. Важливо не це. Ми з Анною ставали безглуздими аморфними тілами.

Риба. Ми щі торгували рибою, щоби триматися на плаву. Тепер більша частина роботи лежала на мені. Анна тоді приходила на базар більше для випивки — уже зранку вона пропускала чарку-другу. Я не хотів її стримувати. Мені було байдуже. Інколи в мене виникало бажання врятувати її, але воно так і не перетекло в конкретну дію. Зрештою, я сам складав їй компанію голодраними вечорами нашого мізерного життя. Ми пили й мовчали. Над нашими душами літали прозорі птахи і випускали із дзьобів п о р о ж н е ч у. В о н а ставала основою нашого існування. Слово «життя» до цього не має жодної причетності.

Так тривало досить довго. Анно, мамо, жінко-осоко, рокована мамочко, це я — твоє убоге фатальне продовження — згубив твою свіжість на тілі лебединому, я тут шукаю порятівлі в нестямних очах Господа, як смолу з дерева ю н і в е р с у м у, тягну слово про жасний гріх до нестримного голосу, на падіння каменя зі скеліни схожого, і не знаю: *що* далі буде. Я ситий по горло, небесна Анно, ваганнями хисткими й неприкаяним блуканням у житті — я хочу

впустити слова, яко шпилясті стріли з тятиви точеної, в самого себе. Я — остання літера слова *воля*. Ти — останні букви слова *жити*. *Воля* і *жити* — антоніми.

Ми продавали рибу, і нам дуже легко тонулось. Анна ставала менш привабливою: хмільний час почав не просто ходити осторонь, але й стрибати в її чудовне обличчя. Мішки під очима й туманна притупленість в погляді робили її не такою бажаною в очах чоловіків, як раніше. Коли ми вечорами спорожнявали пляшки, я вдивлявся в лінії зморшок її чола й розумів: час — не тільки уявна абстракція, але й фізична сутність. Він розкидає свої фізичні вітрила в нашій фізичній подобі й веде наш кораблик до фізичного псування. Ти — капітан судна, руками якого керує фізичний час. Геометрія зморшок занадто ідеальна для означення нашого спотворення.

Боюсь. І каюсь.

Ми — двійко деревоподібних із пропахлими рибою руками — допомагали один одному зникати. Коханці-дикуни так само навідувались до Анни — їхня присутність викликала в мене щодалі менше емоцій. П'яні злягання моєї матері з чоловіками ставали звичайним явищем нашого хирного існування. Мені було байдуже до цього, як і до всього іншого. Страх смерті був єдиною причиною продовження мого руху до невідхильного *до*. Ти спитаєш мене, Отче, як я дожив до сьогодні, і я скажу Тобі: *я занадто слабкий перед смертю*.

Один мій знайомий з базару розповів мені про кодування від алкоголю. Несподівано для себе самого я вирішив спробувати.

І:

Мене вистачило рівно на три дні.

Я випив дві пляшки пива і майже нічого не відчув. Після того я не пив близько року. Як не дивно, моє життя майже не змінилось. Але:

Анна ставала схожою на перестигле дерево-сливу.

Наша рибна точка була вже повністю на мені, а газетку я закинув. Постійної жінки в мене не було, але час від часу якись нетривалі зв'язки виникали. Я не прагнув нікого любити. *Каюсь*. Колекція моїх жінок була схожою на колекцію пляшок. А я? А я був хворим псом, якого не цікавило, що там налито всередині. Фізична любов — це оксиморон. Тому я називаю це фізкультурою для збуджених.

Але зараз не про це. Тепер час розповісти про головне. Про те, що змінило все, зіпсувало все:

Минуло ще кілька років нашого пісного з Анною життя, але нічого цікавого не відбувалося. Хіба що я знову став випивати. Один мій знайомий навчив мене готувати одну дивовижну річ — чаполоч. Мені було вельми добре з нею монотонними безцільними вечорами. Одного з них — день точно не скажу, але був серпень — я зустрівся з кількома базарними мужиками випити в місцевій наливайці. Під кінець вечора один із них відвів мене вбік й сказав: *говорять, отой один, шо бігає до твеї матері — спідозний, може, й вона вже...* Я повернувся додому й випив півпляшки залпом, точно багато курив — я був шокований, і:

Наступного ж дня в районній лікарні медсестричка, з якою ми час від часу спали, підтвердила його діагноз. Що б Ти зробив у такій ситуації, Отче?

Я дізнався все про того чоловіка. Інфекцію йому занесли під час операції ще років три-чотири тому через недбалість медперсоналу. Він став пити, коли дізнався про діагноз. Від лікування відмовився. Одним словом, поставив хрест на собі. Мені сказали, у нього є син —

журналіст, молодий, розумний, дуже перспективний. Вплинути на старого він не міг і переживав ситуацію дуже важко. Коли ми зустрілися з ним, я пообіцяв йому вбити його батька, якщо він ще раз навідається до Анни. Я зовсім не збирався його лякати — просто попередив. Жартувати — не було в моїх планах.

Думання про гріх — це прелюдія інквізиції. Не так. Це форма попередньої інквізиції над самим собою. Загрозливе загравання з наміром. Приховане затишшя. Зазирання в лукаве майбутнє. Підготовка стрибка в яму заповіді. Плетення зашморгу для власної совісті. Констатація: *мене привчили бути рішучим.*

Осоко-мамо, жінко небесна, як стерти мені пам'ять про твоє дивоглядне обличчя? Про точений голос, який у вухах моїх вродив достопам'ятні слова 'ми — сильна вода'?

Я недовго виношував думки про гріх. Острах утрати впевненості в намірі — ось що штовхало мене в спину.

I:

Далі було так:

Народження сумирного вересневого вечора. Ще було світло, коли я повернувся додому. Я зайшов на кухню — там був хаос, із якого можна було зрозуміти, що мати не сама. Я викурих дві цигарки залпом і ввірвався до спальні. Анна була під тим самим чоловіком — я накинувся на нього й сильно жбурнув на підлогу. Він не використовував презерватива. Це означало, ймовірніше всього, Анна була інфікована.

А далі?

Я побіг на кухню, узяв ніж, замотав його ганчіркою, одягнув гумові рукавички і:

коли повернувся до спальні, засадив його прямо в межигруддя того живого п'яного трупа; я затулив йому

рота рукою, щоби він не міг кричати, і наніс іще кілька ударів у горло; осока важко розуміла дійсність; я виволік її на середину кімнати, поцілував у губи, узяв на руки, як немовля, і почав кружляти; вона була майже невагомою — наш танець нагадував легкий подув осіннього леготу — так осока гойдає нерухоме сонечко — так човен у морі гойдає власну відтінь — так розіп'ятий бог гойдається на ланцюжкові — так гілляччя гойдає дощову прозоринь краплі; я дивився в її очі й плакав — мені здавалося, що кожна сльоза виходила з ока, як новонароджений із плоті; *мама* — я казав — *мама* — я був немовлям, що вимовило перше слово — *мама* — я здавався собі жалюгідним натяком на людину — *мама* — я напружував м'язи всього тіла і стримував оглушний крик усередині себе — *мама* — я був рвійним *a* у слові *мама*; я танцював з мамою — *a!* — і мої ноги були в'юнкими стеблами океанічних водоростей — *a!* — я танцював з мамою — *a!* — і мої думки були мертвою рибою; наша цільна тінь плавала стінами — *m!* — і годинник був центром нашої сцени — *a!* — плинний вальс загублених у червоній точці на пласкому тілі карти країни зневірених у всьому; ма', коли я робив тоді спонтанні недужні па, тримаючи тебе на руках, увесь несходимий *к о с м о с* був нашим химерним глядачем — його оплески розбризкалися у нашому диханні нестримним тіканням секундної стрілки; ма', коли ти прийдеш до мене в одному з оголених снів, розкажи мені про долоні Господа, якому, віддавши кровисту квітку серця, я мушу розповісти:

я поцілував Анну ще раз у губи, потім у чоло й очі, а тоді кинув її ледь притомну на ліжко й кілька разів ударив ножем у тонку шию; її кров цвіркала мені в обличчя, груди — я стримував у собі несамовите воання звіра, виламував руки — потім я ліг коло її мертвого тіла й почав

плакати — сльози, злившись із кров'ю, набували кольору фрез — для чого я про це кажу?

я поглянув на годинник: він показував рівно о пів на восьму.

він показував рівно о пів на восьму

о пів на восьму

о пів на восьму

о пів на восьму

осоко!!!

потім:

я узяв ножа і вклав його в долоню трупа чоловіка; тоді забіг до ванної кімнати й прийняв крижаний душ; подивився в дзеркало — побачив порожній погляд чоловіка; закривавлений одяг і рукавички сховав у пакеті — викинув його в сміттєпровід; зробив кілька ковтків горілки; викурих дві з половиною цигарки; кусав нігті; згризав шкіру на пальцях; ходив кухнею; стискав руками скроні; чомусь повторював дитячі віршики; проговорював молитву *хрест у руках*; експериментував із диханням; чекав, заки повністю стемніє;

зателефонував дев'ять *один один* — повідомив про *подвійне* вбивство;

збирався з думками — не дуже виходило; ждав, поки приїдуть; з'їв півлимона; спльовував у вікно; був огидним;

запалив свічку — лив віск на руки; захотів покурити з мамою в під'їзді — зціпив зуби; закурих — затушив об лікоть цигарку; боявся звуків;

дочекався, поки приїхали; зіграв роль — на четвірочку — повірили; був слабкою водою.

Каюсь. Каюсь. Каюсь.

Але не прошу пощади.

Далі була довга пекельна ніч пояснень і раціоналізацій. Я тримався гідно, Господи, у час нагострених знаків питань і віддихів — трупик червоної правди десь так і лежить межи грузькими словами у справі А. Г. і Д. В.! Я заснув зранку після кількох склянок горілки, а коли прокинувся — наді мною стояв чоловік із «розочкою» пляшки. Це був син убитого Д. В. Його очі — страшніші за склянку фігурку в руках — і досі дивляться в мене. Є погляди, які не відведеш порухом зіниць.

Ти (жахне стискання зубів) убив (жахне стискання зубів) його (наструнчене витягування губ)!!!

Сутички майже не було: я різко вибив з його руки «розочку» й заламав так, що він не міг захищатись. Я тримав його так якусь хвилину, насолоджуючись своєю фізичною перевагою — рвучкі звуки болю були більш-менш непоганою розвагою. Коли відпустив, він відскочив на кілька метрів, кинув на мене зненависний позирк, зробив горизонтальний рух пальцем шиєю і пішов геть. Я тільки єхидно осміхнувся — мені було гидко.

Каюсь.

Справу закрили майже одразу: єдиною версією було вбивство Д. В. своєї коханки А. Г. і потім самого себе. Обидва були в стані сильного алкогольного сп'яніння, що підвищувало ймовірність неадекватних дій. Аналізи показали: Анна теж була інфікованою. Син Д. В. нервово намагався довести мою вину й наполягав на розслідуванні, але його аргументи виявились заслабкими для зміни рішення.

Я залишився «чистим», Боже, — моя пам'ять віддає застояним багном.

Їх ховали окремо. У різні дні. На цвинтар до осоки прийшли небагато людей, як і прогнозувалось. Сумна

картина — церемонія завершення біографії. Падіння в яму. Обід. Чавкання жінок із хору. Глухий кут чорного мовчання. Їхнє усвідомлення світу під хустками. Похлипування деревоподібних. Тримання напруги на прозорій нитці. Роздавання наїдків. Недоїдене коливо.

Осоко! Ти ростеш тепер углиб небесного ґрунту, і твоє коріння глипає прямо в пам'ять! Для чого?

Було народження літеплої осінньої ночі.

Суцільна лілейна мотузка диму зникала в небі віссю супокою. Цвіт сумирної квітки безвітря на тлі тьмяних ліхтарів.

Порожнява безцільного мислення.

Ллється незрима вода на колесо повсякчасного хаосу.

Коли я збирав речі, то виявив, що не можу знайти документи, але внутрішній голос підказував, що вони не важливі для цієї втечі. Я накинув дорожній наплічник, зачинив квартиру, встромив цигарку до рота й пішов геть, щоби ніколи вже не повернутися.

з правої ноги!

і тільки не озиратись!

тільки не озиратись!

ішов цілу ніч пішки, спочатку містом, потім — околицями, пив чаполоч із фляги, спльовував себе, несамовито скрикував, піднімав руки до неба, істерично сміявся, співав спонтанні пісні — кружляв! Був розкутим.

Прокинувся в ранньому пралісі — серпанку червлене лоно стікало на пожухлу траву порання — я відчув полелюкість;

метке пташшя облітало мою душу од краю до краю — перелітна гармонія всіялась у свідомості — о, часе хитливий!;

вдихання сокровенної вільгості —

чергова відчайдушна спроба осягнення простору; але:
ти тільки людина!

Умивав росою сонне лице —
радів од світлої охолоди —
ранку хупавого по́світ!;
я осміх кидав ув обшир холодनावий —
уперше за тривалий час хотілось дихати —
триматися не можна скоритися —
я — віри голодний мисливець —
уполював прозору голодну дівчинку
й не зумів її втримати;
купався у траві,
жадібно ковтав уповання на те
чого ніколи не буде;

голосно сміявся, стояв на руках —
втиснута в ґрунт лінія долі пропахла життям —
бив кулаками в духовиту землю — о, часе хитливий!
Спіймав маршрутівку, їхав упродовж двох годин, не-
відь-що думав, вийшов на кінцевій;

а далі — життя тут, Боже, — стела міста, з якої я відірвав
літеру о; я котив її пізньою ніччю до недобудови — ночував
у ній кілька перших тижнів — аскетичний чужинець —
потопельник у круглому ставку ю н і в е р с у м у.

*творителе ми тобі віру і правду на тацях долонь своїх
гиримо хирі ми на існування візьми наші голови влий-но у
звивини трохи сухого червоного будьмо же перший за нас
далі другий за ближніх тоді увібравши в легені повітря у
третьому скромно згадай про любов і назавше забудь та
перстами у рух до чола і пупка а затим два плеча три рази
повтори так й розкуто іди од усього що дме у привілля твоє
обертатись не тра' сильний поступ тримай мов погуби*

нема мов розпуки нема мов земля під ногами не рухне й у
ню не влетиш коб цвісти у небеснім саду мов нема у тобі
ні минутих клітин ані серця що б'є заки рок не пройде

і ніде

і ніде

не блукає жаска півподоба кінця затуляєш собі переля-
каний взір наче загнаний звір що себе вполював і знервовано
їсть м'ясо власних думок про наближення до о наближення
до ти віддалення од ти ламаєш єство яко голку в руках мо-
золявих отця ти іздмухуєш нас мов секунда малá ідентичну
сестру у пісочниці де стільки мерлих дітей що аж страх що
нема таких чисел аби полічити їх боже ми сильна вода ми
нещасна вода що у жолоб тече межі небом і перстю пахкою
ми є усвідомлений лет у безодню яку називаєш життям і
так весело щó аж бредє по лицю ціла тіжба сльозин і ховай
не ховай свою вільгість очей од самого себе

а ніде

а ніде

не сховаєшся ти о занедбаний ти від дошкульних думок
про наближення до про віддалення од не шукай отче нас
бо нема нам куди втаювати себе в грандіозному розширі
круглому як наше плинне життя одна жінка у дар віддає
тобі час друга жінка не вміє косити траву їй не треба
трава їй не треба слова їй потрібна твоя ще жива голова
їй потрібен пластмасових квітів букет їх поділять на два
ой поділять на два й понесуть до душі

а тоді

а тоді

їх нужденні зберуть і цукерку з'їдять і горілку ввілють у
нутро та підуть трохи п'яні і трохи живі до церков помо-
литись за тебе і знуджений бог буде слухати їх наче пісню

*сму́тну і дивитись на світ і триматиме вісь межі насипом
чорним і небом пласким і летітиме птаха легка до хрестів*

я хотів

я хотів

одшукати себе у немарних думках

але страх

але страх

*заколисує звивини яко дітей тож біжи і лікуй свій сліпий
переляк і не бійся нічого крім часу живи і забудь і забудь і
забудь і забудь про завершення дихання в тілі неси черво-
нясту косіцю ще будемо ми святкувати життя духовитим
вином танцювати безумно вливати у безмір відчайний свій
глас і гамселити посуд об землю тверду і творити людей
і сміятись у світ і ніхто і ніхто і ніхто і ніхто не посміє
спинити розбурханих нас!*

ЧАСТИНА ТРЕТЯ

Ю Н І В Е Р С У М

I

Коли
сумирна світань
кришталною росою
заливає
простигле стебелиння півсонної трави,
шпаркі нетлі зникають у відтіні дерев,
а розпрозорене небо
здмухує вошані зорі,
прокидайся пити сизе молозиво порання.
Протерши очі,
нанизуй легке дихання
на намисто густої тиші
— смакуй нею. Випий води студеної
непоквапними ковтками,
окропи тепле обличчя, а затим
у відхлань ранкову кинь
живий окрик.
Здіймай руки.
Всотуй енергію
зародження нового немовляти часу.
Розхитуй
у вітхненній свідомості
свій космічний ю н і в е р с у м.

Будь н и м.

Із піснею пізньотравневого ранку, деревоподібна істото, рушай у тиху путь до заспаного храму лісової хвої. Лельом-полельом думай про безборонну душу могутніх зубрів — живися думанням.

Подайся в танок із самим собою під мелодійне звучання власної полегкості — ногами вільгу землю вицілювай. Перед входом до храму вклонися. Заходь. Будь тихим.

Роззирнувшись, меж пахкими хвойними стовбурами ти знайдеш їхні тіла. Преосвященні тіла чаполочі. Перед доторками до них пірни, деревоподібний, у півів малахітової подоби трави — безжурно купайся. Скрапування сонця крізь руків'я дерев усмоктуй — розпромінюйся. І тоді починай. Збирати. Серця в колосі. Легкими порухами долонь вітай праведну стиглість — квітка до квітки — обабіч пропахлої лінії долі мовчатимуть пуп'янки — дихати їм дозволь. Будь ніжним.

Будь ніжним, коли нестимеш сіро-зелені душі чаполочі. Наче перволітка чистого на хрестини. Наче пам'ять на прощу. Наче сльозу до обличчя. Відвічально. Стіха. Летом привільної птахи, пропахлої високоюстю. Думкою схимника про гармонію. Чшшшшшшш. Голос впусти всередину плоті — не тривож супокійний рбзмах. Ти — тільки людина, здатна на споглядання. Не-осягнення сутого сенсу власної присутності. Схилення голови перед проваллям. Терпіння плину. Скорення.

Розкладай серця чаполочі на чистій ряднині обережними рухами. Вдихай їхню пахку плоть — видихай при-смуток. Сяйним позирком на квітчасте колосся наснажся. Спочинь. Од себе. Хирого на існування.

Рівно двадцять смиренних ранків дивись на зірвані тіла чаполочі в ледь славному сиропі. Мовчи в унісон із ними. Не допускай думки про можливість доторку. Бійся

схибити. Цілуй очима квіти кольору обличчя страченого Ісуса. Тримай дистанцію, енна людино. Пам'ятай про смерть. Не забувай бути. Тримайся зосереджено. Не намагайся зламати годинникову стрілку.

Привіллям

душі

двожильного зубра

освяти

злагідне чекання

настоювання чаполочі-трави.

Жди.

Щоранку трепетно жди.

Трепетно жди.

Жди.

Ж.

Д.

И.

Кожною клітинкою деревоподібного тіла жди.

Наче димчаста горлиця укóханого самця — жди.

II

Фільтрувати не тра'. Бери осьо тако й наливай. Готова вже. Чуєш, як пахне? Свіжа. Глибше вдихни. Так краще чуєш?

Да. Дуже вкусно.

А тепер бери осьо на ложку — сьорбни.

Ммммм... Дай-но і я попробую. Божественно.

Хочеш ше?

Давай.

Прошлий раз була трохи не така якась, чи не? Мо', й не така. Тютюн принесла?

Да.

Умніца. Ти ж у мене умніца?

Ага.

Скучила за мною?

Да.

Чьо смутна така? Сталось шось?

Не. Втомилась просто.

Лягай поспи. Я ондо диви шо склепав. Чим тобі не ліжко, а?

Класно. Люблю тебе, Жень. Дуже-предуже люблю тебе!

...

Під моїми блідо-жовтими нігтями блукають тютюнові хмари. У легенях — осміхається дихання. Кашель тримається десь межи грудьми й горлом — помре від власного звуку. Хрипи перестали лякати. Голос, здається, навіть зоксамитів. Зморшки майже не глибшають. Ямки в щоках не змінилися — змінилась усмішка. У ню став заходити час. Шрами настоялись. Стали чіткішими. Проросли все-редину. Бучавіють. Пускають коріння. В очах.

...

Тут дуже висока вологість, і мені час від часу важко дихати. Я згадую слова Лорки — починаю думати про дихання. У ці моменти я підходжу до невеличкої шпарини у вимазаній вапном стіні й спрагло хапаю повітря. Рибиною, викинутою на берег. Я роблю глибокі вдихи, і через якийсь час мені стає легше. Найчастіше задихання приходить уночі, коли я зачиняюсь на замок, — мені хочеться увіп'ятися нігтями в легені й запустити в них кисень.

Коли ти захочеш подумати про абсолютну с в о б о д у, згадай про кисень.

Тут цю будівлю називають літньою кухнею. Нижній ярус — льох, верхній — холодна затхла кімнатка. Стеля — у балках. Підлога — дерев'яна. Саморобне ліжко. Стос рядюг. У кутку стіни — ікона. Богоматері. Ліворуч од неї — годинник. Під — заготівка чаполочі. Ще нижче — ляда. Трухлявий столик — пласка дошка на старій цеглі. Грушка лампи на дротяній гілці. Книжки. Зошити. Шафа. Обігрівач. У центрі — сам собі страшний я. Більше нічого.

На вулицю виходжу тільки за потреби. Зодягаю обід-ране пальто і пухову хустку сутулої Вери, трохи підгинаю коліна й імітую її незграбний крок. Іду до вбиральні й назад. Сміюся із себе. Німим сміхом. Нервово плачу. Не очима. Спускаюсь до льоху. Намагаюся заспокоїти себе, дивлячись на слимаків. Курю. Приглушую звук од кашлю долонями. Стримую удари в стіну. Це — найважче. Найлегше тут — пити чаполоч.

Коли починає темніти, я завжди затуляю шпарину в стіні камінцем і запалюю дві свічки. Не вмикати світло — у моїх інтересах. Ховати присутність — головне завдання. Триматися обережно. Нести свій хрест без руху. Дивитися на Голгофу з літньої кухні.

Ууууууух — хууууууу.

...

Поспала трошки? — Да. — Воду будеш? — Ага. Візьми мене за руку. Такий холодний. Замерз? — Трохи є. Клади сюда — отако. Подивись на мене. — Тобі не страшно зі мною після того, як я тобі всьо розказав? — Не-а. Якби було страшно, я б тебе тут не приютила. — Точно не боїшся? — Точно. А нада? — Бог його знає. Я сам себе боюсь. Ууууууух — хууууууу.

...

Розказуй тепер, шо там чути. Всьо тихо? — Не дуже, Женічка. Не хтіла тобі казати. Тут такі діла: сицік ходив до

Зіновія. Не знаю, що вони там говорили, але він тебе вроді як здав. Ти умніца: зразу поняв, що він не буде мовчати. Добре, що ти втік сюда до мене зразу після сповіді. А тут ще цей поц приїхав — Ларіські пасіба — ну нічю, вигребем якось. Мені друге інтєресно: нашо ти розказав Зіновію, якщо знав, що він тебе злиє? — Я не йому розказав, а Богу. Це тебе не стосується. Звідки ти знаєш, що Зіновій здав? — Мужики в «лісовій» говорили. Уже всі знають, да? — Женічка, давай лучче покурим. — Я питаю: вже всі знають про мене, да? — А як ти думаєш? Сицік приїхав бозна-звідки раді тебе, опитав півгорода, тебе всі спалили, крім мене, панятно, ти змився красиво — і не будуть говорити? — Шо шé чути? — Нічю вроді. Ти ж тільки сиди тихо, мамкіне пальто вдіваєш, як виходиш? — Ага. — Всьо ж буде добре, да? — Мусить бути, Міл'. Ууууууух — хууууууу.

III

Мені було незносно дихати в затхлому квадратику літньої кухні — вийшов у сад. Бездонна криниця ночі з чорною водою — дядько з мозолистими руками крутить залізний ланцюг із діжкою — душа протікає. Місяцю встидно бути голим — провалитися би крізь небо. Лупа з голови Всевишнього обсипалась у темінь — світиться. Прибляклі скелети яблунь — смертельно живі — на рентгені ліхтаря. Хистка заморозь. Німотні порухи леготу. Ледаче перегукування псів. Зляканого серця стукіт.

Голова людини й куля земна — жорна.

Піді мною — студене лілейне листя. Над — лапчасте гілляччя — кровеносні судини обширу. Чи то часом, чи то вітром обглитані. Болить? Не дають отвіту. Рухляві риби в криниці ночі — думки чоловіка; спиняться — сам знаєш,

що буде. Зябра, наповнені гелієм. Наче голодному звіру посеред безлюддя несходженого — хочеться крикнути!

Мовчу. На весь будинок хворого черепа думаю. Про жінку з омелового океану — Ляню. Вона приходила вчора, але я не міг вийти. Стояла коло воріт цього облупленого обійстя, струнким тілом блукала межі дерев — плакала. Мо', вона приносила мені думку про сорок третю омелочку, а мо', хотіла покликати на купання. Я не знаю. Лянечка — дівочка, яку я ніколи не бачив. Чшшшш. Нікому не треба знати про Ляню. Ті, кого я називаю *вони*, не розуміють. *Вони* скажуть, її немає. А мо', *вони* самі не існують? Нездужна дійсності, чи ти не відтінь вигадки?

С т о м и в с я.

Останнім часом дуже болить у скронях. Тук-тук-тук — зігнутих указівним пальцем б'є по шкірі фізична свідомість. Відчуття — наче перестати пити пігулки. Щось відбувається. Таке враження — мене до чогось готують. Чи вже? Під цими холодними стовбурами тільки й ховатись. Але, Бо', не смійся так! Як нестерпно це чути! Чшшшшш. Порожньої думки озвук. Ламання лінії спокою.

Лянь! Глянь на тіло моє чоловіче — і йди від мене!

Тебе немає. Я тутки. Тебе немає. Я — марення твоє. Тебе немає. Нема? Є! Тебе, я кажу, немає. Тутки, кажу, я. Замовкни!

...

Посеред ночі сиджу. Тінь моя ліхтаревою перебіта. Холодно. Димові кола з рота — літери *о* у слові *прóстір*. Струшування крапель із крил горлиці. Запах вільгих дерев — поезія, що не потребує слів. Розпорошення атомів н е в и з н а ч е н о с т і. Тримання сутемряви й рівночасне наближення до розвіту. Протікання душі. Чим критимеш? Смолою з черешні.

Присоромлений хлопчик води — легкий дощ.

Тебе немає.

Тутки я.

Хтось наполегливо намагається розколоти горіх голови. Зась комусь. Я тримаюсь. Жовтими руками за дерево життя. Біль нестерпно бубнявіє. Він — чоловік. Ми порозуміємось.

IV

Як ти спав? — Не спав. — Зовсім? — Зовсім. — Я на роботу. — Добре. — Ти злий? — Я ніякий. — Я буду скучати. А ти? — Для чого ти це питаєш? У цьому є щось странне? — Я на люблю таких питань. Пробач. — Ти холодний якийсь. Чи мені кажеється? — Я не хочу про це. — З тобою тяжко, Жень. — То вижени мене. — Ти ж знаєш, що не зможу. — То що ти хочеш? — А чого може хотіти жінка? — Мені не до цього зараз. — А коли? Коли тобі буде до мене??? — Подай тютюн. — Відмовчуєшся? — Будеш курити? — Да. Ну скажи мені: я хоч трошки тобі треба? — Да.

Ууууууух — хууууууу.

Є замовлення? — Да, єсть, я забула сказати: два для одних і два для других. — Зроблю. — А для кого? — Ти їх не знаєш. — І не хочу. — Скоро весь гóрод буде пить твою чаполоч. — Аби трави вистачило. — Люди кажуть, вона божественна. Ти в мене зубр. Великий красівий зубр. Улибнись, зубр. — Зубрам ніхто не наказує, Міл'.

...

Вєра — єдине, що ще може цікавити мене тут як чоловіка. Одного дня я хотів би взяти її сутуле півстолітнє тіло ззаду в льосі або прямо тут, слухаючи відлуння її крику, впиваючи долоні в зношений стан. Не роздягати. Не робити

прелюдій. Входити глибоко. Затримуватись, притискаючи. Прискорюватись. Без слів кинути на ліжко — жорстко продовжувати. Пальцем водити межі сідниць — до спини рухатися. Тоді — різко — нижче — до ніг — стискати й рухатись швидко. Бути тілом. Перевернути — схрестити її руки зі своїми — зробити паузу. Роздягнути. Ах! Знов увійти у зволожену плоть — жіночих ніг літеру *Л* читати. Затуляти їй очі долонею — пальці спускати до губ — водити мокрою лінією — трахати півстолітню Веру. Піднімати її ноги — входити в берізку жінки — жадібно кусати за стопи. Облизувати їх пальці. Потім — узяти за горло — долоні наструнчену літеру *с* запустити. Виймати повністю прутень — запускати знову — енну кількість разів — тваринно. Відпустити руки — залишити тільки пазл тіл. Віддати все на поталу розкутого руху. Бути рухом. Безжально мстити за зрадливість плоті — стікати потом — відчайдушно радіти — доходити піку — викинути в простір дикий окрик! — з у п и н и т и с я .

Далі — дуже швидко одягнутися. Спрагло курити скрутку. Дивитися на ікону Богоматері — до біса задимити кляту кімнату — випити сто залпом — од душі прокашлятися — сплюнути. Ударити в стіну — знести обридливу штукатурку. Розбити в кров кулаки. Розтрощити тут усе до біса разом із сутулою Верою! Дерти, дерти, дерти до коріння спітніле волосся — біль ще більше біль ще більше!!! — ааааа! — скривити обличчя! Далі — влити в себе півпляшки — і бігти.

Од колосальної галюцинації під назвою *життя* стрімголов бігти!

...

Ось уже блискавичним рухом ти минаєш їх — деревоподібних, хирих, непевних, бозна-кому-потрібних — скалічених немовлят епохи *пост-*; утоплених і викинутих на

берег жити посейбіч часу; нестерпно байдужих одиниць населення грандіозної країни *ен ю н і в е р с у м у*; приречених на вічне чекання химерної гармонії — міфічного Годо — загублених у мряковині ілюзії. Тих, що убивають час суетою, а насправді — хто кого убиває? Покоління розчарованих і невизначених — хронічно наляканих можливостями: мрія і дійсність уже не мають сенсу. Відчуваєте, як чекання свята розтрощено самим святом? Одягай тепер паперовий ковпак на нерозумну голову — іди похмелятися. Після Дня насмішки над знеціненим прагненням. Іди.

Ось вони — розставлені, як дерева, істоти нового тисячоліття, розбиті незнанням орієнтирів, — *де ми?* — сполохано дивляться в незмірний макрокосм — бачать *б е з о д н ю*. Мільярдними руками тримають хитливу вісь існування — удають живих. Носять у лоні таких самих. Стрибають із мостів і вікон. Усі до одного кроками із секундним інтервалом мчать у напрямку *до*. Птахою додо. Заки не впадуть у. Заки не ляжуть *під*.

Не питайте мене, як пройти від могили до неба, бо я не знаю.

Покоління втраченого інтересу, политого соусом *полі-*, й анархії цінностей, я не люблю тебе. Я зневажаю твою незграбність у користуванні *с в о б о д о ю*, я цураюся твоєї сліпої аморфності, я ненавиджу твої клятві винаходи, ти — роздерта родимка на тілі великого *ю н і в е р с у м у*. Ти — коріння епохи нічого-не-потрібності. Ти — пліснява новонародженої історії. Я — гнилінка у твоєму смрадному суціллі. Я — остання літера абетки мови країни *ен* — сама собі огидна душа — од себе рокованого мушу невпинно далі:

бігти. Усе важчими вдихами хапати кисень — пускати короткі повітряні поцілунки з легень. У простір. Триматися

на мушці часу. Ти — безтямний бігун по татуйованому числами колу: фінішна стрічка твоя — лезо, мантачкою нагострене. *Усе буде добре!* — кричить у спину крилатий гіпсовий хлопчик.

Не слухай і не вір.

Біжи.

V

Мені не дуже нравиться, що ти тут вписався, ти знаєш це? — Здогадуюсь. — Треба шось рішати, Жень. Мілці он голову закружив — їй би молодого да толкового, а вона всьо за тобою бігає. Душі не чає. Ти її любиш хоть? — Люблю. — Та не любиш ти, дуриш дитину, а це дочка моя, я їй не таке будуше хочу, розумієш? Шо ти їй можеш дати? Оту свою водку? Іспользуєш да викинеш, як непотріб. Я знаю вас, мужиків. Скажи хоть, за шо шукають тебе? Мілка каже, ти вкрав шо. Це правда? — Да. — Багато вкрав? — Два. — Шо два? — Нічьо, не хочу про це. — А нашо ти про це Зіновію розказував? — Я Богу розказував. — І стало легше? — Без різниці. — І шо тепер, синок? Живеш, як вовк. У Мілки молодість одбираєш. А мені, знаєш, душа болить, за неї, я свою жизнь он уже згубила, хоть для доці хочу нормальну. У тебе ні кола ні двора, у розшуку, по возрасту ти їй не підходиш. А нам ше, не дай бог, як узнають, шо тебе прикриваем, знаєш шо буде? Разом з тобою сядем. Я тебе по-людськи прошу: іди од нас. Мілка поплаче трохи да успокоїтьсся. А ти вже собі, синок, шукай друге пристанище, тут тобі нема шо робити. Неділю, дві максимум я ше пожду, а дальше — сам розумієш. Я за рішотку не хочу. Шо мовчиш? — На Вас дивлюсь. — Нема чьо дивитись — лучче зроби виводи з того, шо я сказала. — Здасте мене? — А шо

мені лишається? Свою голову підставляють я не хочу. — Не здасте, я знаю. — Я з тобою тут не в циганські ігри прийшла грати, а серйозно кажу: хочеш бути на свободі — іди з богом, які добрі люди приймуть — не пропадеш, а я втомилась бути доброю. Пожив у нас трохи — і хватить. А прийдуть один з другим у формі, найдуть тебе тут — дай всьо, сідай, Вера з доцьою, в тюрму, шо бандіта прикривали. Ти мені глазкі тут не строй, я тобі не девачька, поїдеш в другий гóрод — найдеш бабу — будеш строїть, я своє рішення не поміняю. Надіюсь, ти мене почув. — Можна на «ти»? — Мені без різниці, говори як хочеш, аби ти пішов од нас. — Я піду. Але зараз — ми можемо трошки випити? — Я тебе — жука — знаю, роздобрити мене хоч', в тебе там пічьонка ше не зелена, як та твоя водка?, ти мені обіцяєш, шо підеш? — Да. Не злись на мене, Вера. Я все знаю. З Мілою поговорю. Якось буде. В тебе очі, як в осоки. — В кого? Осоки, мами, царство небесне. — Ти на неї схожий? — Може. — Воно вроді й жалко тебе, Жень, але ж сам докотився. Всяке в житні буває, але ж треба держаться якось, не падать. Мілка казала, у тебе там квартира згоріла була, да? — Да. З мамою разом. — Ужас який. А чого ти іменно сюда приїхав? — Тут спинилась маршрутка. — Странний ти. — Страшний? — Странний. Налий уже трохи тої зеленухи свеї — пом'янем хоть мамку твою. — Можна тебе взяти за руку? — Не треба. Я ж сказала: не треба. — Я трошки. Дуже трошки. Ти красива, Вера, тобі не можна бути одною. — Можна. Я вже нічь не хочу. — В тебе давно був чоловік? — Óт куда ти хоч' під'їхати! А як і давно, то шо? Не знаю. Я вже забула, шо це, а вспоминать і не хочеться. — Я хотів би з тобою. — Шо? Ти не боїшся, шо я Мілці розкажу? — Якби боявся, не питав би. — Даже не думай. — Я не хочу думати, я хочу робити. — Ти здурів? Нічь не буде. — А ми нікому не скажемо. — Тема закрыта.

VII

Тихо-тихо-тихо. Треба збиратися. Нічого не забути. Дуже болить голова — хтось нахабно гупає кувалдою в черепі. Руки трясуться. Зошити, чаполоч, Лорка, зубна щітка, тютюн, сірники, пляшка води, рушник, дві футболки, сорочка, пальто, бритва, хлібина, чашка, ложка (виделку не беру), штани, шкарпетки, іконка, светр, взуття, спальник. Ніж. Здається, усе. Дуже болить голова. Треба сто. Присісти на дорогу. Чогось дуже страшно. За останні кілька років уперше так страшно. Впускання в себе диму стало менше допомагати. Ноги важкі. Серце болить по-різному. Думки рвуться старим рядом.

Душа протікає.

Стемніло — можна йти. Тричі спльовую через ліве плече — виходжу. Тільки би не попастися — я маю бути обережним. Не озиратися. Іти впевнено — не виявляти страху. Наплічник тягне назад — нічого. Великі жовті квадратні очі будинків. Не дивіться на мене! Треба прискоритись. Хтось іде — я його знаю. Чшшш. Я — невидимий. Він сказав «драсте»? Мені почулось? Він дивиться мені в спину? Тримати впевнений крок — не озиратися. Мені здалося. А якщо ні? Я маю скинути його з хвоста. Чи здалося? Варто спинитись і прислухатися до його кроків. Здається, нічого не чути. Я — чистий. Од мене віддає потом, одяг прилипає до тіла. Голова мокра. І я забув шапку. Повернутися? Це небезпечно. Веру могли вже випустити з льоху. Може, мене вже почали шукати. Іду далі.

Знову якісь люди. Вітатися? Краще мовчати. У момент зустрічі відвернути обличчя, але нерізно. Вони дивляться прямо на мене. Мої кроки занадто гучні. Добрий вечір! Мовчати. Добрий! Для чого я це сказав? Більше ні з ким

не вітатися. Ууууууух — хууууууу. Нічого не аналізувати зараз.

І червоніють розгублені очі в розпечених надрах страху.

...

Ось уже поле й залізна дорога. Можна перепочити. За вас, анорексичні тіні сиротливих ліхтарів, за вас, лебедині перемерзлі трави, обсмоктані простором, за вас, бетонні ребра байдужливих колій, і за тебе, химерне місто бездумної втечі, що вросло в мене, п'ю! Із кожним ковтком мені більше хочеться думати про красу суцього, про те, щоб її зрозуміти. Мені стає легше.

Уві млі бовваніє бурштинова паща електрички.

Неподалік будинки-астматики
викашлюють коминами молочний дим —
рухлива краса зникомого спокою;
у легкому пахіллі* свіжості
вчувається духмяний хміль —
не надіхатися;
не накопатися в цьому павідді,
не стати незримою часткою
повітряного розмаху,
розчинившись у його нероздільності;
скелети дерев — чорні,
обглитані, зубожілі —
виставка голодних ченців просто неба;
пригорщі соняшникового насіння —
гайвороння в зашморгах ключів — повернеться на
землю —
вись ісплюне.

* Пахілля — (діал.) пахощі.

Поморені люди виходять із холодного лона електрички — несуть утому в клітчастих сумках — хай собі.

Траурна стрічка далекого лісу, вплетена в небосхил. Просвічена місяцем. За ким жалоба? Замовкни. Шануй безголосся. Тебе немає. Тутки я. Старої церквиці підбите око ледь світиться. Хто підбив? Чаша кадильна. Баня хрестом до неба прилипла — не віддерти. І не померти, захлинувшись од пустки, просто зараз посеред розшрамованого холодного поля. Бо: ще смиренно несучи в очах *світ*, наповнюючи подобу напоєм духу двожильних зубрів, — а *світ* мене? Замовкни.

Жмуток іскор на хвилю зринає з осиротілої електрички в просторінь. Умирає.

...

Ти плачеш? — Тобі здалося. — Я не чую тебе. — А кого ж тоді? — Зникни! — Налий мені. — Де твоя чарка? — Осьо. — Я не бачу. — Торкнися мене. — Багато хочеш!

Ти не існуєш! Мені треба рушати далі. Навіть не думай мене переслідувати. — Я — відлуння твоє. Іди від мене або вмирай — рай, рай, рай! — Не заважай мені — ні, ні, ні! Ти — тільки марення моє — є, є, є!

...

Останній ковток — і я продовжую йти. Краще — через будинок німого — там тільки псяччя лишилося. Однієї літньої ночі я був спав тут, просто на конюшині, — німий приніс мені зранку сироватки — пив, питав його, як звати, — написав у повітрі 'німий', дивився йому в очі, сиділи трохи на бордюрі — обоє сонні — запам'ятав, бо в осоки був день наближення *до*, хотів розповісти йому про неї — стримався, плакав усередину, а він відчував мене — плакав німими слізьми, і мені б не завада з ним, та тільки

журно кривився, примружуючи очі, а тоді обійнялися й попрощалися, озираючись один одному в ревні душі. Помер, кажуть, німий, рік-півтора тому — не було й кому поховати по-людськи, так і влетів зі своїм безголоссям у небесну ріллю — нагодуй його, Боже, словами.

Далі, розчинившись у просторі, на одному порусі треба пройти проз червоні кількаповерхівки, розкидані навколо базару. Тут може бути багато людей — хах, Йось, одні нелюди, я знаю! — ліхтарі не на руку — ноги видають хвилювання — спина мокра — обабіч тіла — цегляні квадратики. У якомусь із під'їздів, мо', ще блукає відлуння нашого із Зойкою дикого гріха — зустріти б її зараз та й узяти там же — мовчки, коротко, монотонно — не час думати про це! — стриманим рухом долаю дистанцію. Єсть прикурить? Нема. А жалко. (стримайся, не чіпай його!). Жалко? Ага. (не говори до нього!). Мо', пошукаєш? (тобі не треба світитись!). Пошукаю — ану, держи, сука! Прикурив, а? На шé!, мало? А так? Ахахаха! (більше не треба!). А ще так, і так, і тако — (зупинися!) — покурив, гад? На!

...

Од ударів болить нога, але маю дуже швидко йти далі. На кросівках кров — це дуже погано. Для чого ти його чіпав? Чому ти не міг стриматися? Курити дві-три підряд жадними затяжками, а потім думати.

Біжу.

Переїзд — за метрів сто. Ліворуч — оملовий океан. Не піддаватися спокусі — завдання номер *один*. Районка з плитковою змією. Єврейський цвинтар. Коржик. Авто з увімкненою сиреною мчить у безпросвітне. За мною? Стрибаю в перегниле листя — воно вже навіть не мертво — невже мене побачили?! Світло мигалок не віддаляється — страх шуснув у дихання — нерухомо лежу

в позі равлика — це хтось наближається? — про що вони говорять? — у них ліхтарики? — я дуже близький до краху — стримує свій клятий кашель! — їхні кроки незносно близькі — затамовую подих —
.. — божевільна гра у схованки набирає обертів — лінії світла ріжуть темряву — отче наш іже еси на небесі патер ностер кві ес ін целіс хрестом хрещусь хрестом молюсь даждь нам днесь адвеніат регнум туум возшедшаго на небеса, і сидяща одесную отца янголи по боках а святая діва марія стереже моє тіло sed libera nos a malo* — вони віддаляються? — голоси стишуються — сідають в авто? — нерухомий равлик моєї мокрої подобі — знак нікчемності на змореній землі. Нікчемність р@влик крапка кома.

Грона сузір'їв засвічують небо. Німотно.

Далі — краще через поліграфічку. Хутко викидаючи кроки, назирцем несучи сам себе. Заганяю дим у кашель — викашляю душу прямо в обличчя двору — озираюсь — бачу розпач. Будь-які спалахи світла — постріли в очні яблука. Ти — звір після сплячки, наляканий існуванням — ти знаєш про це чи ні? Тебе немає. Посмішка твоя єдина, ікла твої єдині, лапи твої одні. Зникни! Пірнаю під міст великою рибою з наплічником — у зябрах вигулює дим — пропливаю стрімко чорною водою — ще зовсім трошки: коло «лісової» — п'яні голоси, пройдеши проз — упізнають. Часу чекати немає. Іти в обхід задалеко. Серце — било** в руках дзвонаря. Вибору не лишається.

Каїн у місяці готовий до фатального поруху.

Що би не сталося, треба йти. Може, перечекати? Тебе шукають. Тутки я. Рухаюсь. До «лісової» ще метрів сорок — наспівую «стоїть явір» — я вже у видимій зоні — здається, увесь цей натовп зараз накинеться на мене й розірве на

* Sed libera nos a malo (лат.) — Але визволи нас від лукавого.

** Тут. Било — серце дзвона.

шматки — не уповільнюватись, але й не поспішати — тридцять метрів — двадцять — десять — нуль.

Женька, ти? — Це не він! — Глухий чи шо? — Не трогай мужика! — Альо! — Той уже бозна-де вшився, він тобі тут так би й появився, да? — Походка похожа, не? Альо! — Мало шо тобі похоже, заткнись! — Зойка, ти чьо рот відкрила? — А чьо він до мужика пристав? Хай собі йде з богом! — Хахаль твій бивший, да? — В морду дати? Рот свій завали, сука! — Успакойся-но, на, покури!

...

Захлинаюсь тютюновим димом й чомусь боюся дивитись угору. Криниця на обійсті — нарозхрист — татуйована віддзеркаленням. Чорне діряве рам'я на тілі грандіозного сьйива — небо. Вечорова волога — незрима ліжниця повітря. Тінь паркану — в'язниця відмерлого стебеління трави. Набухлий ґрунт глухої осені. Сад божественних дерев. Моя укохана акаційко в намистах омелочок, помолися за мене Господу-Богу-Дереву вашому, я йду від тебе. Пам'ятай про мене сорок третім зниклим кругляком краси й пропахлою небом душею димчастої горлиці пам'ятай!

Я люблю це хмільне споглядання неозорого вільного обширу!

Не торкатися *до*, не намагатися вписатися у,
не претендувати *на* —
сумирно стояти *осторонь* навіки
голодною одиницею деревоподібного населення —
чи потрібного *для*?

...

П'яний гамарник на небі наплутав сплави — монета місяця пополотніла.

...

Ну, здоров була, не ждала? Чьо очі такі налякані? Не бійся — не трону, сонце, я ж не такий, ти знаєш. Но-но-но, ти тремтиш? Не треба — усе ж добре, правда? Ну здала мене одному дяді, ну підставила трошки, ну злила від чистого серця — і шо? Не бити ж тебе тепер. Куди плакати? Перестань! Оце вже точно тобі не на руку — так розмова не піде в нас! Отак уже краще, Лор', будеш трохи? Мовчиш? Не мовчи — воно ж прийдеться мені розказати, шо й до чого. Кажуть, шукають мене тут нехароші люди, а ти помагаєш, умніца, віддячуєш, шо не дав тобі здохнути. Так собі плата, да? А-я-яй, Лор', недобре воно виходить: ти людині — добро, а вона тобі — ... Гидко, знаєш, дивлюсь на тебе — і хочеться плюнути. Але я не за цим прийшов. Тепер до діла. Зараз ти просто відповідаєш на мої питання. У мене немає часу. Ясно? Я питаю: ясно? Я хочу почути відповідь! Да. Умніца. Тепер поїхали. Скільки людей мене шукають? Один. Точно один? Да. Де він живе? Швидше! В готелі. Добре, ідем' далі: уже всі знають про мене? — Не знаю. — Знаєш, суко, і не думай мені брехати! — Ну... знають. Я не хтіла, Горко, я не знала... — Чого сидиш-дивишся, давай — здай мене ще раз! — Ти мені не чужа людина, Горко. — Не називай мене так, не маєш права! — Вибач. — Вибач??? Вона каже «вибач»?! — Я боялась тебе — мусіла шось робити. — Замовкни! — Ти дуже грубий зі мною, я жінка. — Ти — срана мертва каляска, чуєш, хто ти!? — А ти, ти хто? Вічний беглец? Ти себе згубив, Горку, нездарно згубив! — Замовкни! У нас могло би получитись, але ти все спортив! — Замовкни, я сказав! — А то шо? Удариш? Бий інвалідку, давай-но!, підніметься рука? Шо ти робиш? Для чого ти віджимаєшся? Ти мене чуєш? Тобі треба успокоїться! — Замовкни! — Перестань віджиматися — ти втомишся! Є ще порох, да? Сядь, і ми поговоримо — я тебе дуже прошу! — Сорок один, сорок два, сорок три,

ааааа, нічю ше мужик, да? — Да, ти ше дуже даже! То, може, ми, Лор', попробуем'? — Ти серйозно? — Да. Хочеш мене? — Перестань, зараз не время. — Время немає. Дай руку. Поцілуй мене. — Я не знаю, чи хочу. — Ти хочеш, ти дуже хочеш! — Я боюсь тебе. — Не треба боятись, Лор', ми просто зробимо це. — Ти ж не ніколи не хтів мене в калясці, а зараз шо? — Не говори нічого! Цілуй. Я сказав: цілуй! Не так. Дивись як. Да. Ше. І ше так само. Умніца. Забула мої губи, да, суко? Згадуй-но. Я тобі покажу, як здавати Горка! Кусай! Так краще. Тільки не кажи, шо не хочеш. — Посади мене на стіл. Отак. — Зроби, як я люблю — да, да, да! — не зупиняйся! — дуже добре! Уже не страшно? — Не знаю. Тепер з цього боку. Не зжимай так сильно. Я б тебе розірвав зараз! — Нравицця так? кажи, нравицця? — Да. Не спіши. — Я не можу. — Замокни! — Мені больно! Чшш, я сказав! — Мені больно! — Ти заслужила! — Я тебе прошу, не зжимай так, мені больно! — Знімай к чьорту цей халат — отак! — у тебе побільшало родимок — так зручно? — Да. — Тепер тут. Отак. Давай, маленька, ага!, ти вмієш, я знаю, чшш!, аяяй, яка гаряча, да? Ці губки — ах! — Не роби мені больно, не роби мені так больно, не робиинии, я тебе дуже прошу, аааааа! — замокни! — я не можуууу, відпусти! — ти заслужила, ти не тільки на це заслужила! — пробач, я винна перед тобою, але пусти мене, змилуйся! — Да? Ти серйозно? Ахахахаха! Я бачу, там у тебе все в порядку — спиш з ким, а?, мо', з виродком ігриком? — Не, відпусти! Мені похер. Чшшш. У мене ше не було з інвалідкою. А як же хочеться, знаєш, так шо не брикайся тут мені — куди ревіти?, мене це не збуджує, люби мене через 'не хочу' — тут і зараз люби, ахахах, відвертається вона, а так??? — ааааа! — цілуй тут! — ааааа! — ширше ноги, ану!

...

Як тут — на смиренному лілейному дереві — передати крик із затуленого рота? Треба з усієї сили, зціпивши зуби, стиснути відчайдушний звук за горлянку, напружити жили і щосили душити його. А він, повільно тьмяніючи, конвульсійно плюватиметься білою слиною, яку побачиш межі чорними літерами. Судомно зім'явши пасма волосся в долонях, знай: це і є крик із затуленого рота.

...

А тепер просто віддай мені блокнот і зошити. Де гроші? Мені треба гроші. — Візьми у вазі. — Ше є? — Нема. Більше бачити й знати тебе я не хочу. — Покажи пальцем, де блокнот. Дякую. Тепер всьо. Як тільки вийду за поріг, можеш дзвонити ментам, я все одно втечу — така я сука. Зараз я маю сказати на прощання тобі шось фатальне, да? Бачиш, яке небо? На ньому колись і зустрінемось, Лор'. Закурю наостанок. Ти ше нічьо' баба, хоч і каляска, хай тобі буде добре з *ігриком*, ти ж з ним трахаєшся, да?, а мене забувай скоренько, я не твого поля ягода, ти мені була сама знаєш для чого. Колись, мо', згадаєш і шось хороше про мене. Я хтів тебе полюбити. Не плач-но. Нема чого плакати. Уууууух — хуууууу. Знаєш, шо я думаю? Такі, як ти, щасливіші за таких, як я: ви не вмієте плавати глибоко. Вас не цікавить істинне. Ви — до болю біологічні. Ваше щастя — це пшик, який для нас непомітний. Ваша смерть не схожа на нашу. Бо ми — уже мертві. Знаєш, як воно бути мертвим до смерті? Не-а, не можеш знати. Найстрашніше, шо я заздрю вашій касті приземлених. Уууууух — хуууууу. Я по-чорному заздрю вашій примітивній радості: ви немічні, але ви здатні радіти. Якби я був одним із вас, мені б так не хотілося вмерти. Але мені пощастило менше. Ти хотіла б жити, коли тобі ні-чо-го не цікаво? Єдине, шо мене тримає, — існування цієї дурнуватої авантюри,

яка не лишає мені вибору. І ше: страх фізичної смерті. А ше, знаєш, що мене рятує? Чаполоч. Цілуватись не будем, Лор'. Мені треба йти. Ментам скажеш, що я пішов у бік корніловки*. Я справді буду тікати через неї. Тримайся. І не забувай про мої омелочки. Щасти тобі. Уууууух — хуууууу. Уууууух — хуууууу. Уууууух — хуууууу.

VIII

зимно що аж примерзає душа язиком до хребта як язик немовля до заліза стовпа каруселі яка розхитає думки до безуму і ти не складеш їх разом як свічки як рядки у наструнчений вірш як нитки у тканиня як дітей у життя як до рота слова не вкладеш бо катма твоїх сил незначних на безмисне боріння за по́світ у тьмі що тече із ребра чоловіка що йо' і не бачив ніхто не торкався ніхто але словом несли як у клунку душі сокровенну любов на безликий вівтар як сумну данину тільки невідь-чому як життя на війну ми несли її а чоловік не зумів був прийняти усіх і покинув любов і забув і забив і лопати вручив копачам коби ті без упину у лет випускали ріллю збайдужіло як час із рушниці ланцюг ідентичних секунд наче риба ікру у прозорінь води не заходьте сюди не ламайтесь сюди із пухких животів обважнілих жінок у багряній воді не пливить-но сюди тут життя тут життя тут життя тут життя не вривайтесь голодні до світу сюди вас ніхто не питав про бажання прийти у подобі малій через біль через крик із воріт несвятих із гріховних краплин з пуповин перерізаних лезом коси що знайде тебе завше куди б не тікав у незграбному русі до того що гвалт як незносно

* Тут — віддалений район міста, у якому відбуваються події.

текти до завершення аж опускаються руки жилаві в яких ізмарніли сліди предковічного аж розбрелися думки по садку голови нерозумної як існування живих до пори і до часу що на сміх із нас ой одурених нас що у мулі думки аж по шию біжи із холодної твані та бозна-куди як до стрічки червоної спраглий атлет у подобі спітнілій і худни на час коби стати тонким як дешева свіча у блідому піску що цвіте неохоче померхлим вогнем а до того неси свій заблуканий дух у самому собі поцілуй мене отче у серце я є одиниця населення того що ти був із пригорщі випустив жити й воно розрослося пухлинно під небом і над наче родимок сув'язь на тілі слабім хворобливій сузір'я непрошених зір усередину сяють промінне нутро обперезує душу тирхатим гіллям не розріжеш його ні ножем ні чолом ані хрестиком що запечатав христа і молись не молись узивавши отця бути першим зі слів монотонного плетива звуку а ніц не зупиниш нестямне падіння піску в симетричному тілі годинника я б переплавив його на дві склянки в які наливав би вино тій хто лезом мах'а ахаха ахаха і дурному собі заки п'яним би став і ходив би таким без упину без сну і без відруху в бік біснுவатого думання про небуття що до того як бу' після того як 'ти і разóm глузувати зі світу людей безпардонно бездумно нахабно як він із минущості нас ой обглитаних нас запопадливим ротом годинника м'ї прозябаємо духом зі змуджених тіл і повземо до того що вище за них коб любити і бути красою а мо' і потворністю бути на тілі хиткім ю н і в е р с у м у що колосальне безмежжя не взяти його не зайняти його ні нутром ні життям ані серцем багряним живи і мовчи про осягнення обширу істини брость* на гілляччі долоні воліє цвісти і як папороть жде на дурного ґодо але він не

* Брость — листкові чи квіткові бруньки.

прийде угадайте чого ахахах ахахах бо не може прийти той хто злуда* лише як не можуть у цвіт понестися бруньки з серцевиною плюскою дядько старий наминає години споживок немов після часу безхліб'я дивись не вдавись осоружним потоком із ока отця захлинайся в повідді минання всього що існує із зародку світу ого як ми стали чужі як ми стали старі що лякаємось лиць у люстерку душі що лиш вигадка тих перетомлених бу' оболонкою бу' не таланить людині на пам'ять про те що є край невідхильний коробки тілес із начинням огидним трухлявють і розпадаються як відхідна на слова сумовиті та скрушні не чути би їх не ловити б у слух голосіння ножі намантачені світ це велика журба це велика труба із запаленим гнітом це осміх із уст чоловіка що йо' і не бачив ніхто не торкався ніхто із ікони охлялий нагий чоловік на людину приречено глипає та ж на натрудженій спині несе два хрести й одиницю простий атрибут молодої епохи міленіум три що у наші думки і роти як дроти понапхала байдужості вийняти зась і змиритися зась і боротися зась ю н і в е р с у м е наш полюби нас таких неуважливих ми принесемо тобі грандіозні дари і себе віддамо на поталу землі але поки тримай нас на твёрді своїй і серцями як дзвоном дзвонар диригуй коби дядько небесний вслухавсь і радів і хотілось йому гопцювати учвал заки нудно не стане й осяяний німб на спітнілім волоссі сповзатиме до стуманілих очей щоб затьмарити їх споглядання униз

де блукаємо ми
перетомлені бу'
оболонкою бу'
оболонкою бу'
оболонкою 'ти

* Злуда — омана, облуда.

ІХ

Цей мороз — єдине, що стимулює мене відчувати своє тіло. Зараз близько четвертої-п'ятої ранку. Температура повітря за відчуттями — мінус дванадцять-чотирнадцять. Пальців ніг майже не відчуваю. Рух — необхідність та інерція. Скільки я вже пройшов? Кілометрів сім? Мало. Зупинятися немає часу. Дуже хочеться курити. Серце хрипить. Кашляю. У скронях розгулює дятлик. Здається, мені поки вдається триматися подалі від траси. На північ од мене видніється село. Там про мене могли чути. Не можна ризикувати. Мені страшно?

Мені холодно. У наплічнику кілька пляшок чаполочі. Треба розрахувати хоча б на півтора місяця. Зараз би поспати. Небезпечно. Позичаю енергію у власного тіла. Коли не маєш вибору, здатність терпіти зміцнюється. Дикий азарт бігу зі спонтанним фінішем — змагання думки з тілом.

Не визначеність.

Далі треба рухатись у бік лісу — там можна буде трохи перепочити. А мо', ризикнути зайти в село? Погрітись б. Чи розпалити багаття в лісі? Село.

Адреналін.

Ноги відмовляються рухатись. Сідаю на землю. Розтираю ступні задубілими руками. Ще темно, і це тішить. Хочеться вірити, ногам легше. Хочеться вірити ногам. Легше. Ще хвилинка перепочинку. Здається, починає сніжити. Мо', я зараз єдиний свідок народження снігу. А Бог? Тоді двоє. А той силует із гвинтівкою за плечем, який випускає з рота парові доріжки? Бачу вже. Троє нас. Схоже, це місцевий сторож. У його руках танцює ліхтарик.

Узріє мене? Між нами — метрів двісті. У нього, мабуть, можна погрітися — взуваюсь, іду назустріч. Наважуюсь.

Р у х.

Коли в тебе мало часу, думки ущільнюються. Я наближаюсь до силуету зі зграєю незавершених думок. Це не важливо. Покриваю голову каптуром. Сніг безпardonно дорослішає. Учиться говорити. Його перше слово — «шшшш».

З у с т р і ч.

Куда в таку пору? — Та кудась. — А откуда тоді? — Од баби шкандибаю — вигнала. Ка'е, катись під три чорти. То й кочусь оце. — Тута чортів нема — тіки собаки. — А люди є? — Є трохи — тоже собаки. Гавкають 'ден на одного. — Ясно. А шо сторожиш? — Склади ондо. Чи вони мене сторожать — не знаю. — Курити є? — Да. Дрожиш, бачу, пішли зайдеш хоть в тепло. Як звать тебе? — Слава. — Пішли, Слава.

Т е п л о.

Будеш сто? — Не, кинув. — Сам? — Не, жінка закодірувала. — Буянив? — Не питай, мужик, воно тобі не тра'. — І краще зараз? — Не знаю. — Знаєш — казати не хочеш. — Може, й так. А ти, якщо серйозно, куда йдеш? — До матері. — Далеко десь відсіль живе? — Є трохи. — Чьо на попутку не сядеш? — Не їде туди попутка. — А шо за село таке? — Цвинтар. — Так і називається? — Ага, не чув? — Не-а, а в нашом районі? Не в нашому. Ладно, не хоч' — не кажи. — Не хочу.

І м і т а ц і я.

Стріляв? — З девачьки? Ага. За вісім років тіки раз було. Одні хтіли склади ограбить. — Патрони? — Патрони не холості — діректор такі видав. Попадеш — уб'є. — Кого? Любого живого. — А ти хіба живий? — В смислі? — Забудь. — Хліба будеш? — Давай. — Бери осьо. — Дякую.

Д о б р о.

Жінка пекла. Вкусний, да? — Да. — Любиш її? — А хер його знає. Трицять один год живем, всяке було в нас. — Ахахах. Не любиш. — А нашо любити? Аби було. — А тебе як звати? — Боря. — Я трохи втомився. Можна, я посплю, Борь? — Бачу-бачу. Ти цей-во, лягай ондо на мому місці. Подушку накрий чимось. До кінця зміни ше три часа. Якраз поспиш, Слава. — Добрий ти, мужик. Не стріляй в мене, поки буду спати. — Гагагага, я подумаю. Ти в церкву ходиш? — Да. — А шо там робиш? — Стою. — Ясно.

С л і п о т а.

...

Я намагаюсь заснути в затхлій комірчині старого чоловіка. Утома хилить мене до сну, але інстинкт веде в бік гвинтівки. Забрати її в сторожа — справа десяти секунд. *Плюси:* я буду при зброї; утеча стане впевненішою; я зможу швидко покінчити із собою, щойно захочу. *Мінуси:* мені доведеться ліквідувати сторожа на певний час; рухатися треба буде набагато швидше; у наплічнику немає місця для гвинтівки — доведеться нести в руках; мене будуть шукати активніше. Стримай себе, Слав'. Мене звати Слава. Тепер мене звати Слава. Тебе звати Женя. Замокни. Тебе немає. Тутки я.

...

Мене будить чийсь нав'язливий пильний погляд. Це сонце. Занадто багато сонця, як для цієї комірчини. Дихання парою — лілейні стрічки простору. Красиво. Коло мене спить пес. Дуже хочеться притулитися до нього. Здається, ми знайомі сто років. Хай спить. Я смакую наше синхронне мовчання. На мені затерта ряднина, зшита з різних шматків. Віддає сирістю та старим димом. Цей запах — пелюстка далекого спомину. Не пригадаю, якого саме.

Утоми хмільної цілунок.

Я стрибаю в озеро сонця — пливу на вулицю. Стрімко йду до сяйного снігу. Розриваю тишу кашлем. Мороз не вщух, здається, тільки зміцнів. Коло колонки — коло криги — ковзанка для сніжинок. Чому тут нікого немає? Біля липи — чиясь «україна». Студена байдужість вітру осіла на вкопаних деревах.

Чомусь уявляються нагі стопи Ісуса в білому варенні снігу.

Лазурова плівка підхмар'я.

Я — катастрофічно маленький
для зазіхання на участь у безмежжі.

Пасивна візія обширу
вклякла у твані свідомості.

Спробуй витягнути — помреш. Закурюю.

Дуже повільно видихаю — безгучно.

Моє фізичне «я» ще хоче жити.

Розсвіт народжує відтінь рівноваги.

Власник відтіні цілує себе в стигми.

Стигну. Живлюся енергією. Рухаюся до... Здається,
хтось іде. Точно. Сторож? Сторож.

Ти проснувся?

Ага.

А вчора не ти чергував.

Не я. Боря просив не будити, то я й не будив тебе.

Виспався?

Менш-більш.

Ну ясно. Не змерз?

Трохи. Дать кое-шо погріться?

А ти будеш?

Трошшшки да.

Давай. Тільки чшшшш.

Добре.

...

Оце дивлюсь на тебе і не можу понять, де я тебе бачив. — Не думаю, що це було. — Дай подумаю. — Не треба. — Точно ти! Аж вроді як вчора бачив. Звідки ти? — З жінки. — Шо? — Звідти, що й ти. — Я з Макарівки. Ахахах! Шось не так сказав? — Усе так, не зважай, мужик, то я так шуткую. — Та я поняв, що шуткуєш, не второпав, про що. — Забудь. — Але де ж я тебе бачив, а? — Наливай-но краще. — Наливаю. За що? — За сонце. — Хай буде по-тво-му. За сонце. — Скільки зараз? — Час дня. Спішиш? — Не зовсім, але тра'йти. До матері. — Да, Борька казав, що ти до мамки, далеко звідси ше? — Як до неба.

...

Дядько небесний босою ногою набиває чиєсь велике багряне серце.

...

У мене тільки одна пара взуття — треба бути обережним. Грошей вистачить на місяці два-три. Далі рухатимусь повз населені пункти. Я кажу собі: утекти можливо. Іти — тільки на захід. Якийсь час ночуватиму в лісах, розпалюватиму багаття. Холод зберігає людину. Я ж людина? На жаль. Їжі — на кілька днів.

Вітер повітря язик показав — дівчак.

М'язи. Я худну, і м'язи стають виразнішими. При згинанні рук мої біцепси більш випуклі. Ребра випинаються. Живіт угинається всередину. Жили на руках цвітуть синім. Ноги непомітно тоншають. Обличчя? Я давно не бачив його. Душа? Втекла у п'яти. Вони порепані й холодні. Душа все стерпить. Уууууууух-хууууууууу.

У храмі лісу найкрасивіші прихожани.
Кожен крок супроводжується рипучим відзвучком.
Входження в тіло краси —
натхненна святість руху.
Мені красиво. Мені неможливо сумно.
Утечу не цікавлять сентименти:
нишком од світу прослухай свій *valse melancolique* і
йди далі.

Ліс — око сіл.

Обличчя починає леденіти. Пришвидшуюсь. Здається,
за метрів двісті вже просвіт. У лісі відлунює навіть думка.
Холодно — дно-дно-дно. Я зайшов достатньо глибоко.
Ногами теж. Ножами теж. Сніг крізь густе гілляччя став
пробиратися до серця. Падає — не може танути. Осідає
на стінках. Робиться червоним.

Просвіт — ставок.

Який я зараз? Загублений скитник, смужка бруду під
нігтем стихії? Самоогида росте в хащах свідомості, і як
тут бути? І як тут у долонях сховати від світу змерзле
обличчя, коли вони нашпиговані жалами життя?

Немає зброї супроти серпиків питань. Є тільки кра-
пки — краплі крові. Невидимий небесний хіромант ніколи
не хибить.

Я почуваюся страшно чужим у центрі скляного лісового
ставка. Хлопчик із церковного хору, в якого мутує голос.
Більше не можу стояти тут. Мені здається, я тримаю на
плечах усе многороте людство, і кожний рот викидає в
безодню простору: «я зайвий». А у відповідь ставок, наче
осереддя грандіозної планети, мовчить на знак згоди
тисячею студених риб, байдужих до нашої присутності.
Я зайвий.

Слизько. Викорчовую із себе філософську тугу, несучу
фізичну подобу навмання. Терміново треба розвести ба-

Х

Сніжно-білі меви* морозного дихання линуць у прозорінь повітря й щезають. Хтось опускає відерце в наше нутро — виймає пару. І так багато разів. Ланцюг між легенями й губами — галузка в інеї.

Мороз не спадає добрих два тижні. Мій стан близький до критичного. Температура тримається вже шостий день, слабкість виламає кістки, кашель частішає. Курити не хочеться. Дуже болить у скронях. Здається, кілька разів я неспитомнів. Як я приходив до тями? І звідки?

Утечу призупинено.

У цій недобудові — тільки голі бетонні стіни й відразливий сморід. На третьому поверсі я знайшов якусь стару куртку й кілька целофанок — так собі підігрів. Мені треба ліки, їжа й тепла вода. Йти до людей небезпечно. Але вибору не маю. Сили — катма. Перед спробою йти далі треба ще поспати. Тримай-но, безпорадний пілігриме, порцію жаских сновидінь. Їж.

...

Просивінь гілляччя і сивина мовчання. Я йду дуже повільно, опираючись на палицю, дихаю важко, півкулі мозку, мабуть, зараз схожі на грушки-дички. Голос здавлений хрипами: скажеш слово — гадке каченя ізродиш. Віра в рятунок — дівчинка-безхатько в осінньому взутті. Але вона здатна до руху. Мене лихоманить. Здається, мого тіла торкаються сотні крижаних долонь. Мо', це долоні мерців? Наплічник такий важкий, наче я несу в ньому власне серце. Курю наперекір бажанню — дим зігріває думки. Руки трусяться. А душа? Стрибає на кардіограмі.

* Мєви — мавки.

Сімсот метрів за десять хвилин — це критично мало. Будинки видніються — до них ще десять-двадцять думок.

Я поголився й тепер ношу окуляри, поцуплені в сто-рожа. Волосся безпардонно відросло. Схуд іще на кілька кілограмів. На кого я схожий зараз? На хрест. Повісьте на мені людство.

Діти. Я чую дітей неподалік себе. Де вони? Дуже треба знайти їх. Випрямляю тіло й прискорююсь. Голоси віддаються. Нічого не чую. Знов? Тепер гучніше. Не бачу нікого. Чую відлуння сміху, красивіше за сміх. Діти можуть мене врятувати. Пробравшись крізь слабкість до голосу, кричу. Здичавіла химера слова вривається у простір. Мовчать. Друга й третя химери — близнюки — доєднуються до першої. Мовчать. Четверта і п'ята відштовхуються від стінки горла й стрибають. Мовчать. Зблякла зігнута рибина місяця повільно стає зримою.

...

Собаки б'ються так, що готові повигризати нутро один одному. Я дійшов до якогось містечка — тут є кіль-каповерхівки. Самопочуття — загрозливе. Заходити до будинків небезпечно, але треба десь погрітися. Іти далі я не можу. Стояти на місці теж. Зараз близько восьмої вечора. Бачу: невеличкі зграйки людей розпорошуються провінційними закапелками. Говорять тихо, рухаються неквапом, тримаються за парасолі. Мабуть, сьогодні ви-хідний. Заходжу до найближчого під'їзду — звалююся на сходи. Далі має бути велика біла пляма у формі аркуша. Із душею мертвого дитяти пам'яті. Утрата свідомості — як квітка, надіслана смертю.

...

Я розплющую очі й відчуваю, що зараз ніч. Лежу на підлозі великої кімнати з високою стелею. Пахне фар-

бою і коноплею. У вікні просвічується сув'язь тріщин. Двері — облущені й діряві. Стіл застелений скатеркою, але, здається, порожній. Шафа ребрами світить. Зверху на вбогому дроті видніється осиротілий силует лампи. Тут достатньо тепло, але моє тіло конвульсійно дрижить. Обабіч мене — розкидані пігулки, шприци й порожні пачки з-під цигарок. Є ще кілька бляшанок пива і з десяток недопалків. Трохи далі — пластикова пляшка, обмотана фольгою, і сірники. Стрічка висохлої крові. Ще трохи далі — використаний презерватив.

Дуже напружена тиша. І зовсім немає думок.

Єдине, на що я зараз здатний, — пусте споглядання мізерного простору. Смиренне тривання. Покора порожнечі. Ефемерна усолода від утраченого сенсу. Замилування ідеєю напризволящого. Тіло й психіка уже не можуть дисонувати під спільним дахом знемоги. Недоладна форма супокою розкладається в атомах тиші. Може, так почуваються перед неминучим фатальним відходом? Чи навпаки?

Дихання утруднене хрипами, і щонайменший придох викликає кашель. Є щось приємне і в кашлі. Відтинання зайвого із власної жаскої скульптури. Незграбний танець легень набуває спонтанності. Верениця відрухів горлянки, що стає потворою звуку. Повіки набувають ваги. І:

Із-проміж шпарких тіней у короткій прозорій сукні пливе лілейна вона. Заплющую очі, і її силует зроджується в теміні під повіками. Ми разом, тримаючись за руки, витискаємо прозорий солоний сік із-під моїх очей. Сокровенна Анна вказівними пальцями торкається кутиків моїх губ і малює журну усмішку. Затим пестить моє засмальцьоване волосся обома руками, цілує в очі й відходить. Вдивляється в мене якось хитро. Знімає сукню, і:

ХІ

Ось вона, деревоподібна істота, твоя рокована участь у плині життя. Ось ви — інертне начиння земної кулі — гидко й вимушено повзете в пошуку неусвідомленої істини, і нікому не треба вас. Розмножуєте ілюзії про потрібність свою в цьому світі, паломники хронічної віри в необхідність власного існування, махаєте химерними душами, як ганчір'ям.

Ось ви, спостерігачі свого сумирного проминання, викинуті на берег, несете тіла в бік землі, і хто вам завада? Ламаєте один одного без здатності воскресити. Народжуєтеся, ростете в животах попри неспроможність протистояти часові. Хворієте, вирощуєте згубні квіти в тілах за примхою невідь-чого. Старієте, жовкнете в обличчях, обростаєте новими ілюзіями. Невимовно страждаєте. Боїтеся думати про смерть.

Од пункту *H* до пункту *C* — тонка лінія на шкірі в шість сантиметрів.

Роззирайтесь-но! Ставши посеред долоні власної, обертайте голову навколо осі життя. Печаль окремішню і печаль всеохопну зітріть із поверхні свідомості — плюньте на цю чортову тінь невдоволення! Затим, поклавши руку на серце, спитайте себе: мені не соромно перед неандертальцями?

Коли нестерпно, без остраху йдіть. Світ змінюється, якщо захотіти бачити його інакше. До біса всі ці глобальні матерії, покликані зберігати коробку тіла якомога довше! І ловіть усолоду від грайливого стану. Бездумно смійтеся. Слухайте голормозу співачку* посеред абсурдного вечора. Відсутність привілля компенсуйте хмільною апатичністю.

* «Лиса співачка» (1948) — абсурдна антип'єса Ежена Йонеско, румунсько-французького письменника і драматурга.

Плюньте — істинно кажу вам* — на патетичну небесну стружку! Поважайте в собі тваринне — ааааар! — істинно не з лона кажу з долонь пробитих — махайте хвостами! Виводьте синці на свідомості — виголошуйте анафеми на людську еволюцію! І нехай допомагає вам безпросвітний туман людського розуму різмаху! Яко дитя незроджене, носіть його із собою, заки здоровий глузд не стане прозирати з-межи мішків під стомленими очима. У студеній воді, жадно вмиваючи обличчя, знов повернете собі розхристану думку про обов'язок перед історією. І тоді знов почнеться:

малювання єдиного сліду на палімпсесті загальної пам'яті світу людського; рух за годинниковою стрілкою на спині стрілки;

розп'яття на перехрестях вулиць;

святкування днів наближення до;

ретьельна підготовка полюддя темряві;

закопування ями заступом пляшки;

лет повітряних цілунків у бік хирлявої косарки;

цвітіння свічки празникової та поминальної;

* Алюзія на вірш Ігоря Римарука «Глоссоалалії»:

істинно кажу вам

трава істинно кажу

вам вода істинні

кажу вам слова допоки

горить зіезда

перші запільний пил другі бездонний плач

треті обсядуть небесний стіл коли

просурмить сурмач істинно кажу вам

огонь істинно кажу вам земля

істинно не з лона кажу з долонь

пробитих вам немовля

даремна хода тверда не тут

освітить межу заповітну

словозвізда

істинновамкажу (...)

витинання сумного танцю серця;
пісня рухливої крові;
отруйне усвідомлення минання...
існування;
вигулювання собаки існування;
тримання обличчя в прілих долонях;
ріст пухлини пам'яті;
метастази пухлини часу;
вимовчування того, що було ізпрежди.

XII

Позавчора я бачив, як купки селян рухалися до церкви — можливо, була неділя. За останні три дні я пройшов близько сорока кілометрів. Ноги налиті втому, спина болить, серце — мішечок зі спазмами. Моє обличчя дуже змарніло. За відчуттями — ще мінус чотири-шість кілограмів. Моя вага зараз — не більше сімдесяти двох. Тінь моя схудла ще більше. Ліва рука стала часто німіти. Минуло дванадцять днів від часу мого вивільнення з ув'язнення. Сказати, що я був на межі добра і зла — не сказати нічого. Спомин про це змушує моє тіло лячно здригнутися. Записую його так:

Це була аудиторія закинутої бурси енної провінції. Мене занесли туди місцеві підлітки після того, як я втратив свідомість у під'їзді якогось житлового будинку. Їх було п'ятеро: троє хлопців і дві дівчини. Наймолодшому — років чотирнадцять, найстаршій — од сили сімнадцять. Першого разу двоє з них — молодша дівчина й хлопець — прийшли зранку, вкололи собі по дозі, а потім трахались. Дівчина кричала, і я збуджувався. Затим вони курили цигарки й знімали мене на камеру. Мої руки були міцно прив'язані

до батареї металевими ланцюгами на замках, ноги — замотані в чорний кульок. Хлопець із великим азартом періодично давав мені ляпаси — я мовчки скрикував у себе, стримував емоції. Дівчина під кайфом біла мене ногами в груди. Мої сльози їх неабияк тишили.

Вони заливали в мій рот якийсь огидний портвейн і засипали солоні сухарики. Кілька разів давали воду і якусь суміш. Найгірше з цього всього було те, що мені доводилося ходити під себе. Здається, двічі або тричі мене знудило. Вони змивали моє блювотиння мінеральною водою. За мною прибирала дівчина. Одного разу мені щось укололи. Певний час було тривожно, але потім — добре.

Згодом підійшли ще троє. Вони хотіли насолодитися владою наді мною. Погратися. Вони демонстрували своє зухвальство й зневагу, але надмірна показовість тільки підкреслювала їхній страх переді мною. Одного вечора вони до безпам'яті обкололися й влаштували п'яну оргію в мене на очах. Старша дівчина під кайфом довго танцювала коло мене, облизувала мої вуха, підставляла свої принади мені до обличчя. Кілька разів я торкався язиком її грудей, вона гралася — плавно водила тілом — я щосили тягнув голову — вона наближалася на кілька секунд — відводила знов — міняла пози — пускала слину на моє обличчя — увесь час звабливо усміхалась — водила пальцем біля губ — красиво курила марихуану — ніжно скрикувала — пестила себе пальцями — вводила пальці всередину — мою прив'язаною рукою торкалася гарячого трикутника — струшувала попіл на мене — до-ре-мі-нувала — опустила до мого прутня — затим дуже впевнено, глибоко працювала — нарощувала темп — допомагала руками — інтенсивно рухала язиком — кусала — захли-налася слиною — створювала звуковий ритм — ковтала сперму — показувала білий язик — істерично сміялася —

била в обличчя — плакала — швидко одягалася — курила цигарку. Лягала коло мене. Стихала. Тримала вісь межі нашими свідомостями.

Нишком од інших я попросив її принести мені ліки, бо мій стан був критичним. Як не дивно, вона погодилася: кілька разів крадькома приходила до мене й давала пити антибіотики. Секс повторювався ще тричі. Я поставив собі за мету будь-що-будь завоювати її довіру. Я впорався. Елла, сирота й наркоманка. Скоріш за все, вона не доживе до двадцяти п'яти, але мене тепер це мало турбує.

Чого ви з мене знущалися?

Ти зайшов на нашу територію.

Усе було не так легко: звіряча жорстокість підлітків могла би викликати в мене ненависть. Їхній пристрасний потяг до тваринного, дерзновенне нехтування цінностями так званого світу людей, несвідоме повернення до первісного, дикого, долюдського — усе це варте оплесків зашкарубленими долонями самотнього людиноненависника. Та їхня несвідома жага до первобутнього не має нічого спільного з незайманістю світу до цивілізації.

Вони гасили об мою шкіру недопалки. Кидали на мене сміття. Лили солодку воду. Знімали на камеру мою безпомічність. Ховали свій страх в глузуванні. Невдало жартували в розмовах зі мною; одного дня зав'язали мені очі — влаштували профанний допит: мусив заговорити: імітував конвульсії — давали пігулки — не міг не приймати — ставало гірше — били — приставляли ножа до горла — не боявся — бачив галюцинації — кололи наркотики — тимчасово відходив — беріг рештки терпіння — бозна-як вижив.

Так тривало близько двох тижнів, і я мав діяти вкрай рішуче. За весь час мені вдалося переконати Еллу стати на мій бік. Ми домовилися, що вона організує вечірку, що

мала стати моїми дверима на волю. Ставку було зроблено на наркотики. Була одна суттєва умова: Елла мала втекти разом зі мною. Чому? Їй нема чого втрачати.

Вони навіть принесли мені чисту білу сорочку. Я намагався триматися з ними на одній хвилі. Маленькими ковтками пив горілку — не мав права п'яніти. Старша дівчина набивала скрутки коноплею і щоразу кидала недовірливі погляди в мій бік. Двоє парубків танцювали під якесь регі. Елла цілувалася з третім. Я ж чекав заповітного моменту втечі.

За дві години відчув, що треба починати діяти. Я запропонував їм випити, а Елла підсипала їм у чарки снодійне. Іще через півгодини переді мною лежали четверо підлітків у відключці й дівчина з ключами від замків. Я наніс кілька сильних ударів напівпритомному найстаршому хлопцеві й забрав його одяг. Тоді з усієї сили копнув ногою в обличчя двох інших. З одного зняв куртку, з другого — взуття. Дівчину не чіпав — тільки заклеїв рот скотчем і плюнув на неї. У її кишнях знайшов невелику суму грошей. Усіх чотирьох облив горілкою. Наостанок присів. Не стримався — іще раз наніс по два потужних удари ногою кожному, крім дівчини. Викурив скрутку. Випив сто оковитої. З усієї сили вилаявся.

Міг одразу позбутися Елли, але не став. Ми вийшли з приміщення близько півночі й вирушили в бік лісу. Мали йти дуже швидко й без зупинок. До того часу, як нас мали почати шукати, у нас було не більше десяти-двадцяти годин. Ішли мовчки, вона хотіла тримати мене за руку — відмовив, щодвадцять хвилин курили одну на двох, кашляли, спиралися руками об коліна, важко дихали, перезиралися — йшли далі вздовж лісу. Ряднина п'їтьми була наче на нас шита.

...

Коли почало світати, притомлені, ми заснули на узліссі, підклавши під себе одяг і схиливши голови на вологу колоду. Елла поклала голову мені на плече, і я не став її відштовхувати. Здається, тоді мені снилося стадо зубрів, і я в розпачі прокинувся. Мав будь-що-будь покинути дівчину. Обережно прибрав руку, одягнув наплічник і швидко покрокував геть. Лишив їй на пам'ять старого ножа.

Біг, і було легко. Чхав я на трикляте дихання.

ХІІІ

Злиденне й нікчемне ти,
матеріальне і німе с л о в о
на цьому пласкому білому
тілі вбитого дерева,
супроти вилитого на ю н і в е р с у м
неповідимого простору!

Цей примарний біло-чорний сказ, сув'язю знаків
зітканий,

— усього лиш незграбна імітація тіней колосального
сущого.

Навік роковане бути стороннім ти, зроджене слово,
бо спочатку була думка, і думка була про слово.

Ліпша за все, що станеться після, думка.

Достеменним незнанням *про* осяяна думка.

Народжена світом незаймана думка. До

болю

геніальна

думка.

...

Переступивши через розпач, розкришивши весь хліб
власного духу
на землю обітовану,
змайструвавши хрест для віри,
зібравши зусилля,
тіло
задля
інертного руху невідь-куди,
я баланую
межи *ще і вже*.

Двигун тіла
впевнено слабне —
аморфність співає адреналін
— густим хупавим лісом
розростаються
метастази
байдужості.

У бога бозна-скільки болить ребро.

І лінь навіть дихати. Думати про те, що лінь навіть
дихати. Боятися перестати. Під корою головного мозку
виношувати страх відходу в засвіти аж до з'яви тієї, *що...*

...

Я критично погано відчуваю тіло останніми днями.
Дихання налите важкістю. Враження, наче хтось не може
видобути звук із сопілки. Кола мого кровообігу — колеса
з пробитими шинами циркового велосипеда. Густий кашель
виштовхує з нутра гидке харкотиння — обридливе
відлуння, голова болить. Я п'ю холодну воду, але вдається
тільки давитись ковтками. Кім'яхи крапель крові з носа
падають у долоні.

Шубовств
у багряну воду
схарапуджене

серце
людини.

...

Я вже близько до заходу країни. Скоріш за все, зараз квітень-місяць. Окрім наплічника, мені доводиться тягти за собою ще два клунки з одягом. Це сповільнює мій рух, але я ще тримаюся нормально. У трьох крайніх селах мене прийняли за юродивого — допомогли окуляри й шапка. Запах од мене теж досить переконливий: останній раз я підмивався близько трьох тижнів тому. Борода росте, під нігтями вже можна садити квіти зла.

...

Мені варто чимскоріш сховатися в гори. За ідеальних умов через днів *шість-дев'ять* я зможу поєднатися з ними. Там мене буде важче знайти. Я стану подібним до дерева хвойного гірського пралісу,
бур'яним бадиллям
смарагдової полонини,
відтінню звуку трембіти,
камінням плаю порослого.
Горою, якою підніматимуться
до великої безодні
сучасної людини.

...

Сонце омите й овид* царственний. Вечір-хлопчик ноги в гущавині чорній майталачить. Чую скрики свобідного пташшя — людина в мені горить од власної мізерії. Очі, дурні ви очі, тримаєте святий виднокруг, сльозою вмитий, а ввібрати його не здатні! І глибше нього зазирнути не здатні. А *там* — те саме, що сьогобіч горизонту. Мо', одна

* Овид — обрій.

сплакана людина *там* шле свою спраглу думку одному
безпритульному бородатому чоловікові

з кілкою

квіткою серця

тут.

...

Хлопчик із залізним билем у руках вибиває у дзвіниці
пил із ряси всевишнього — об його зап'ястя вдаряється
відлуння.

Які вони — вуха отця, що в них уливаються сотні тисяч
металевих мелодій людської віри?

...

Ми сильна вода, Лянь.

Так каже твоя мамуня.

Що вона ще каже?

Майже завжди вона мовчить.

Але коли говорить, який у неї голос?

Він схожий на відлуння звуку холодного леза. Зникни.

Не злись.

Якою ти востаннє бачила Анну?

Вона була в білій сукні й чистила рибину хмари вели-
ким ножем.

Зникни.

Вона переказувала тобі дещо.

Справді? Так, вона просила передати, щоби ти не пестив
мене, як тоді пестив ножа перед ударами.

Зникни!

Іще вона натякала, щоб я поцілувала тебе.

Як?

Як цілувало лезо її гаряче тіло тоді, *коли*.

...

Хочеться, доста надихавшись пашистим зеленням,
бездумно податися в хмільний танок: спустити свій не-

прикаяний чоловічий дух у нагі стопи й утинати навіжених рухів, стікати потом,

вбирати сили

од пожертви сили,

первобутніми скриками сипати в повітря.

Ану, дивись-но,

паршива дівко,

як жадібно я вграю свою снагу

— гой-го! —

а теперки вчвал, а?

— шальоний вуйко, га?

— о гой його! —

а присядочка ладна в мене?

— і бедуїнське колесо фayne, не?

— і раз! і два! і раз! і два!

— а кабріолі?

— а нехай йому!

Танцює своє життя деревоподібна на всю голову хвора істота посеред цвинтаря — мертва жива людина з відсутнім прагненням бу'. Із незносною боязню вме'.

...

І знов тримаю обличчя в упрілих зашкарублених долонях.

Може, ми підсвідомо прагнемо до теміні? Сховку від зовнішнього світу

в чорній однорідній субстанції, позбавленій світла і відблисків?

Не розбереш у капелюшку долонь: де сльози, де піт, де слина.

Дарую тобі, спраглий бісе, цю смачну змішанку відчаю. Пий.

...

Мені треба поспати. Лягай поруч мене, Лянь. Я забув, чи ще ображаюсь на тебе.

Уже не.

Точно? Чому в тебе нема тіні?

Невже ти не бачиш?! Я і є тінь, тільки не така. Сховай-но свої очі, невже не розумієш?

XIV

Тепер зовсім тепло стало. Думаю, за добу я вже зможу почати майструвати собі халабуду в смерековій гущавині. Молоток і цвяхи я поцупив ще на складі, замість сокирки є кілька ладних ножів. Перших півроку раз на місяць-півтора вибиратимусь до цивілізації. Харчуватися буду з лісу, воду братиму в гірській річці. Із куривом на певний час доведеться зав'язати. Непрочитаних книг зо мною тільки чотири — буде більше часу для думання *над*. У насолоді медитацією благо мені буде.

Бачу двійко чорних до синизни гайворонів на верхів'ї лапчастого дерева. Здається, я доплив до середини сонця — уклав тіло в човні улоговини. А душу? Повісив сушитись. Легіт привіює аромат хвої з храму імені Господа-Бога-Дерева-Їхнього. Тінь гори найвищої — гора зрушена. Видушений лілейний сік трав'яного пагілля заливає жолоб лінії долі в моїй долоні — мураха пішла вплав. Мені сумирно.

Досвід і пам'ять — обабіч свідомості.

Я згадую містечко *ен* із вирваною з лона літерою *о*, у якій я жив перші кілька тижнів, — це був мій скромний особистий ю н і в е р с у м. Дана, Міла, Лорка, Миша, Тадеуш, Зоя, Йоська, Агнешка — я вже ніколи не побачу їх. А хтів би? Може. Хтів би. Не знаю. Омеліла акаційка, що тепер уросла в пам'ять, часто сниться мені. І силует старого білого наливу, і сокровенна вода кринична, і царські

корони, і мовчання голих вечорів на даху будинку. І тримання шворки виднокругу хмільними очима. І супокій, од часу схований (ахахахахаха!)

Щось у мені безпardonно зламалося, і що йому завада? Ніц. Я вмиваю обличчя студеною водою й продовжую своє духмяне лежання. Дещо замовчано фатальне є в цьому просторі — не варто пробувати описувати це словами — варто мовчки дихати глибше. Відчуваю, як сила розтікається судинами плоті — птахи облітали душу — чічка червоного серця буяє. Бо я є. *Ще*. Перецвіте ж — не подумаети дати шанс. Але поки — істинно вам кажу — *intermezzo* голодного духу добігає свого кінця. І саме тепер, мабуть, я маю зробити *це*:

Підводжуся, струшую із себе траву й босим рухаюся тінню зеленої гори до підніжжя, тримаючи в зубах одну з останніх скруток. Відчуваю полегкість у диханні й думанні — хочеться лету — повів свіжості втікає в зябра — виривається кашель. Бескид — збільшується з моїм нахабним наближенням — кожен стовбур його випуклий, кожна глиця його — праведна, кожна зоря над ним — блискітка з плахиття *Марії*. Тримаю на вустах наспів *стоїть гора високая* — виводжу незграбну ноту аж до маківки грандіозної гірської фігури — відлуння її межі обрисами пралісу. Іду непоквапно — незграбно зіплена таріль схилу ковтає мурашку-чоловіка. Далі — натхненний рух густою кичерою*.

Тобі ся подобає сей переліс, га?

Вельми мені ся подобає, гойний же.

То й файно. Видиш серце йо'?

Виджу, як очі змикаю.

* Кичера (діал.) — гора, вся вкрита лісом, крім вершини.

Третина підйому позаду — піт водоспадом. Дивлюся на тіло своє сухорляве — лячно. Стомився, але не хочу спочинку. Голоногий несу себе до верхів'я — душа набирається вільгістю — шириться повітрям затхлий запах істомленого чоловіка. Нагинаюсь до прілої землі голодним — ситим випростовуюсь. Люблю тебе несамовито, величний розмаху гори царственної! А ти мене?

Бескид потроху співає сонце — дай-но хоч і собі раз сьорбнути! — рудяве проміння об косу обрису ламається. Я на екваторі підйому. Знімаю футболку, рухаюсь далі. М'язи нагадують про вичерпність фізичного, кроки важніють, серце нарощує темп. До верхогір'я ще думок десять-дванадцять. Хрипи, зроджені придихами, незграбну луну малюють. Із пращі незримого дядька зринає сьйне каміння — у небо влягається. Загадую бажання. Не розкажу, яке саме.

Рукою подати до піку гори — ноги підкошуються.

Народження стуми. Струмінь четвертого поту. Треба зібрати в собі останні сили — ах! — кроки важчають — тікає за спину плай. Н а б л и ж е н н я. Достеменна візія квінтесенції руху. Усолода від тотальної втоми. Ледача радість завершальних кроків.

Досягнення й неосягнення.

Споглядання й присмуток.

Кальварія і епіфанія.

Леготу легкість.

Зорестояння.

Далеко внизу поодинокі вогники хатин горян. Тонкі димові пасмути рухаються доверху — тануть-гинуть. Подалі — повільною змійкою повзе неквапний дизель — залізним окриком колес, най-би-шляк-йо' трафив, нагадує про цивілізаційне порохно. Сплювую. Здіймаю руки до неба, широко ставлю ноги —

Навчився плавати глибоко, а волів би не заходити у воду.
Прагнув до усолоди від сласного буття,
а віднайшов повічну думку про згин.
Марив осягненням солі твоєї,
а злизав сіль на свіжих порізах.
Зцідив її зі сліз матері.
Пробачивши, я празникую
тебе, ж и т т я,
посеред цієї щасної висоти,
смакую свій перебіжний політ,
упиваюся спогляданням
мальованого навкілля.
Слава тобі, величне й несусвітне!
Рокованим слава!

Розвівається білий вельон поволоки на голові жінок-гори.

Стає легше, і чомусь пробиваються сльози. Багато сліз без упину. Не витираю. Мимохіть ісхлиплюю з короткими придихами. Десять пісних хвилин плачу.

А тепер за тебе п'ю,
с м у т к у
незрадний.
Ув очах
предковічного зубра,
у жовтизні свічі длявої,
у сконі погідного надвечір'я,
у течії завсідного думання *над*,
у п'яти буквах найжорстокішого с л о в а знаходжу
тебе й приймаю.
Ти — тло.

Титло* життя — на чолі чоловіка, якого ніхто не бачив.
За тебе, нав'язливий розпинателе, ці жадні сласні ковтки
й цілунки повітряні! Змиритися з твоєю присутністю —
віддати на олтар свідомість. На!

Сідай коло мене,
некликаний с м у т к у,
що всотав у себе
жадане привілля,
— утома від твоєї присутності
безжально пускає метастази.

Жінка-гора вимовчує щось украй нестеменне. Позі-
хнути боїться.

Закурюю. Занурюю в дим дихання — повільно сма-
кую. Збиваю попіл у долоню задля відведення думки
аж до болю. Ґрунт, схоловши, набирається вільгістю —
нагі ступні наливаються чорною кров'ю. Затим натираю
долоні сухими бадиллинами ч а п о л о ч і — вдихаючи,
по-хлопчачому підстрибую. Неподалеку чуються точені
згуки гайвороння.

За л ю б о в — третя піднята склянка деревоподібного.
Переходжу до четвертої. Чого ти не випила, Анно? Боїшся
мене? За тебе, жінко з руками-рибами, сильну воду п'ю!
І п'яту, і шосту, і сьому за тебе, мам'! Не п'єш? То давай
сюди! І за тебе, незнаний ю н і в е р с у м е, зґвалтований
страшною істотою, ахахахах!, цур їй і пек їй, зайвій, бо
некликаний, і жорстокій, бо до середини впущений! Чуєш,
як залізними дротами бахкають у твоє серце жертви не-
стримної еволюції?

* Титло — (від гр. τίτλος — напис) — заголовок, назва книги; титул
(книги зокрема); у стародавній і середньовічній грецькій, латин-
ській і слов'янській писемності нарядковий діакритичний знак у
виді хвилястої або зигзагоподібної лінії, що вказує на скорочення
написаних під ним слів або означення числа.

Чую.

Світить у душу абстрактна ікона неба — не дає заспокоїтись.

Прикурюю од короткої свічки — гашу її. Посипаю сіллю скибку хліба, відрізаю м'яса, облизую ніж. Учвал рухаюсь до самого краю жінки-гори. Досягаю його. Глибоко вдихаю повітря. Почуваюсь розкрилено. Щодо духу викашлююся — спльовую — заплющую очі — розплющую очі — виконую кілька швидких обертів навколо себе — впиваюся поглядом у темний розмах. Нарешті жадно, наче в пустелі спраглий, роблю сім останніх ковтків чаполочі. Відчуваю, як гарячим струменем у мені розтікається зеленкуватий колір, сенс (?) Завтра, коли камінна зажура знов поглинатиме мою владу над собою, я ще раз спитаю: як тобі, Бо', моя смерть у живій подобі? Тобі подобається? Знаєш, скільки таких блукає твоїм грандіозним червивим яблуком?

Унизу,

де раз по раз

перегукується невгамовне

псяччя,

гасне остання хатина.

Я повертаюся обличчям до нічної гори.

Бачу двох жінок, які тримаються за руки. Вони неймовірно красиві. Із нагостреного ножа місяця скрапує на їхні обличчя воцане сяєво.

Е П І Л О Г

Щоразу, коли я берусь до перечитування цього рукопису, мені стає ніяково. Відчуваю себе зайвим і немічним, адже мої сухі вправління в слові зовсім не пасують до цього розкішного живого шаленого тексту, що належить перу Євгена Горка. Водночас знаю, що не можу не сказати, не пояснити *людині з того боку білого плаского дерева* цю божевільну історію людини, якої я ніколи не бачив.

Я не називатиму свого імені, у цьому немає жодного сенсу. Із анкетних фактів вам важливо знати лише те, що я журналіст, який нещодавно переїхав до міста, де Євген Горко прожив до втечі. Його не назву також, бо цього не робив автор тексту. Вживатиму саме термін «текст», бо погано орієнтуюсь у жанрах сучасної літератури. А тепер про все конкретніше.

Через певні особисті обставини я залишився без роботи й житла в один день, тому змушений був звернутися за допомогою до свого друга-журналіста (його імені не розкриваю з низки причин), з яким ми колись раніше навчалися в інституті. Він запропонував мені пожити в нього певний час, поки знайду роботу й вирішу свої проблеми, на що я радо погодився й наступного дня вже стояв із трьома великими сумками в нього на порозі. Сьогодні, коли за вікном екватор осені, я сиджу на балконі квартири друга й пишу цей епілог до книжки, яку ви, сподіваюся, читаете.

Не буду зупинятися на описі свого життя після переїзду, зосереджуся лише на одній визначальній для тексту історії, яку мій друг розповів одного вечора, коли ми пили бренді та їли піцу в нього на кухні й узялися до відвертих розмов. Суть її така:

зранку того ж дня він отримав дзвінок від збентеженої жінки, яка розпачливим голосом шукала порятунку від агресивного чоловіка, з яким проживала в цивільному шлюбі. У його блокноті вона знайшла якісь непідписані номери, записані на сторінці із назвою міста, яке він покинув. Жінка набрала перший-ліпший, сподіваючись на те, що це буде людина, яка зможе приїхати й забрати його, оскільки він став украй небезпечним. Вона назвалась Ларисою, а ім'я чоловіка озвучила як Євген Горко. Повідомила адресу й дуже просила не зволікати з приїздом. За послугу обіцяла заплатити. Карта показала, що відстань між містами — близько двохсот п'ятдесяти кілометрів.

Мій друг розповідав про це дуже знервовано, курил одну за одною, губився в думках. Я відчував, що за цим ховається щось дуже серйозне, дуже інтимне для нього, але боявся запитати. Зрештою, мені не довелося довго чекати — після чергової цигарки він оповів мені страшну історію про жорстоке вбивство його батька та несправедливо закриту справу А. Г. і Д. В. Кажу «несправедливу», зважаючи хоча б на те, що Євген Горко в своєму тексті сам зізнається в скоєнні злочину.

На мою думку, є сенс у короткому поясненні певної логіки дій мого друга, аби розплутати деякі сюжетні нитки. Як ви пам'ятаєте, після вбивства відбулася їхня з Горком зустріч, на яку він ішов із гарячим наміром помсти, однак сутичка завершилася його фізичною поразкою. Горко одразу ж покинув місто, фактично не залишивши

нікому шансу довести його вину, тож упродовж усіх цих років мій друг носив у собі незагоєну рану впереміш із відчуттям власної немічності проти несправедливості. Дуже ймовірно, усе так тривало б і далі, якби не дзвінок жінки. Звісно, удруге схибити ніхто не мав права.

Того ж вечора на кухні ми продумали нехитрий план, за яким мій друг мав поїхати до міста, куди втік Горко, і провести своє приватне розслідування. Задля отримання необхідної інформації він мав зіграти роль слідчого, який нібито веде справу А. Г. і Д. В. Цього разу його вже не цікавила ідея фізичної розправи, головною метою було довести вину кривдника шляхом збору максимальної кількості свідчень. Нам також важливо було продумати питання безпеки мого друга, адже в разі зустрічі фізично сильніший і до того ж агресивний Горко міг удатися до радикальних дій, однак проблема вирішилася сама собою: через два дні Лариса зателефонувала й повідомила, що її цивільний чоловік зник.

Наступного ранку мій друг поїхав до містечка, зі стели якого хтось поцупив літеру *о*, оселився в місцевому готелі й одразу ж узявся до справи. Усі свідчення він записував на диктофон, після чого одразу ж дублював файли на ноутбук. Безумовно, ключову роль у процесі розслідування відіграв священик Зіновій, який досить несподівано допоміг справі. Виявляється, п'ять останніх частин сповіді Горка він також записав на диктофон й надав моєму другові як доказ під час зустрічі. Стверджував, той поведився досить дивно і здатний на нові злочини. Своім обов'язком вважав довести інформацію до відома правоохоронних органів, будучи готовим навіть пожертвувати своєю репутацією людини церкви.

Нарешті, ще раз перепрошуючи за некликану при-

сутність у тексті, маю пояснити, як саме вся ця насправду шалена й драматична історія оформилась у рукопис, підготовлений до друку. Отже, через сім тижнів мій друг повернувся виснаженим і засмученим. Попри неабиякі успіхи в просуванні справи, Горко все ж залишався на свободі. У пошук було надіслано цілу групу в складі близько десятка людей. Однак-таки спіймати втікача поки нікому не вдавалося, хоча й на його сліди неодноразово виходили. Як Горкові вдавалося вислизати, лишається загадкою.

Зовсім не дивно, що моєму другові не терпілося чимскоріше покласти край справі й знайти кривдника, тому через якихось кілька днів він знову повернувся до групи пошуку. Під час короткого перепочинку він показав мені три грубих зошити Горка, знайдені на вершині гори одним із місцевих з того краю. Скоріш за все, він не встиг їх захопити через поспіх, узрівши людей, які піднімалися до нього, а серед залишених речей були також сорочка, окуляри й склянка. Саме так до мене потрапив цей дикий розкішний текст, і тут варто дещо деталізувати.

Коли друг поїхав, на його прохання я одразу ж узявся до детального вивчення зошитів. Маю сказати, з перших сторінок я спіймав себе на думці, що отримую неабияке естетичне задоволення, тому поглинув увесь текст фактично за день. Він був написаний доволі розбірливим почерком і майже не містив перекреслень та виправлень, що дуже мене здивувало. Деякі слова були написані друкованими літерами або підкреслені, глави пронумеровані — кожна починалася з нової сторінки. Із цього можна припустити, що Горко писав текст як художній твір і, можливо, уявляв його собі як рукописну книжку. В окремих заповнених лише на третину зошит він умістив сповідь, яку слово в слово зачитав Зіновію (принаймні це можна говорити

про останні п'ять частин). На деяких сторінках можна було побачити світло-жовті плями — цілком імовірно, він плакав під час її писання (може бути й варіант із чаполоччю, яка має світло-зелений колір).

Після завершення читання зошитів я перейшов до вивчення диктофонних записів, довірених мені другом для розшифрування. Саме в процесі роботи над цим у мене й виникла ідея скомпонувати весь матеріал в один манускрипт і надіслати його до видавництва. Головним завданням, що я поставив перед собою, було максимально автентично передати те первісне й магічне слово людини-злочинця, людини-парадокса, людини-психа й людини-письменника Євгена Горка. Отже, за якийсь тиждень я передрукував написане в усіх зошитах, кожен із яких зробивши окремою частиною книги. Єдиним винятком став фрагмент, який був винесений на початок третього зошита — його Горко, скоріш за все, записав уже після того, як прочитав Зіновію сповідь, але хронологічно він мав стояти перед нею. Саме тому я помістив його на початку другої частини. Щоби всі диктофонні записи органічно вписалися в текст, я вирішив їх поставити в другій частині й перемежувати між собою чітко структуровану сповідь і діалоги мого друга з дотичними до життя Горка людьми. Оскільки автор унікав непрямой мови у своєму тексті, я не став долучати її і в так званих позазошитних фрагментах. Такий прийом видався мені цікавим.

Кілька слів про деякі мої мінімальні втручання в текст. У першій і третій частинах я дозволив собі зовсім не багато приміток до певних слів, які, на мій погляд, були найбільш необхідними (для розшифрування назв локацій мені довелося скористатися мапою «містечка без літери о»). Переконаний, я міг пропустити чимало моментів,

які теж варто було б окремо пояснити, але списую це на власну ерудицію й водночас сподіваюся на вашу. Що стосується другої частини, то до неї я не долучив кілька кілька диктофонних записів, бо вони не давали жодної додаткової інформації або вона дублювалася в інших діалогах, уміщених до книги. Нумерація фрагментів зі зрозумілих причин змінилася тільки в другій частині, у першій та третій усе повністю відповідає оригіналу. І що, мабуть, найголовніше, — вибір назви книги та назв розділів я залишив за собою, зважаючи на те, що в Горка вони були просто відсутні. Сподіваюся, читач мені пробачить.

Десь тут і хотілося б уже поставити крапку й укотре повернутися до перечитування цього незбагненого для мене тексту-метафори, однак лишається ще одне етичне питання, про яке не можна не сказати. Як ви вже зрозуміли, цей манускрипт — драматична персональна історія мого хорошого друга, тому без його дозволу я ніколи б не став афішувати її для загалу. Хоча справа А. Г. і Д. В. і так стала резонансною, у книгу все ж уміщено матеріали, які назавжди могли б залишитися замовчаними. На мою превелику радість, у нашій вчорашній телефонній розмові мій друг дав згоду на подання рукопису до видавництва, до того ж сам попросив ніяк не «прикрашати» його персону (пам'ятаємо, його поведінка є часто неадекватною та брутальною). До речі, він сказав, що вони знайшли вирізьблений на дереві свіжий напис «ю н і в е р с у м» в одному з гірських лісів. Можливо, його зробив сам Горко, аби заплутати тих, хто його розшукує. У будь-якому разі наш герой (чи антигерой) наразі на волі.

Ось, мабуть, і все. Насамкінець хочеться ще раз перепросити за присутність у тексті й завершити цю книгу короткою замальовкою Євгена Горка, з присвятою Анні

та написаною ще в підлітковому віці. Я зумисне вирізав її з тексту сповіді й приборіг для ролі пуанта в цій книзі. А тепер маю бігти. Здається, телефонує друг.

Я несу себе-немовля до твоїх білих грудей, Анно. Візьми його своїми пропахлими цигарками долонями й заколисуй, заки не засне назавжди. А не схочеш, виросте той, хто його зараз тобі приніс. Сидітиме за партою на уроці в Бога й учитиметься любити людей — отримуватиме двійки. Викорчовуватиме твій стогін од любовної усолоди — не зможе. Їстиме власне серце посеред кинутого життя. Можливо, навіть збожеволіє. Тому бери, Анно, заплакане немовля й заколисуй його, як востаннє, не дивися в очі, не думай про лихе, не зважай на крик, нічого не говори, заколисуй його, заколисуй, заколисуй.

Літературно-художнє видання

Ігор Астапенко

ЧАПОЛОЧ

Роман

Редактор *Інна Корнелюк*

Дизайн *Вадим Карасьов*

Макет *Сашко Шевцов*

Відповідальний редактор *Галина Завалій*

Анетти
видавництво
Антоненко

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції ДК №4873 від 26.03.2015 р.

Видавець: ТОВ «Видавництво Анетти Антоненко»

Інтернет-магазин: www.anetta-publishers.com

Для листування: anetta@anetta-publishers.com

Віддруковано з готових діапозитивів

в друкарні ТОВ «Друкарня «Рута»,

ДК №4060 від 29.04.2011,

м. Кам'янець-Подільський, вул.Пархоменка, 1,

т. 038 494 22 50, drukruta@ukr.net

Замовлення №

АСТАПЕНКО Ігор

А 91 Чаполоч. *Роман.* — Львів: Видавництво Анетти Антоненко, 2019. — 192 с.

ISBN 978-617-7654-09-3

«Чаполоч» – дебютний роман автора. Нічого схожого на цей текст досі не було в сучасній українській літературі. Ритм, стиль, шал із тонкими алюзіями на класиків, грою сенсів і підтекстів. Роман – виклик традиційним канонам художньої прози, поетичний бунт проти жанрових умовностей літератури. Головний герой, самотній філософ, живе у герметичному світі, в якому ховається від важкої реальності, долаючи ілюзії нестримної молодості в пошуках краси і смаку до життя, які втратив. Мов маленький будда із гетто «Школи для дурнів» дорослий чоловік намагається осягнути те, що бачить і боїться побачити під час глибокої психологічної кризи. І повернути втрачене – непідробну дитячу радість, первісну чуттєвість, голос трави, знання мови дерев, птахів і звірів, справжню повноту буття. Та чи не станеш ти сам звіром у дикому лісі людей? Глибоко метафорична притча про одвічну людську самотність, вразливість і жагу пізнати те, від чого втрачають людське, але здобувають силу, що існує понад людьми і їхнім світом. Світом без любові.

УДК 82-32